

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Saja Panjan Kovačič

Projekt pomoči za žensko z izkušnjo nasilja v družini

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Saja Panjan Kovačič

Projekt pomoči za žensko z izkušnjo nasilja v družini

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc
Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se svoji mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc za vso podporo in pomoč. Brez nje mi ne bi uspelo.

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Saja Panjan Kovačič

Naslov magistrskega dela: Projekt pomoči za žensko z izkušnjo nasilja v družini

Mentorica: Doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 138 **Število virov:** 36 **Število prilog:** 3

Ključne besede: projekt pomoči, delovni odnos, družina, nasilje nad ženskami, institucije, pravni postopki

Povzetek: V magistrskem delu raziskujem kronološki potek delovnega projekta pomoči za žensko z izkušnjo nasilja. Ker gre za primer dobre prakse, me zanima, kateri elementi v procesu pomoči so pripomogli k dobrim rezultatom. V teoretičnem delu opisujem najpogostejše pravne postopke, s katerimi se srečajo ženske, ki so žrtve nasilja. Na kratko opišem, katere značilnosti in znanja morajo imeti strokovni delavci, ki delajo z ženskami, ki so žrtve nasilja v družini, in kako nasilje vpliva na zdravje družinskih članov. Proces dela z družino in žensko z izkušnjo nasilja analiziram iz različnih perspektiv, to je skozi oči različnih udeležencev v procesu pomoči. Raziskujem, kako so institucije, ki so obravnavale ta primer, medsebojno sodelovale, ali so izvedle strokovne postopke v smeri najboljših koristi in zaščite žrtve ter kako je njihovo delo doživela ženska, ki je bila žrtev nasilja. V raziskavi poskušam ugotoviti tudi, v kolikšni meri sem v delovnem odnosu z žensko, ki je bila žrtev nasilja, uporabljala koncepte socialnega dela, in kakšen je moj prispevek k pozitivnemu razpletu dogodkov v družini.

Title: Project of Help for a Woman With Domestic Violence Experience

Key words: project of help, work relationship, family, violence against women, institutions, legal procedures

Abstract: In the master's thesis chronological course of the project of help for a woman with domestic violence experience is presented and analyzed. Since the case is an example of good practice, I am interested to explore which elements in the project of help have contributed to the positive outcome. In the theoretical part of the thesis, the most common legal procedures that women victims of domestic violence face are described. In addition to that, the needed personal characteristics and the knowledge of professional workers who work with women with domestic violence experience are defined as well as the ways how the violence affects the health of family members. The work process with the family and the woman with domestic violence experience is analyzed from different perspectives and through the eyes of different participants in the help process. The collaboration of the institutions which worked on the case is explored, their performance of professional procedures in the victim's best interest, and their work as perceived from the perspective of the woman who was the victim of domestic violence. My own use of the social work concepts of the working relationship with the woman with domestic violence experience is analyzed and interpreted as well as my contribution to the positive unravelling of events in the family.

KAZALO

PREDGOVOR.....	7
1. TEORETIČNI UVOD	9
1.1. OPREDELITEV NASILJA	9
1.1.1. OBLIKE NASILJA	9
1.2. KROG NASILJA	10
1.3. ALKOHOL KOT VZROK NASILJA V DRUŽINI	11
1.4. NASILJE V DRUŽINI IN PSIHOFIZIČNO ZDRAVJE OTROK IN ŽENSK	13
1.5. OBRAVNAVANJE NASILJA V DRUŽINI.....	14
1.5.1. NASILJE NAD ŽENSKAMI	14
1.5.2. INSTITUCIJE IN PRAVNI POSTOPKI PRI OBRAVNAVANJU NASILJA NAD ŽENSKAMI	18
1.6. VZPOSTAVLJANJE DELOVNEGA ODNOSA IN SOUSTVARJANJE IZVIRNEGA DELOVNEGA PROJEKTA POMOČI Z DRUŽINO, V KATERI SE JE ZGODILO NASILJE.....	25
1.6.1. ELEMENTI IN KONCEPTI DELOVNEGA ODNOSA	25
1.6.2. IZVIRNI DELOVNI PROJEKT POMOČI	27
1.6.3. VZPOSTAVLJANJE ODNOSA MED SOCIALNO DELAVKO IN ŽRTVIJO NASILJA.....	29
1.6.4. V REŠITEV USMERJENO SOCIALNO DELO PRI DELU Z DRUŽINO V PRIMERU NASILJA.....	36
2. PROBLEM	39
3. METODOLOGIJA	41
3.1. VRSTA RAZISKAVE	41
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	42
3.3. ZBIRANJE PODATKOV	42
3.4. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	43
3.4.1. ZAČETKI OBRAVNAVE: DRUŽINA MAKOVEC	43
4. REZULTATI IN RAZPRAVA	49
Tabela 4.1: Prvi incident in sodelovanje institucij.....	49
Tabela 4.2: Moj prihod v družino in začetki vzpostavljanja delovnega odnosa z družino	57
Tabela 4.3: Prvi samostojni obisk in prvi pogovor	58
Tabela 4.4: Spoznavanje, graditev odnosa in igranje	60
Tabela 4.5: Prvi večji preboj in redefinicija namena mojih obiskov	63
Tabela 4.6: Prvi zaplet in rast Anitine samozavesti	69
Tabela 4.7: Incident	83
Tabela 4.8: Poroka in začetek novega življenja.....	94
5. SKLEPI	97
6. PREDLOGI	101
7. SEZNAM VIROV	103
8. PRILOGE	106
8.1. INTERVJU Z ANITO.....	106

8.2.	INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO	113
8.3.	TABELE.....	121
8.3.1.	TABELE: INTERVJU Z ANITO.....	121
8.3.2.	TABELE: INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO	128

PREDGOVOR

Nasilje nad ženskami je globalno razširjen in vsakodnevno prisoten družbeni pojav. Prav vsaka zgodba, ki jo pove ženska z izkušnjo nasilja v družini, pokaže na izzive in morebitne napake, ki jih je potrebno odpraviti v postopkih in procesu pomoči pri sodelovanju z ženskami, ki so žrtve nasilja, in prikaže, kje so možnosti za izboljšanje prakse dela. Opozori nas, na kaj moramo biti pozorni v procesu pomoči. Odkrije, kje so šibke točke in kje so primanjkljaji v procesu pomoči, in razišče pomen medsebojne usklajenosti vseh sodelujočih v procesu pomoči. Vsaka posamezna zgodba je dragocen vir spoznanj, izkušenj in znanja tako za vpletene strokovne delavce kot za širšo javnost. Ker je nasilje v družini še danes pogosto označeno za zasebno zadevo, je potrebno o njem govoriti in s tem ozaveščati ljudi, kar bo prispevalo k ravnovesju moči med spoloma in gradilo ničelno toleranco do nasilja.

Družino, v kateri je prišlo do nasilja nad žensko, sem pričela spremljati v programu psihosocialne skrbi javnih del na centru za socialno delo 8 mesecev pred pričetkom magistrskega študija. V družino sem prišla nuditi učno pomoč otrokoma brez kakršnihkoli dodatnih usmeritev s strani centra, z izjemo spremljanja morebitne opitosti pri materi. Tako sem predvsem na začetku sodelovanja z družino, dokler nisem začela z magistrskim študijem, delala bolj po občutku in glede na pridobljeno znanje izpred več kot 13 let, ki je med tem že precej zbledelo. Zelo mi je bilo zanimivo, kako sem po pričetku študija začela kontinuirano analizirati in opazovati elemente in koncepte socialnega dela, ki sem jih uporabljala, ne da bi se tega zavedala. Istočasno sem začela opazovati, da sem se preveč osebno vpletla v dogajanje v družini in da so začele moje pretekle osebne izkušnje vplivati na moje delo v družini in na odločitve, ki sem jih sprejemala pri delu z družino. Odnos, ki je bil zgrajen na zaupanju in empatiji, mi je omogočil vpogled v realnost družine, ki so jo družinski člani pred drugimi skrivali, in mi pomagal razumeti njihov odpor do institucij. V magistrski nalogi sem želela povedati družinsko zgodbo, ki ima kljub temu, da povzročitelj nasilja ostane v družini, srečen razplet.

V magistrskem delu želim prikazati, kako pomembno je, da vsi, ki sodelujejo v projektu pomoči za žensko z izkušnjo nasilja, ozavešajo, kaj vnašajo v proces pomoči in da za uspešno rešitev problema nasilja potrebujemo oboje, tako strokovno znanje institucij kot pomoč vsaj ene osebe, ki je »na strani družine«.

V delu uporabljam žensko obliko terminov »socialni delavec« in »strokovni delavec«, ker sta pri delu z žensko z izkušnjo nasilja v tej nalogi termina zastopana večinoma s strani žensk. Zaradi lažjega opisovanja namesto besednih zvez »ženska, ki je bila žrtev nasilja« in »ženska z izkušnjo nasilja« uporabljam besedo »ženska«.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. OPREDELITEV NASILJA

Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini je kot nasilje v družini opredeljena vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana – povzročitelja nasilja proti drugemu družinskemu članu. Tudi zanemarjanje in zalezovanje sta obliki nasilja. Pri zanemarjanju povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo ta potrebuje, zalezovanje pa je naklepno ponavljajoče se neželeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba, ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

1.1.1. OBLIKE NASILJA

1.1.1.1. Fizično nasilje

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki žrtvi povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe. Pod fizično nasilje se tako štejejo tudi klofute, lasanje, pritiskanje ob zid, zvijanje rok, sedenje na žrtvi.

1.1.1.2. Spolno nasilje

Med spolno nasilje se štejejo ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena, grožnje z uporabo spolnega nasilja in javna objava spolnih vsebin o žrtvi. Še vedno ima veliko ljudi napačna in škodljiva prepričanja o tem, da mora biti ženska partnerju stalno na razpolago za spolne odnose in da je dolžnost ženske, da zadovoljuje spolne potrebe svojega partnerja. Ženska lahko samostojno razpolaga s svojim telesom in ima v vsakem trenutku pravico zavrniti spolni odnos.

1.1.1.3. Psihično nasilje

Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. K psihičnem nasilju spadajo grožnje, žaljenje, kritiziranje, zasmehovanje, obtoževanje.

1.1.1.4. Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z lastnimi dohodki in upravljanju z lastnim premoženjem ter neupravičeno omejevanje razpolaganja s skupnim premoženjem družinskih članov. Ekonomsko nasilje je tudi neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti do družinskega člana ali neupravičeno prelaganje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti na družinskega člana.

1.1.1.5. Zanemarjanje

Kadar družinski član zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin potrebuje pomoč, pa ji oseba, ki je dolžna za njo skrbeti, to pomoč odreka, govorimo o zanemarjanju (Obran 2014: 19–21).

1.2. KROG NASILJA

Žrtev nasilja v družini pogosto doživlja več oblik nasilja hkrati. Da je nasilno ravnanje povzročitelja definirano kot kaznivo dejanje nasilja v družini, mora praviloma iti za trajnejše ravnanje povzročitelja, zaradi katerega je žrtev v podrejenem položaju. Najočitnejši znak, ki nakazuje na nasilje v družini, je strah pred partnerjem. Žrtev mora stalno paziti, kaj reče in dela, da bi se izognila partnerjevemu izbruhu. Žrtev je nemočna in obupana. Za veliko odnosov, v katerih vlada nasilje, je značilen vzorec, ki se imenuje krog nasilja, in je razdeljen na tri faze (Obran 2014: 22):

V prvi fazi gre za naraščanje napetosti. Povzročitelj nasilja v običajnih življenjskih situacijah postaja vedno bolj napet. Žrtev postaja previdnejša in vse bolj prilagodljiva, da bi se izognila nasilju, vendar pa nasilja ne more z ničemer preprečiti.

Druga faza, v kateri pride do povzročitve nasilja, je zelo nepredvidljiva, saj se žrtev z ničemer ne more pripraviti ali na kakršenkoli način preprečiti nasilja. Čeprav povzročitelj

nasilnega dejanja le-to pogosto prikazuje kot posledico vedenja žrtve, to ne drži. Žrtev ne more predvideti, kaj bo povzročitelj naredil.

Tretja faza je obdobje navideznega miru, v katerem povzročitelj poskuša krivdo za nasilje prevaliti na žrtev ali omiliti in zmanjšati pomen nasilja. Pogosto se opravičuje in prevzema družinske obveznosti in je nasploh zelo prijazen do žrtve. Ravno zaradi tega navideznega miru in spremenjenega ravnanja povzročitelja, se v tej fazi žrtve zelo težko odločijo za odhod. Tako se lahko celoten krog nasilja prične od začetka in se zavrti v enem dnevu ali pa traja mesece. Nekatere žrtve lahko doživljajo nenehno nasilje brez vmesnih obdobj miru.

1.3. ALKOHOL KOT VZROK NASILJA V DRUŽINI

Že leta 1938 je časopis Slovenec pisal o negativnih učinkih alkohola na družinsko življenje: »In vendar je nekdo, ki neusmiljeno posega v srce družine, ki ga raztrga, da krvavi. Kdo? Alkohol! /.../ Vsak krst, vsak pogreb, vsak godovni in rojstni dan se mora »zaliti«, kot je že udomačen ljudski izraz. Zdi se, da je edino pijača tisto slavnostno sredstvo, da se morajo čustva dostojno razviti. /.../ Alkohol v družini je propad družine. Hiter razpad. Najhujše je razdrto družinsko življenje in bolešno obremenjeno potomstvo ...« (Stergar 1995: 87; v: Filipčič 2002: 46).

Filipčič (2002: 46–51) piše, da je dolgo prevladovalo in je še vedno splošno razširjeno prepričanje, da je alkohol eden glavnih vzrokov nasilja v družini. Raziskave, ki so jih opravili na različnih centrih za socialno delo (v nadaljevanju »centri«) glede povezave alkohola z nasiljem v družini, kažejo, da je potrebna previdnost ob interpretacijah. Problem je, ker se večina družin, s katerimi delajo centri, spoprijema z več problemi, zato je treba upoštevati, da je od vsake posamezne socialne delavke, ki z družino sodeluje, odvisno, kateri problem v družini, bo opredelila kot vodilni ali najhujši. Z gotovostjo se lahko postavi zgolj trditev, da je pri številnih družinah z mnogo problemi, med katerimi so tudi družine, ki jih centri obravnavajo zaradi nasilja v družini, prisoten alkoholizem (Filipčič, 2002: 46–47).

Ker se predvideva, da alkohol sprosti zavore in spremeni presojo, se domneva, da obstaja direktna povezava med alkoholom in nasiljem v družini. Po dezinhibijski teoriji, ki sicer ni bila podprta v nobeni raziskavi, naj bi alkohol oslabil inhibitorske dejavnike za nasilno vedenje in omogočil sproščanje jeze. Nespecifični in kompleksni učinki alkohola na delovanje nevronov, ki jih povzroči alkohol, in dejstvo, da v možganih ni posebnega centra za agresijo, razložijo, zakaj je z uživanjem alkohola povezanih toliko različnih vrst vedenja.

Zato obstaja tako velika nekonsistentnost pri ugotavljanju vpliva alkohola na agresivnost. Kljub temu, da glede na javno mnenje obstaja povezava med alkoholom in nasiljem, pa empiričnih podatkov o neposredni vzročni povezavi ni (Filipčič, 2002: 48).

Pogosto ženske, ki so žrtve nasilja, same ohranjajo takšno podobo nasilneža, pri katerem krivijo alkohol za nasilno ravnanje. Posledično tako ženska kot nasilni partner menita, da bo samo s prenehanjem alkoholizma v družini prenehalo tudi nasilje v družini (Filipčič, 2002: 49).

Medsebojna povezava pojavov alkohola in nasilja še ne pomeni vzročnega odnosa med njima. V devetdesetih letih dvajsetega stoletja sta Kantor in Straus z analizo 5000 parov v ZDA ugotovila močno povezavo med alkoholom in trpinčenjem žene, poudarila pa sta, da sta tako alkohol kot nasilje lahko pogosto odraz nekega tretjega dejavnika. Ugotovila sta, da pogosto stres v družinskih odnosih poveča nasilje v družini in uživanje alkohola. Tako naj bi se povezavo med alkoholom in nasiljem v družini označilo kot posredno z upoštevanjem različnih dejavnikov, kot so finančne težave, nezaposlenost moških, ljubosumje, problemi z otroki, statusna neenakost, porušeni odnosi med partnerjema. Torej nekateri moške so alkoholiki, vendar niso nasilni, drugi pretepajo svoje žene, pa niso alkoholiki. Alkoholizem in nasilje v družini sta tako dva ločena pojava, ki pa pogosto soobstajata (Filipčič, 2002: 50–51).

Čebašek Travnik (2016: 119) piše, da je alkohol pomemben dejavnik tveganja za nasilno vedenje in da se velik delež nasilja v družini zgodi zaradi vpliva alkoholiziranosti povzročitelja, žrtve ali obeh. Pomembno je, da zdravniki ob prepoznavanju nasilja v družini prepoznajo tudi težave, povezane z alkoholom, opravijo ustrezno diagnostiko v tej smeri in odvisnega od alkohola napotijo na zdravljenje. S takšnimi ukrepi je možno vplivati na zmanjšanje nasilja v družini.

V Sloveniji, kjer je alkohol lahko dostopen, raziskave kažejo, da abstiniira zgolj 15 % prebivalstva, 175.000 odraslih, med katerimi večina živi v družinah, pa ima hujše težave, povzročene z alkoholom. Zato je potrebno raziskati, v kolikšni meri alkohol sproži nasilno vedenje in kako se to odraža v družinah. Posameznik, ki zaradi odvisnosti od alkohola čuti močno željo po pitju, lahko na očitke ali poskuse omejevanja pitja s strani svojih bližnjih, reagira z nasiljem. Torej tudi abstinenčna kriza od alkohola lahko sproži nasilno vedenje (Čebašek Travnik, 2016).

Filipčič (2002: 48) glede dezinhibicijske teorije, po kateri naj bi alkohol oslabil inhibitorske dejavnike za nasilno vedenje in omogočil sproščanje jeze, poudarja, da za neposredno vzročno povezavo med alkoholom in nasiljem ni empiričnih podatkov, Čebašek Travnik (2016: 120) pa zapiše, da naj bi alkohol po dezinhibicijski teoriji oslabil tisti del možganskih funkcij, ki običajno zavirajo agresivno vedenje in tako povečeval nasilje. Tukaj so lepo vidne razlike v interpretaciji, ki jih gre verjetno pripisati dejstvu, da Čebašek Travnik piše o tem, kako zdravstvo preko zdravljenja alkoholizma posredno preprečuje nasilje v družini.

Čebašek Travnik (2016: 122–123) piše o vplivu alkoholne politike na zmanjševanje nasilja v družini. Kljub pomanjkanju raziskav na tem področju so v sporočilu Svetovne zdravstvene organizacije (WHO, 2006 in WHO, 2016) navedli nekatere ukrepe alkoholne politike, ki so v opazovanih populacijah privedli do zmanjšanja nasilja v družini, in sicer zmanjšanje dostopnosti alkoholnih pijač, zviševanje cen alkoholnih pijač, zdravljenje odvisnih od alkohola, presejalni testi in kratke terapevtske intervencije. Vsi te specifični preventivni ukrepi na področju rabe alkohola naj bi se skupaj z drugimi ukrepi uporabljali za zmanjševanje nasilja v družini.

1.4. NASILJE V DRUŽINI IN PSIHOFIZIČNO ZDRAVJE OTROK IN ŽENSK

Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Takšni otroci imajo pogosto vedenjske težave, težko se koncentrirajo v šoli, imajo težave z navezovanjem stikov z vrstniki, imajo slabo samopodobo, nimajo občutka varnosti in niso samozavestni. Naučijo se tolerirati nasilje in sprejemajo nasilno vedenje moških kot primeren vzorec vedenja v partnerskih odnosih. Nasilje v družini se prenaša iz generacije na generacijo (Filipčič in Klemenčič, 2011: 3–7).

Otroci v t.i. »disfunkcionalnih« družinah, kot so na primer družine, v katerih sta prisotna nasilje ali alkoholizem, imajo poleg razvojnih nalog, ki jih imajo vsi otroci, še eno veliko nalogo, ki si jo zadajo sami. Ta naloga je spremeniti nasilnega ali od alkohola odvisnega starša. Občutek imajo, da so vedno oni za vse krivi in vedno naredijo vse, da bi blažili situacijo v prepirih med mamo in očetom. Po navadi razvijejo agresivno vedenje in obnašanje (Perko, 2018). Lažje so prepričani zase, da so slabi, kot da bi priznali, da je slab njihov starš (Flander Buljan, 2018).

Nasilje vpliva tudi na zdravje žensk. Poleg vidnih telesnih posledic, ki jih pusti nasilje, še pogosteje povzroča nevidne posledice na duševnem zdravju žensk. Le-te se kažejo v obliki različnih težav, kot so depresija, slaba koncentracija, brezvoljnost, preutrujenost, tesnobe, stalne bolečine v predelu telesa in nenazadnje tudi samomorilne misli. Veliko žensk tako redno jemlje tablete proti depresiji, tablete za pomirjanje in tablete proti bolečinam (Leskošek idr., 2013: 101–115). Kot pravi Abrahams (2003: 19–20), ženske pogosto povedo, da jim je emocionalna zloraba pustila večje in dolgotrajnejše posledice kot fizična, tudi zaradi tega, ker niso nikoli uspele dokazati psihičnih ran in trpljenja, ki ga je povzročila. Miselne igre, kontrolo in manipulacijo, ki so jo nasilneži vsakodnevno izvajali nad vsemi aspekti njihovega življenja, so opisale kot nekaj, kar je bilo najtežje prenašati. Konstantna kritika je ženske pripeljala do izgube samospoštovanja, idealov, lastnih upov in sanj. Ta erozija osebne integritete je ženske zapletla v mrežo strahu, sramu, negotovosti in pomanjkanja zaupanja. Sebe so začele doživljati skozi oči nasilneža.

Seveda nasilje vpliva tudi na psihofizično zdravje moških, ki so prav tako lahko žrtve nasilja. Glede na raziskavo, narejeno na Škotskem, glede doživljanja viktimizacije med moškimi in ženskami, so moški v primerjavi z ženskami v manj primerih žrtve ponavljajočega se nasilja ali resno poškodovani. Samo tretjina moških je izjavila, da so se dejansko počutili kot žrtve nasilja v družini, kar je malo v primerjavi s štirimi petinami žensk, ki so dejale isto. Raziskave so pokazale, da je odvisno od poškodb, ali se nekdo izreče oziroma počuti kot žrtev nasilja. Večina moških v tej raziskavi je bila v boljšem ekonomskem položaju in bolje finančno preskrbljenih kot ženske. Imeli so več zaposlitev za polni delovni čas. Zanimivo je, da so imele ženske, ki so bile žrtve nasilja, večkrat probleme z zdravjem kot moški, ki so bili žrtve nasilja, in ženske, ki niso imele problemov z nasiljem v družini. Moški, ki so bili zlorabljeni s strani svojih partnerk, se po zdravstvenih težavah niso razlikovali od moških, ki niso bili žrtve nasilja. Ženske žrtve nasilja so bile torej v veliko večjem obsegu prestrašene, slabega zdravja in ekonomsko nepreskrbljene v primerjavi z moškimi žrtvami nasilja in ženskami, ki niso bile žrtve nasilja (Gadd idr., 2003).

1.5. OBRAVNAVANJE NASILJA V DRUŽINI

1.5.1. NASILJE NAD ŽENSKAMI

Najpogostejša oblika nasilja nad ženskami je nasilje nad ženskami v družini. Pri nas se najpogosteje uporablja izraz nasilje v družini, ki pa je neprimeren, saj lahko iz njega

izpeljemo, da so vsi člani enako nasilni in da je krivda za nasilje enakomerno razdeljena med žrtve in povzročitelje. Prav tako se iz tega izraza ne da razbrati, kdo je žrtev, saj lahko pod izrazom nasilje v družini razumemo nasilje nad otroki, ženskami, starejšimi in hendikepiranimi. Pri tem gre za različno problematiko, ki zahteva različno obravnavo, preventivno delovanje in strategije reševanja. V svetu se za nasilje nad ženskami uporabljajo različni izrazi. V Severni Ameriki je to zloraba žene [*wife abuse*] ali pretepanje žene [*wife-beating*] in se uporablja tudi za ženske, ki niso poročene. V ZDA se uporablja izraz pretepane ženske [*battered women*], ki pa nekako vzbuja občutek, kot da so ženske odgovorne za nasilje. Feministična gibanja in različne organizacije, ki nudijo pomoč in podporo žrtvam nasilja, pa uporabljajo izraz ženske z izkušnjo nasilja v družini [*women experiencing domestic violence*], zlorabljene ženske [*abused women*] in ženske, ki so preživele nasilje v družini [*women survivors of domestic violence*]. Pri nas se je uveljavilo poimenovanje nasilje nad ženskami, ki ga je uveljavilo feministično gibanje, vendar pa so nekateri mnjenja, da bi bilo bolj primerno poimenovanje nasilje proti ženskam, ker natančno izraža usmerjenost in cilj nasilja (Jalušič in Zagorac, 2004: 179–181).

Nasilje nad ženskami ni obrobni pojav ali neka zasebna težava, ki naj bi jo zmogla reševati zgolj ženska, ki je bila žrtev nasilja. Problematika nasilja nad ženskami zadeva tako ženske kot družbeno skupino kot tudi celotne družbe in zato zahteva sistematično reševanje na ravni držav in njihovih institucij. To pomeni, da je za reševanje te problematike potrebno vzpostaviti učinkovit sistem, ki bo preprečeval, kaznoval in odpravljal nasilje nad ženskami v družini ter nasilje nad ženskami nasploh. Nasilje nad ženskami je obsežen političen in pravni problem in ne le obrobna družbena problematika, zato zadeva vse nas (Jalušič in Zagorac, 2004: 180).

Nasilje nad ženskami ni nova tema, se pa o njej danes veliko več govori in tematizira. Dolgo je veljalo, da je v naši družbi nasilje nad ženskami tabu tema, ki jo opredeljuje javni molk. To je tema, o kateri se nerado govori. Pa vendar nasilje nad ženskami obstaja že od nekdaj, je univerzalno in globalno razširjeno. Pojavlja se tako v bogatih kot revnih družbah, ne glede na versko opredeljenost, izobrazbo in družbeni status. Je globalni pojav z daljnosežnimi ekonomskimi in socialnimi posledicami, zato ga je potrebno obravnavati kot resno kršitev človekovih pravic žensk (Antić Gaber idr., 2013: 15–16).

1.5.1.1. Kratek zgodovinski pregled obravnave nasilja nad ženskami in razvoja zakonodaje

Veliki sistemi in organizacije kot so šolstvo, politika, vojska in velike korporacije so s svojimi praksami že od nekdaj vplivale na ohranjanje in oblikovanje spolnega reda, v katerem so vloge spolov natančno določene. Gre za spolni red, v katerem moški nadvladujejo ženske, jih z vedno novimi globalnimi trendi uokvirjajo, podrejajo, izkoriščajo in nad njimi izvajajo različne oblike nasilja. V takšnem spolnem redu imajo moški interes ohranjati ta red, saj jim prinaša tako moralne kot materialne koristi. Moški kot dominantni spol ohranjajo kulturo neenakosti z različnimi nasilnimi sredstvi in s patriarhalnimi definicijami ženskosti kot odvisnosti in bojazljivosti. Te definicije predstavljajo učinkovito kulturno razorožitev, kar se kaže tudi v primerih domačega nasilja. Zlorabljenе ženske sprejemajo opredelitve tistih, ki jih zlorabljajo, in pristajajo na svojo domnevno nesposobnost in nemoč (Connell, 2012; v: Antić Gaber idr., 2013).

O nasilju nad ženskami se ni govorilo, dokler se ni začelo dvomiti v moško dominacijo. Dokler se ni podvomilo v njihov način izvajanja dominacije, v njihovo definiranje situacij in formuliranje idej skozi medije in različne institucije, je vsiljevanje njihovih prepričanj večinskemu prebivalstvu zvenelo naravno. Ženske niso mogle govoriti o nasilju, ker koncept nasilja nad ženskami ni obstajal v okviru diskurzov vladavine moških. Ženske niso imele niti pojmovanja niti besed, s katerimi bi lahko poimenovalе ali razmišljale o tem, kar se jim dogaja. Šele z emancipacijo žensk in ob velikim povojnim porastom zaposlovanja žensk so se pojavili dvomi v moško superiornost in so se odprla vrata spremembam na področju obravnavanja nasilja nad ženskami. Tako se je počasi začel prekinjati značilni javni molk in tabuizacija nasilja nad ženskami (Antić Gaber idr., 2013: 16–20).

Splošna deklaracija o človekovih pravicah iz leta 1948 v preambuli govori o enakopravnosti moških in žensk. Prav tako pomemben korak v smeri enakopravnosti žensk je bil sprejem Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacij žensk iz leta 1979. Nasilja nad ženskami posebej ne omenja, jasno pa definira diskriminacijo žensk. V mednarodnem pravu se je nasilju nad ženskami izrecno posvetila šele Deklaracija Organizacije združenih narodov o odpravi nasilja nad ženskami iz leta 1993. Z njo so se mednarodna skupnost in države zavezale k boju proti nasilju nad ženskami. Leta 2000 je stopil v veljavo še Opcijski protokol h konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (Antić Gaber idr., 2013: 24–26).

Leta 2002 je bilo sprejeto Priporočilo o nasilju nad ženskami v družini. V tem dokumentu je nasilje nad ženskami označeno kot ena najpogostejših oblik nasilja, ki vpliva na življenje žrtev na področju zdravja, izobrazbe, bivanjske situacije idr. Svet Evrope je pozval države, naj sprejmejo ukrepe, potrebne za delo z žrtvami nasilja, med katere je navedel brezplačno pravno pomoč, zaščito v času trajanja različnih pravnih postopkov, finančno pomoč in usposabljanje strokovnjakov in strokovnjakinj za delo z žrtvami nasilja (Veselič, 2014; v: Antić Gaber idr., 2013).

Slovenija kot podpisnica vseh zgoraj naštetih deklaracij, konvencij in sporazumov, kot kažejo poročila institucij OZN, različnih priporočil ne upošteva v celoti in nekaterih standardov Evropske unije še zdaleč ne dosega. Kritike poročil pričajo o pomanjkljivem zbiranju podatkov na področju nasilja nad ženskami, pomanjkanju prostora v slovenskih zavetiščih in do sprejetja Zakona o preprečevanju nasilja leta 2008 tudi o pomanjkanju ustrezne celostne zakonodaje (Drenik, 2008 v Leskošek idr., 2013).

Leta 2007 so nevladne ženske organizacije pripravile Nacionalni načrt dela proti nasilju nad ženskami, vendar so naleteli na odpor, ker niso del državnih institucij. Je pa ta načrt predstavljal podlago za oblikovanje in sprejem Resolucije nacionalnega programa za preprečevanje nasilja v družini 2009–2014 (Veselič, 2007 v Leskošek idr., 2013). V letu 2010 je bil sprejet prvi Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini, ki pa ni bil v celoti realiziran zaradi takratnih težkih gospodarskih razmer (Poročilo o uresničevanju akcijskega načrta, 2012; v: Leskošek idr., 2013).

1.5.1.2. Zakoni in zakonska podlaga v Republiki Sloveniji

Država mora v primeru nasilja v družini odločno ukrepati in narediti vse, da žrtvi v okviru svojih institucij nudi ustrezno strokovno pomoč (Obran, 2014: 23).

Tako državne institucije kot nevladne organizacije so v primerih pojava nasilja dolžne delovati v okviru z zakoni in drugimi predpisi. Najpomembnejši zakoni in pravne podlage za delo na področju nasilja nad ženskami so:

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini,
- Zakon o socialnem varstvu,
- Zakon o policiji,

- Zakon o kazenskem postopku,
- Zakon o varstvu javnega reda in miru,
- Kazenski zakonik Republike Slovenije,
- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.

1.5.2. INSTITUCIJE IN PRAVNI POSTOPKI PRI OBRAVNAVANJU NASILJA NAD ŽENSKAMI

Ženske, ki so žrtve nasilja, se srečujejo z različnimi pravnimi postopki, procesi, državnimi institucijami in nevladnimi organizacijami. Funkcija vseh je predvsem v nudenju pomoči in zagotavljanju poti žrtvam nasilja v varno življenje.

Kljub temu, da intervencije in delo z ženskami, ki so žrtve nasilja, v veliki meri vedno bolj prehaja v roke profesij kot so policija, zdravstvo in socialno delo, kar je dobro za pritegovanje pozornosti javnosti na to tematiko, pa ne sme priti do nepriznavanja kompetentnosti prostovoljnih organizacij. Zmotno je misliti, da lahko samo izučeni strokovnjaki in psihologi nudijo pomoč ženskam, ki so travmatizirane zaradi nasilja v družini. Prav tako ne smemo pozabiti tudi na medsebojno pomoč, ki jo lahko žrtve nudijo druga drugi in bi morala biti v središču procesa pomoči in okrevanja (Abrahams, 2007: 10–13).

Obravnavanje nasilja v družini je občutljivo področje, na katerem deluje več različnih sistemov, med katerimi so predvsem socialni, pravosodni, šolski in zdravstveni sistem. Za uspešno obravnavo je potrebno upoštevati zaporedje postopkov. Vedno je potrebno najprej poskrbeti za varnost potencialnih žrtev in jih naučiti, kako se izogniti nasilju, ali pa jih v skrajnih primerih namestiti v varno hišo. Kadar želi družina kljub nasilju nadaljevati skupno življenje, ji je potrebno ponuditi ustrezno strokovno pomoč, ki pa je učinkovita le, če storilec prevzame odgovornost za nasilje. Potem je potrebno delati na reševanju problemov in vzrokov, ki so privedli do izbruha nasilja (Čebašek Travnik 2006: 71–74; v: Drole in Gantar, 2008).

1.5.2.1. Center za socialno delo

Zaviršek (1994: 73) je že dolgo nazaj zapisala nekaj, kar velja enako tudi danes, 24 let kasneje, in to je, da večina žensk, ki pride po pomoč na center ali v druge socialne službe, potrebuje poleg opogumljanja predvsem mnogo praktičnih napotkov za lažje orientiranje v vsakdanjem življenju. Piše, da je za doktrino socialnega dela pomembno, da je njen koncept pomoči usmerjen v pomoč in da ne povzroča sekundarne viktimizacije. Varen prostor za življenje ali vsaj začasna namestitve v izjemnih razmerah je za žensko izrednega pomena. Status ženske, ki se mora umakniti pred nasilnežem, je status brezdomke, saj njen občutek temeljne varnosti v njenem fizičnem prostoru ni več zagotovljen.

Centri za socialno delo so v primerih nasilja v družini zelo pomembni, saj žrtvam nasilja nudijo različne oblike pomoči, posredujejo informacije, usmerjajo po pomoč na druge, tudi nevladne institucije, odločajo o različnih pravicah in sodelujejo z različnimi organi in organizacijami v različnih postopkih (Obran, 2014).

Center skupaj z žrtvijo načrtuje pomembne korake za zagotovitev varnosti in zaščito žrtve. Če je potrebna namestitev ženske v varno okolje, ji strokovna delavka pomaga z informacijami o možnih namestitvah v kriznem centru, varni hiši ali materinskem domu. Center ji pomaga pri načrtovanju umika v varno okolje. Ves čas ob obravnavanju primera nasilja in delu z žensko, ki je bila žrtev nasilja, center sodeluje s policijo, zdravstvom, sodiščem, vzgojno izobraževalnimi zavodi in nevladnimi organizacijami (Ogrinc; v: Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 183–187).

Za preprečevanje nasilja v družini so na nekaterih centrih zaposlili regijske koordinatorke za obravnavo nasilja, katerih naloga je predvsem podpora strokovnim delavkam in delavcem pri obravnavi nasilja v družini, organizacija in vzdrževanje mreže socialnovarstvenih storitev s področja nasilja in organizacija in vodenje regijske interventne službe (RIS). Regijske interventne službe, ki so organizirane pri centru za določeno regijo, delujejo od leta 2010 po vseh regijah v Sloveniji in se izvajajo po pogodbi z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve. RIS je namenjen strokovni obravnavi izven poslovnega časa centra za socialno delo in se aktivira na klic policije ob vseh nujnih primerih nasilja v družini (Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 187).

Centri za socialno delo so ustanovljeni s strani države, so javni zavodi in v okviru pooblastil, ki jih imajo, nudijo pomoč ljudem v stiskah in težavah. Strokovne naloge centrov so

določene z Zakonom o socialnem varstvu. Med socialnovarstvenimi storitvami so socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom in pomoč družini na domu. Glede nasilja v družini ukrepi centra temeljijo na zaščiti otroka in ne na kaznovanju neprimerne ali neustreznega ravnanja staršev pri skrbi za otroka. Splošno se uporablja načelo partnerskega sodelovanja in iskanja vseh možnih načinov sodelovanja s starši, ki se zmorejo in želijo naučiti novih vzorcev vzgoje in skrbi za otroka. Na podlagi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih lahko center poseže v izvrševanje roditeljske pravice ob neustreznem ravnanju staršev in opuščanju njihovih starševskih dolžnosti (Aničić idr., 2007).

Varstvo mladoletnih otrok je opredeljeno kot javna korist. Kadar je ogrožen njihov razvoj in njihove druge koristi, center vodi postopke po uradni dolžnosti. Drugače pa je, kadar so žrtve nasilja odrasli ljudje. Obravnava nasilja je v takšnih primerih opredeljena kot storitev in ne spada k javnim pooblastilom centra. Žrtev se glede na to sama in prostovoljno odloči, ali bo storitev sprejela (Aničić idr., 2007: 99). Iz tega sledi, da je delo z ženskami – žrtvami nasilja na centrih za socialno delo bolj poudarjeno in obravnavano prednostno, kadar so v družini ob povzročanju nasilja prisotni tudi otroci. Tako prihaja zaradi tega do razlike v oblikah pomoči, ko gre za otroke ali za ženske. Delo z ženskami – žrtvami nasilja ne sodi v okvir izvrševanja javnih pooblastil centrov. Obravnavam žensk na centrih se pripisuje različen pomen glede na prioriteto. Pogosto je ta pomoč omejena na prvo socialno pomoč in posredovanje informacij o možnih oblikah pomoči, namestitve ter nudenju denarne in osebne pomoči. Nasilje nad žensko se v tem primeru obravnava kot njena lastna težava, ki jo bo morala rešiti sama (Aničić idr., 2007: 100–101).

Center za socialno delo je po uradni dolžnosti dolžan podati prijavo na policijo, če pri svojem delu ali na kakšen drugačen način izve za nasilje v družini ali ogroženost otrok (Obran, 2014).

Velja tudi obratno, to je, da morajo po 4. členu Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini vsi organi ob zaznavi nasilja v družini v 24 urah od seznaitve z okoliščinami obvestiti center za socialno delo (Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2017).

1.5.2.1.1. Multidisciplinarni tim

Po zakonu o preprečevanju nasilja v družini center za socialno delo za obravnavanje nasilja v družini ustanovi multidisciplinarni tim (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Ko center za socialno delo prejme informacije o nasilju v družini ali ugotovi, da se v družini dogaja nasilje, preuči okoliščine primera ter zbere vse že znane informacije. Na podlagi teh izdela oceno ogroženosti žrtve in oceni potrebo po pripravi načrta pomoči žrtvi. Če oceni, da je pri tem potrebno sodelovanje drugih organov, se pri centru oblikuje multidisciplinarni tim. Njegove naloge so predvsem v izmenjavi informacij za razjasnitev okoliščin, potrebnih za zaščito in pomoč žrtvi, v usklajevanju aktivnosti seznanitve žrtve z različnimi oblikami pomoči, v izdelavi načrta pomoči žrtvi in spremljanju njegovega izvajanja, v nudenju najustreznejše zaščite žrtvi in sprejemanju različnih odločitev z namenom izvajanja pomoči.

Multidisciplinarni tim je sestavljen iz skupine različnih strokovnjakov, katerih medsebojno sodelovanje je potrebno za zagotavljanje celovite pomoči in zaščite posamezni žrtvi.

Tim na vsaki seji preveri potek in spremlja uresničevanje svojih dogovorov, ki so bili sprejeti z načrtom pomoči žrtvi in pomaga pri usmerjanju nadaljnjega dela organov. Na sejah se člani tima med seboj obveščajo o vseh aktivnostih, ki jih sami in njihovi organi izvajajo za pomoč žrtvi ter opravijo evalvacijo načrta in učinkovitosti postopkov, pri čemer ves čas obravnave primera spremljajo morebitne nastale spremembe in jih ustrezno upoštevajo pri svojem delu (Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2017).

1.5.2.1.2. Načrt pomoči žrtvi

Center se po preučitvi okoliščin in na podlagi ocene ogroženosti odloči, ali je potrebno oblikovati načrt pomoči. Le-ta je vedno potreben, kadar je za vzpostavitev varnega okolja žrtve potrebno dalj časa trajajoče ukrepanje in kadar je potrebno več ukrepov pomoči različnih organizacij. Ob timskem sodelovanju z različnimi službami in z žrtvijo nasilja center oblikuje najučinkovitejši načrt pomoči. Načrt se uskladi s sposobnostnimi, doživljanjem in željami žrtve. Pripravi se načrt za zmanjšanje tveganja in škode, predvidijo se potrebni ukrepi, obravnava v različnih programih in strokovna pomoč pri različnih izvajalcih. V načrtu je potrebno jasno opredeliti oblike pomoči, način spremljanja, trajanje in cilje obravnave. Pri pripravi načrta žrtev aktivno sodeluje in mora zanj izreči svoje

soglasje. V kolikor je žrtev nasilja otrok, pa ima center zakonsko dolžnost in pooblastila, da ga zaščiti pred nadaljnjim nasiljem (Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 181).

Center za socialno delo v skladu z načrtom žrtvi poda mnenje o ogroženosti osebe za potrebe pridobitve brezplačne pravne pomoči za žrtev za postopke pred sodiščem po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, in po zakonu, ki ureja družinska razmerja (Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2017).

1.5.2.2. Policija

Še leta 1995 so na policiji ženskam, ki so klicale za pomoč in posredovanje, rekli, da se policije ne tiče, če jih partner pretepa in da je to družinska zadeva, v katero se policija ne bo vmešavala. Prostovoljne delavke na SOS telefonu opisujejo, da so morale ženske prepričevati, da je policija po zakonu dolžna posredovati, če je njihov partner do njih nasilen. Empirična raziskovanja nasilja v družini so pokazala, da se pomemben del primerov nasilja v družini brez posredovanja državnih ali drugih institucij čez čas stopnjuje do vedno hujših oblik nasilja (Jalušič in Zagorac, 2004: 179).

Policija je zlasti pomembna, kadar je potrebna takojšnja zaščita žrtve. V primeru ogroženosti lahko žrtev sama ali pa kdo drug, na primer sosedje, prijatelji ali sorodniki, pokličejo policijo. To, da se policija odzove na klic in hitro posreduje, je zaščita žrtve, ne pa tudi prijava nasilja. Dobro je, da se takoj ali pa naknadno na policijski postaji naredi tudi prijava kaznivega dejanja.

Policija tudi pomaga žrtvam nasilja, kadar se te želijo umakniti pred nasiljem k sorodnikom ali v varno hišo in ob odhodu od doma niso uspele vzeti s seboj osebnih stvari. Policija pomaga tako, da jim uredi spremstvo (Obran 2014: 25–26).

Policija se pogosto poleg različnih kaznivih dejanj zoper življenje in telo, kjer so povzročene vidne poškodbe na žrtvi, srečuje tudi s psihičnim nasiljem, ki pa ga je zelo težko dokazati, saj zanj ne obstajajo materialni dokazi ali pa so zelo redki. Psihično nasilje vključuje predvsem poniževanje, različne grožnje, osamitev in podrejanje žrtve. Policisti morajo biti v takšnih primerih še posebej pozorni opazovalci, saj takšno psihično nasilje neveščemu

opazovalcu lahko zgleda kot pretirana skrb povzročitelja nasilja nad žrtvijo (Čulk; v: Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 105).

1.5.2.2.1. Prepoved približevanja in intervencija v družino

V letu 2003 so bile sprejete spremembe in dopolnitve Zakona o policiji, s katerimi je policija dobila novo pooblastilo, po katerem lahko izreče ukrep prepovedi približevanja določeni osebi ali kraju. S tem učinkovitim ukrepom se prepreči nadaljevanje nasilja v družini. Leta 2006 je sprememba Zakona o policiji razširila možnost izreka ukrepa prepovedi približevanja tudi zaradi storitve kaznivega dejanja z elementi nasilja pod pogojem, da obstajajo razlogi za sum, da bo povzročitelj nasilja ogrozil enega izmed članov družine.

V praksi se policisti učijo, da so v času intervencije še posebej pozorni na različne znake kot so glas prijaviteljice, zvoki v ozadju kot so jok ali razbijanje, in vse ostale znake, ki so lahko pomembni za nadaljnji postopek. Na vse, kar so slišali, morajo opozoriti patruljo, ki se odpravi v intervencijo. Policisti napoteni v intervencijo morajo zbrati čimveč informacij za jasno sliko o dogajanju. Pozorni morajo biti na stanje v prostoru kot so spremembe na pohištvu. Če so kakšne poškodbe na žrtvi, morajo najprej zagotoviti pomoč žrtvi. Opraviti morajo tudi pogovore s sosedi.

Na kraju, kjer se je zgodil incident, policisti ugotavljajo, ali obstajajo elementi za obstoj kaznivega dejanja ali prekrška. Zelo pomembni so podatki, ki jih žrtev poda policistu ob prijavi po telefonu. Podatki morajo biti posredovani patrulji, ki gre na kraj dogodka. Prav tako je pomembno, da se preveri, če je posamezni kršitelj že storil kaznivo dejanje ali bil obravnavan zaradi prekrška z elementi nasilja, saj to pomeni, da so izpolnjeni pogoji za izrek ukrepa prepovedi približevanja. Ukrep, ki ga izreče policist, velja 48 ur. Kršitelj mora policiji izročiti ključne stanovanja in povedati, kje se bo v času ukrepa nahajal, to pa zaradi vročitve odločbe o odredbi. V odredbi o ukrepu prepovedi približevanja morajo biti dobro opisani razlogi, zaradi katerih je bila povzročitelju nasilja izrečena prepoved približevanja, saj se na podlagi preučitve te odredbe preiskovalni sodnik potem odloči, ali bo odredbo potrdil ali ne. Po potrebi se ukrep prepovedi približevanja podaljša za deset dni. O ukrepu mora policija obvestiti center za socialno delo, ki s svojimi ukrepi nudi žrtvi pomoč. Žrtev s tem ukrepom dobi priložnost, da si uredi nastale razmere (Čulk; v: Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 105–108).

1.5.2.3. Sodišče in sodni postopki

Sodišče, ki s svojimi odločitvami o kaznovanju ali omejevalnih ukrepih posega v pravice storilca, mora onkraj dvoma ugotoviti, da se je zgodil dogodek, kot je opisan v pravni definiciji. Izpoved žrtve je subjektivno sredstvo dokazovanja in kot tako pogosto nezadostno za ugotovitev, kaj se je dejansko zgodilo. Sodišče ga mora preveriti in dopolniti še z drugimi dokazi. Zaradi takšne vloge žrtev doživlja nove travme, kar imenujemo »sekundarna viktimizacija« (Filipčič v Leskošek idr., 2013: 43).

V kazenskih in pravnih postopkih se žrtev nasilja sreča s sodniki in sodnicami (v nadaljevanju »sodniki« oziroma »sodnik«). V kazenskem postopku ima ženska kot žrtev nasilja položaj oškodovanke, povzročitelj pa obdolženca. V pravnem postopku je ženska kot žrtev nasilja tožeča stranka, ki s tožbo zoper povzročitelja zahteva plačilo odškodnine za z nasiljem povzročeno škodo. V kazenskih in pravnih postopkih sodišče sodi na podlagi Zakona o kazenskem postopku in Zakona o pravnem postopku. Temeljna dolžnost sodnikov je, da ravnajo nepristransko in da po 22. členu Ustave Republike Slovenije vse stranke v postopku obravnavajo enako. V kazenskem postopku to pomeni, da je bistvena domneva nedolžnosti in raziskovanje dejanskega stanja. Žrtev se s sodniki praviloma sreča le na glavni obravnavi, kjer je zaslišana kot oškodovanka. Sodnik jo pouči o pravicah, ki jih ima v postopku. Sodnik ne sme pokazati naklonjenosti nobenemu izmed udeležencev, ne sme se odzivati čustveno in ne sme dopustiti žalitev ali zavlačevanja postopka. Za žrtev v položaju oškodovanke, ki ne pozna prava in zakonov, se zdi takšen položaj v kazenskih postopkih krivičen. Pomembno se je zavedati dejstva, da v kazenskem postopku vsak obtoženec velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo (Glušič Terbovec v Leskošek idr., 2013: 111–114).

Kljub temu, da morajo sodniki obravnavati vse udeležene, torej tako storilca kot žrtev, enakopravno, se pojavlja vprašanje, kaj vpliva na delo sodnika ali sodnice. Med sojenjem, ob izreku in izdaji sodbe lahko pride do vpliva morebitnih življenjskih izkušenj ali osebnih izkušenj sodnika z nasiljem. Lahko gre tudi za pomanjkljivo poznavanje problematike nasilja, spol, nazore, ki so jim bili privzgojeni ali pridobljeni v določenem okolju. Lahko gre tudi za predsodke in stereotipe do neke manjšine, ki ji žrtev pripada. Prav zaradi spoštovanja človekovih pravic in poštenega sojenja in enakega obravnavanja vseh, bi morale pravosodje sodnikom omogočiti ustrezno izobraževanje o problematiki nasilja. Sodniki bi morali več

razmišljati o sebi in svojih osebnih nazorih in vedenju (Glušič Terbovec; v: Leskošek idr., 2013: 115).

Ženske so nezadovoljne zaradi dolgotrajnosti postopkov na sodiščih. Za žrtev začne postopek teči, ko pride prijava na policijo in se konča z razsodbo na sodišču. Sodni postopek steče, ko tožilka ali tožilec vloži ustrezen procesni akt, potem pa se primeri obravnavajo po vrsti, kot so prispeli na sodišče. V mnogih primerih in za mnoge ženske žrtve nasilja ta postopek traja predolgo (Glušič Terbovec v Leskošek idr., 2013: 116).

1.6. VZPOSTAVLJANJE DELOVNEGA ODNOSA IN SOUSTVARJANJE IZVIRNEGA DELOVNEGA PROJEKTA POMOČI Z DRUŽINO, V KATERI SE JE ZGODILO NASILJE

Delovni odnos se vzpostavlja skozi pogovor. Pogovor je vse, kar se zgodi med nami. Je stvarnost, v kateri se konfrontiramo tukaj in zdaj. V njem uporabljamo jezik socialnega dela, ki zagotavlja instrumentalno definicijo problema in skupno raziskovanje možnih rešitev. V prvem pogovoru sklenemo dogovor o sodelovanju, ki je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu se z uporabnikom dogovorimo za sodelovanje tukaj in zdaj in o tem, da bomo delali. V drugem delu se dogovorimo o tem, kako bomo delali in določimo način dela. Delovni odnos omogoči, da se iskanje in ustvarjanje rešitev skupaj z družino, v kateri je prišlo do nasilja, zastavi kot izvirni delovni projekt pomoči. Bistveno je, da se socialna delavka, ki dela z družino in žrtvijo nasilja, pridruži vsaki osebi in jo povabi v proces soustvarjanja (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Za delo v okviru delovnega odnosa z žensko, ki je žrtev nasilja, potrebujemo znanje o načinih ravnanja v socialnem delu, poznati moramo elemente ter koncepte delovnega odnosa in poznati problematiko nasilja. Za učinkovito pomoč ženski, ki je preživela nasilje, moramo z njo vzpostaviti dober odnos.

1.6.1. ELEMENTI IN KONCEPTI DELOVNEGA ODNOSA

Spodaj zapisano povzemam po Čačinovič Vogrinčič (2008) in prilagajam za delo z žensko, ki je bila žrtev nasilja (v besedilu spodaj »ženska«):

Poleg **dogovora o sodelovanju**, ki sem ga opisala na začetku tega poglavja, poznamo še dva pomembna elementa delovnega odnosa:

- **Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev**

V proces pomoči in iskanje rešitev iz nasilja vsak družinski član vstopi s svojo definicijo problema. Socialna delavka doda svoje videnje problema in začne se oblikovati delovna definicija možnega in uresničljivega.

Pri delu z žensko, ki je bila žrtev nasilja, je dobro poznati tri elemente psihosocialnih problemov, kot jih je opredelil Lüssi. Vedno gre za pomanjkanje nečesa, kot na primer prijateljev in podporne mreže ali pa stanovanja, kamor bi se ženska umaknila. Drugi element je doživljanje napetosti. Skupaj z žensko je potrebno ozavestiti in poimenovati stisko, ki jo doživlja. Tretji element govori o dejstvu, da ženska nima in ne vidi rešitve ter ne ve, kako se spopasti pri reševanju pomanjkanja in stiske.

- **Osebnostno vodenje**

Naloga socialne delavke je, da v neposredni komunikaciji z žensko skupaj z njo raziskuje njeno zgodbo in jo vodi k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam ter želenim izidom. Pomembno je, da se socialna delavka odziva osebno, da podeli svoje izkušnje, ki odprejo alternativen pogled na možne rešitve. Po načelu interpozicije ravna empatično in se osebno odziva na dogajanje v odnosu, ki nastaja. Pomembno je, da ženska, ki je bila žrtev nasilja v tem delovnem odnosu, ki je hkrati tudi osebni odnos, pridobi izkušnjo o spoštovanju in dostojanstvu, kar pa je možno zgolj skozi osebno izkušnjo v dialogu in sodelovanju.

Za vzdrževanje delovnega odnosa je potrebno poznati tudi štiri pomembne **sodobne koncepte socialnega dela**:

- **Perspektiva moči**

Pri delu iz perspektive moči gre v prvi vrsti predvsem za osebno odločitev socialne delavke, da bo ženski pomagala odkriti in uporabiti njene lastne vire moči. Iz perspektive moči jo sprašuje po zaželenih razpletih, dobrih izidih in po njenih sanjah, upih in dobrih izkušnjah iz preteklosti. Cilj socialne delavke, ki dela iz perspektive moči, je podpreti prizadevanje ženske, da mobilizira svoje lastne talente, znanja, vire in sposobnosti, ki ji bodo pomagali doseči njene cilje in vizije.

Socialni delavki je tukaj lahko v pomoč tudi Saleebeyev Leksikon moči, ki govori o socialni krepitvi, katere namen je podpreti žensko, da odkrije in razširi svoje vire v sebi in okoli sebe. Ženski pomaga, da se čuti včlanjeno v skupnosti in da se počuti vključena in varna. Socialna delavka skozi dialog in sodelovanje prizna ženski pravico do resničnosti in se odpove dvomu v tisto, kar ji ženska pove. Socialna delavka mora vstopiti v delovni odnos z zaupanjem v to, da so vsi ljudje naravnani k celjenju in imajo sposobnost ozdraveti in okrevati tudi po težkih življenjskih udarcih.

- **Etika udeležnosti**

Socialna delavka odstopi od moči, da poseduje vse resnice in rešitve, in v pogovoru da možnost sodelovanju z žensko in ostalimi družinskimi člani. Dela na tem, da v proces soustvarjanja rešitev in pogovor o delu vključi celotno družino. Njena naloga je, da ustvari pogoje, v katerih se lahko slišijo glasovi vseh v družini, da s tem pridobijo izkušnjo sodelovanja.

- **Znanje za ravnanje**

Socialna delavka, ki ima znanje za ravnanje, bo znala z žensko podeliti koncepte, ki definirajo njuno sodelovanje, znala bo vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in podeliti svoje strokovno znanje z vsemi udeleženi v procesu pomoči in tako prispevati k soustvarjanju rešitev.

- **Ravnanje s sedanjostjo ali koncept soprisotnosti**

Sedanjost, tukaj in zdaj, je najbolj dragocen delovni čas v projektu pomoči. Socialna delavka v pogovoru varuje čas, da se pogovor zgodi, razvije in konča, tako da ga je moč nadaljevati. Znati mora zagotoviti čas za izkušnjo o spoštovanju in kompetentnosti in biti soprisotna v odnosu in poslušanju, kar pomeni, da je ženski na voljo za sočutje in razgovor.

1.6.2. IZVIRNI DELOVNI PROJEKT POMOČI

Izvirni delovni projekti pomoči nastajajo v delovnem odnosu v procesu soustvarjanja. Rešitve in želene razplete, ki jih soustvarimo in sooblikujemo v delovnem odnosu, prevajamo v akcijo, dejanja in konkretne korake, ki udeležanijo dogovore. Ker se projekti vsakič na novo oblikujejo za vsakega družinskega člana in udeleženca v problemu posebej

in za družino kot celoto, so izvirni. Soustvarjeni so skupaj z njimi in za njih. Projekti so delovni, ker konkretizirajo dogovorjene spremembe, naloge, delež posameznika in roke. Poudarek je na sodelovanju in aktivnostih, ki sledijo iz opravljenega dela v delovnem odnosu. Ker tečejo v času in so usmerjeni k dobrim izidom in zaželenim razpletom, govorimo o projektih. V projektih si zapisujemo konkretne naloge in vsakič znova tudi ugotovljene nove razlike in minimalne spremembe, ki pripomorejo k napredovanju do novih rešitev (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

1.6.2.1. Intervencija znotraj izvirnega delovnega projekta pomoči

V primerih družinskega nasilja je pogosto potrebna intervencija. Po Lüssiju (2016/2017) je intervencija tisto ravnanje, ki ga ne dogovorimo v soustvarjalnem procesu. V družino posežemo brez vednosti in napovedi, stroka in institucija pa prevzameta vso odgovornost za poseg. Gre za situacije, v katerih ženska sama nima dovolj moči, da bi se uprla ali spremenila življenjsko situacijo in v svoji nemoči potrebuje pomoč. Mi smo tisti, ki moramo prevzeti odgovornost in preprečiti nasilje, če storilec noče in ne zmore. V prvem koraku je potrebno oceniti, raziskati in pojasniti situacijo, v drugem koraku pa načrtovati, kako bomo ravnali in s kakšnimi ukrepi in obliko pomoči. V tretjem koraku moramo določiti, kako bomo intervencijo izpeljali, kdaj in kdo. Za soustvarjanje procesa podpore in pomoči z družino po intervenciji mora biti pripravljen načrt. Za to potrebuje socialna delavka, ki dela na primeru, od prvega koraka dalje sodelovanje kolegov in vseh drugih udeleženih v rešitvi. Sama ima nalogo, da skrbno pretehta vse okoliščine in odločitve vseh treh korakov in jih vodi kot individualni delovni projekt na način, da iz instrumentalnih definicij problema nastaja rešitveni načrt z jasno razdeljenimi nalogami.

Po intervenciji se začne nov izvirni projekt podpore in pomoči ali pa se projekt samo nadaljuje, če smo z družino že prej sodelovali. Hkrati se začne soustvarjalni proces načrtovanja za prihodnost. Že pred intervencijo morajo biti pripravljeni postopki in ukrepi zoper storilca kot tudi pomoč storilcu, kar sodi v izvirni projekt pomoči družini. Pri tem je želen razplet, da bi se storilec začel učiti nenasilnega ravnanja v konfliktnih situacijah in ne da se vrne v družino. Družina potrebuje tudi podporo in pomoč pri okrevanju, zato socialna delavka dela z družino na krepitvi odpornosti in na njeni moči, da lahko izide z novimi kompetencami iz travme in nesreče. Pomoč družini po intervenciji mora seči tudi iz družine ven do institucij in v skupnost in socialne mreže (Lüssi, 2016/2017).

1.6.3. VZPOSTAVLJANJE ODNOSA MED SOCIALNO DELAVKO IN ŽRTVIJO NASILJA

Prvi stik z žensko, ki potrebuje pomoč zaradi nasilja je izredno pomemben. Od naše verbalne in neverbalne komunikacije je odvisno, ali bomo zaprli ali odprli pot zgodbi, bolečini, žalosti in drugim občutkom, ki jih ženska kot žrtev nasilja doživlja ali jih je doživela. Ženske pogosto povedo, da je zelo malo potrebno, da se počutijo sprejete in slišane, pa vendar pogosto naletijo na hladen odziv strokovnjakov in strokovnjakinj, ki dajejo vtis nedostopnosti in ne vzbujajo dovolj zaupanja, da bi lahko ženske iskreno in izčrpno povedale, kaj so doživele.

Tudi socialne delavke, ki delajo in se srečujejo z nasiljem v družini, imajo različne osebne izkušnje, ki pogosto sooblikujejo njihove odzive pri delu, ko se srečujejo z nasiljem nad ženskami. Veliko je predsodkov in mitov, ki smo jih pobrali iz naše okolice in družine. Vse to vpliva na naše odzive in delo.

Odrasle ženske, ki so doživljale oziroma še vedno doživljajo nasilje v družini in partnerskih odnosih, so izjemno ranljive, ko pridejo po pomoč. Sram jih je prositi za pomoč in strah jih je spregovoriti in razgaliti svojo zasebnost, saj nikoli ne vedo, ali bodo sploh slišane in ali bodo deležne razumevanja, ki ga tako zelo potrebujejo. Naša prva reakcija ob srečanju z izpovedjo o nasilju je zato zelo pomembna, saj je od nje odvisno, kam se bo po tem usmerila ženska na iskanju poti iz nasilja. Zelo pomembno je, da razmislimo o svojih prepričanjih glede nasilja, o naših izkušnjah in posledicah, ki jih morda imamo zaradi našega lastnega preživetega nasilja. Za ta namen nam je lahko v podporo supervizija in različne tehnike, ki pomagajo pri ozaveščanju nezavednih miselnih vzorcev. Samo odkritost lahko pripelje do celjenja ran tudi pri socialnih delavkah, kar je nujno odgovorno dejanje do žrtev nasilja, s katerimi delamo. Zelo pomembno je, da so vse osebe, ki se pri svojem delu srečujejo z ženskami, ki so žrtve nasilja, izobražene in seznanjene s posledicami nasilja, da zaradi neozaveščenosti v komunikaciji z ženskami ne bi prihajalo do sekundarne viktimizacije.

Strokovne delavke in delavci pogosto pričakujejo od svojih uporabnic, da se bodo odločale pravilno, odgovorno in odločno. Da bodo stale za svojimi odločitvami in da bodo močne. Vendar žrtvam nasilja pogosto s stereotipnimi izjavami, ki slonijo na družbeno določenih vlogah moškega in ženske, jemljejo moč, jih postavljajo v podrejen položaj in jim vlivajo

dvom v to, da je prav, da se nasilje konča. Zato je zelo pomembno, da strokovni delavci, ki delamo z žrtvami nasilja, poznamo družbene procese in mehanizme, ki vplivajo na našo pomoč pri okrevanju žrtve. Nasilje moramo znati postaviti v širši kontekst zgodovinske podrejenosti žensk, da tako lažje razumemo mehanizme, ki žrtve držijo v nasilnem odnosu. Žrtev tako pogosto ostane v odnosu, zato ker misli, da ji to prinaša več prednosti kot slabosti. Vso odgovornost za žrtvina dejanja in odločitve pripišemo njej sami kot osebi. S tem ji povzročimo dodatno škodo, saj ne upoštevamo širšega družbenega konteksta nasilja nad ženskami skozi zgodovino in sporočil, ki jih vse ženske dobivamo o naši vrednosti in vlogi, ki jo imamo v družbi (Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 122–126).

1.6.3.1. Kaj moramo vedeti za učinkovito pomoč ženskam, ki so preživele nasilje

Ker institucije nimajo izdelanega referenčnega okvirja za prepoznavanje nasilja v družini, se v praksi pogosto dogaja, da opazijo težave šele takrat, ko so razmere za žrtev že zelo nevarne. Ženske, ki ne znajo ali si ne upajo povedati, kaj se pri njih doma dogaja in kakšno pomoč potrebujejo, so na institucijah pogosto brez zadostnih informacij na hitro odpravljene (Aničić idr., 2007: 12).

Pomembno se je torej zavedati, da so izkušnje žensk z različnimi institucijami – na policiji, centrih za socialno delo, sodiščih, v zdravstvenih ustanovah in nevladnih organizacijah – zelo različne. Zato je tu izrednega pomena znanje o nasilju, saj le ozaveščeni posamezniki in posameznice lahko učinkovito pomagajo žrtvam nasilja. Znanja, potrebna za učinkovito delo z žrtvami nasilja, pa morajo temeljiti na jasnem stališču ničelne strpnosti do nasilja. Nikoli ne sme priti do opravičevanja nasilja. Še vedno se velikokrat pokaže, da strokovne službe, ki delajo z žrtvami nasilja, izražajo prepričanje, da je žrtev očitno le morala narediti nekaj narobe, da je bila deležna nasilja. Zaradi takšnih predsodkov in prepričanj posameznih predstavnikov strokovnih služb žrtve izgubijo zaupanje v sistem in začnejo kriviti sebe za nasilje. Verjeti je potrebno v nenasilne odnose in imeti ničelno toleranco do nasilja v družini (Veselič, Horvat in Plaz, 2014: 128–131).

Spodaj zapisano je povzeto po Veselič, Horvat in Plaz (2014: 129–137) in Obran (2014: 23). Strokovnjaki in strokovnjakinje, ki se srečujejo z ženskami, ki so bile žrtve nasilja, bi morali vedeti, da žrtve potrebujejo predvsem:

- Primerno okolje, da lahko spregovorijo o nasilju:
Ženske že tako zelo težko spregovorijo o preživetem nasilju, zato je zelo pomembno, da se jim v prvi vrsti zagotovi varen in primeren prostor, v katerem sta zagotovljena zasebnost in intimnost, kjer bodo lahko na svoj način spregovorile o preživetih travmah.
- Da se ne postavimo na stran povzročitelja nasilja:
Običajno imajo povzročitelji večjo fizično in družbeno moč, kot žrtev, zato se okolica pogosto postavi na stran povzročitelja, ker je le-ta močnejši. Povzročitelj vedno naredi vse, da bi pospešil pozabo dogodka. Če zatajevanje nasilja ne uspe, ponavadi začne z omalovaževanjem žrtve in blatenjem njene verodostojnosti. Močnejši kot je povzročitelj nasilja, prej obvelja njegova definicija resničnosti, tako pri okolici kakor pri njemu in žrtvi. To, da se bližnji in okolica postavijo na stran žrtve, jemlje moč žrtvi.
- Da jim verjamemo:
Skozi zgodovino in nemalokrat tudi v današnjem času, so ženske obtoževali, da so si zgodbe o preživetem nasilju izmislile, da bi uničile ugled partnerja ali se dokopale do njegovega premoženja. Žrtve so tako pogosto soočene z dvomom v njihovo pripoved o nasilju. Ženska, ki je bila žrtev nasilja, je največja izvedenka za svojo situacijo. Moramo ji verjeti in izhajati iz njenega videnja situacije in iz njene realnosti, ne da bi ji pri tem odvzeli moč odločanja o sebi. Potrebno ji je pomagati najti izhod iz nasilja.
- Da jih informiramo:
Prav je, da je ženska, ki je bila žrtev nasilja in išče izhod iz nasilnega odnosa, seznanjena z vsemi oblikami pomoči, ki so ji na voljo, ter z vsemi pravnimi postopki in pravicami, ki se je tičejo.
- Da pokažemo ničelno toleranco do nasilja:
Zavedati se moramo, da za nasilje ni opravičila in da ga ni mogoče opredeliti zgolj kot konflikt ali nesoglasje med partnerjema.

Ženske, ki so bile žrtve nasilja najbolj potrebujejo, da se jim prisluhne, da se z njimi pogovarjamo, da slišimo njihove želje ter da jim verjamemo. Abrahams (2007: 117) piše, da ko so enkrat zagotovljene osnovne potrebe žensk, to je, ko so zadovoljenje njihove fizične potrebe in potrebe po varnosti, se po Maslowu (1987) pojavi želja po zadovoljitvi naslednje

potrebe. To je potreba po povezanosti, pripadnosti in interakciji z drugimi ljudmi. Ženske, ki so bile žrtve nasilja, zaradi izolacije, ki so jo doživljale v nasilnem odnosu, v času okrevanja še posebej potrebujejo in cenijo čas, namenjen pogovoru in temu, da se jih posluša in sliši. Pogovor potrebujejo na treh ravneh. Na prvi ravni gre za vsakodnevne pogovore, ki pomagajo obnavljati socialne veščine, ki jih je zatrla izolacija in kontrola s strani nasilnega partnerja. Na drugi ravni je to pogovor, ki je ženski v emocionalno in praktično oporo in pomoč, ter na tretji ravni »zdravilni« pogovor s svetovalnimi delavkami ali skupinsko delo.

Ženska, ki je doživela nasilje, potrebuje, da jo spremljamo na poti iz nasilja in spodbujamo, ko bo obupavala. Da ji priznamo njeno edinstvenost pri doživljanju travmatičnih dogodkov in pri iskanju izhodov iz nasilja. Da poznamo mehanizme, ki jo držijo v odnosu z nasilnim partnerjem, in da je ne obsojamo. Da smo iskreni do nje in do sebe. Da ji povemo, da za nasilje ni opravičil in da razumemo njeno potrebo, da zaščiti povzročitelja. Da pri svojem delu pazimo nase, da ne pregorimo, na način, da postavimo meje, ko je to potrebno, in povemo, ko morda ne zmoremo več.

1.6.3.2. »Tehnika potiska« ženske z izkušnjo nasilja

Avtorici Drole in Gantar (2008) sta ob svojem večletnem delu z ženskami, ki imajo hudo izkušnjo nasilja, poskušali razviti drugačen pristop za delo z ženskami z izkušnjo nasilja, ker sta ugotovili, da običajni tradicionalni prijemi največkrat niso učinkoviti. Prišli sta do ugotovitve, da je ženska najpomembnejši član družine pri izpeljavi sprememb. Ko pride na center po pomoč, je pogosto fizično in psihično popolnoma izčrpana in uničena. Ravno ta ženska se mora nujno spopasti s tistim, česar se najbolj boji – to je s svojo močjo (Estes, 2003: 11; v: Drole in Gantar, 2008: 289).

»Potisk ženske« je oblika socialnega dela, ki se morda zdi groba, vendar izpolnjuje dve nalogi. Prvo nalogo sta avtorici metaforično poimenovali »predobra mati mora umreti« in govori o tem, kako žensko, ki uživa v vlogi žrtvujoče matere in jo želi ohraniti v neskončnost, spodbuditi k temu, da neha iskati opravičila in mobilizira svoj pogum za opustitev »varnega« načina življenja. Za večino žensk je značilno, da se tudi za krajši čas bojijo zaživeti brez občutka zaščite in gotovosti, ki jo imajo v skupnosti z nasilnim partnerjem. Potrebno jih je potisniti čez rob in jim pomagati, da zdržijo negotovost. Drugo nalogo sta poimenovali »razkritje krute sence« in služi temu, da pomaga ženski spregledati in videti krutost, ki se dogaja okrog nje. Za to potrebuje intuicijo in moč, da zdrži psihično napetost in sproži

spremembo. S stališča socialne delavke potisk pomeni krepitev in dodajanje moči ter na drugi strani tudi prepoznavanje situacije. Kot pišeta Drole in Gantar (2008), potisk ženski v vsej negotovosti, v kateri živi, edini omogoči korak naprej. Potiskov je več vrst. Potisk je lahko v umiku od doma oziroma zapustitvi partnerja ali pa v konfrontaciji s situacijo.

Socialna delavka, ki rešuje problematiko dolgotrajnega nasilja v družini, mora biti predvsem vztrajna. S tem daje zgled ženski, ki mora zdržati peklensko negotovost in psihične napetosti. Socialne delavke, ki delajo z ženskami z izkušnjo nasilja, so pogosto neučinkovite zaradi tega, ker ne postavijo pravilne ocene situacije ali pa ne ugotovijo, kje je problem. Pogosto izberejo lažjo pot z manj aktivnostmi in sprejmejo oceno in rešitev ženske, ki pravi, da se bo umaknila v primeru, da se ponovno zgodi nasilje. Tako se neučinkovitost socialne delavke pokaže tudi, kadar ne vztraja pri svoji oceni ali predlogu, ker ne pride do rešitve v kratkem času, in raje sledi signalom ženske in drugim različnim službam, da bodo v primeru umika iz družine vsi, predvsem pa otroci, še bolj prikrajšani in ogroženi (Drole in Gantar, 2008).

1.6.3.3. Pripovedovanje zgodb

Na našo izkušnjo življenja pomembno vplivajo zgodbe, ki jih pripovedujemo o sebi in zgodbe, ki jih drugi govorijo o nas. Jerome Bruner (1990; v: Madsen, 2003: 5) pravi, da ljudje organiziramo svoje izkušnje v obliki zgodb, ki postanejo okvir za interpretacijo naših izkušenj v svetu. Sčasoma z organizacijo naših izkušenj skozi zgodbe, določene zgodbe selektivno izločimo, nekatere pa postanejo dominantne zgodbe naših življenj. Dalje White in Epson (1990; v: Madsen, 2003: 11) pišeta, da vse tiste zgodbe, ki ne ustrezajo pripovedovalnemu okviru dominantnih zgodb, obravnavamo, kot da sploh ne obstajajo. Tako mnogo življenjskih izkušenj, ki bi jih morali predelati in so za nas uporabne, postane neopaznih. Omejujoče zgodbe o nas samih, kot na primer zgodbe o lastni nesposobnosti ali življenjski vlogi žrtve, ki jih vzamemo za edine resnične, pa nas omejujejo in določajo naša ravnanja. Delujejo kot del nas samih, pri čemer pozitivne stvari, ki jih že delamo v smeri rešitev problema, niti ne opazimo.

Če prevedem delo z žensko z izkušnjo nasilja v družini v opisano Madsenovo teorijo o pripovedovanju zgodb, lahko povzamem, da je ženska, ki pride po pomoč socialnih služb, konstruira svojo stvarnost kot zgodbo, zasičeno s pomeni o lastnem neuspehu, nesposobnosti in sramu. Te zgodbe, ki izhajajo iz preteklih negativnih izkušenj ženske, v njej vzbujajo prepričanje, da ne zmore. Njena individualna zgodba se preko širših kulturnih naracij, ki so

polni predsodkov in družbenih pričakovanj, še bolj krepí. Pričakovanja socialnih služb glede tega, kako se bo ženska nadalje vedla in kako se bo lotila reševanja problema, jo pahnejo v še večjo stisko. Če lahko socialna delavka pomaga ženski videti njeno individualno zgodbo skozi širši zapovedujoči družbeni kontekst, ki ne dopušča izjem, se s tem pokažejo njegove omejitve in pomanjkljivosti, kar lahko pomaga ženski, da se razbremeni samoobsojajoče drže. Ko ženska spozna in razume kulturne omejitve in pričakovanja družbe, jo to lahko stimulira, da se jim upre in prevzame odgovornost za svoje življenje.

V interakcijah z drugimi ljudmi se naše življenjske zgodbe vedno prepletajo. Socialna delavka, ki dela z družino, v kateri je prišlo do nasilja nad žensko, je pogosto povabljená v življenjsko zgodbo družine in ženske z izkušnjo nasilja. Od socialne delavke je odvisno, kako se bo odzvala na vabilo, kar je lahko izrednega pomena. Ona odloča, na katere zgodbe se bo odzvala in na katere ne. Njena interakcija z žensko ima vedno potencial, da aktivira nekatere nezaželene in »patološke« zgodbe ter da na drugi strani osvobodi in opolnomoči druge. Cilj socialne delavke naj ne bi bil ponuditi ženski drugo izboljšano zgodbo, temveč pomagati ji ozaveštevati vse tiste zgodbe, ki ne sovpadajo z okvirjem njene osebne in družbene dominante zgodbe, so pa potencialni vir moči in novih konstruktivnih izkušenj. Pomembno je torej, da se ne posvetimo zgolj aktualnim problemom, temveč tudi pozabljenim nereflimiranim zgodbam, v katere so te problemi vtakani (Madsen, 2003).

1.6.3.4. Stereotipi, miti in predsodki o nasilju nad ženskami

»Težje je razbiti predsodke kot atom« (Einstein, A.).

Prepogosto slišim od znancev ali naključnih ljudi, da je ženska »že morala nekaj narediti«, da jo je udaril. To utemeljijo s tem, da ga je z nečim razjezila, da brez potrebe ni »znorel«. Kljub moji obrazložitvi, da za nasilje ni opravičila, trdovratno vztrajajo pri svojem, in to je, da »mu je že dala nek povod«. Zaskrbljujoče je, kako razširjeni so še vedno predsodki, stereotipi in miti o nasilju. Pogosto opazim, da ljudje menijo, da če je mož nasilen, najbrž z ženo nekaj ni »v redu« in da ni »dobra« žena. Kljub temu, da tudi ženske hodijo v službo in včasih celo edine prispevajo k preživljanju družine, je tradicionalna vloga ženske v družini še močno zasidrana. Glede nalog kot sta skrb za otroke in urejenost gospodinjstva še vedno prevladuje mnenje, da jih mora opravljati ženska, tudi če sta oba zaposlena in čez dan odsotna zaradi služb. Ženska je fizično šibkejši član družine, tako kot otrok, in tukaj pride do izraza neravnovesje moči med spoloma. Najbolj »zaleže«, ko omenim fizično kaznovanje otrok in jih vprašam, kaj si mislijo o tem. Ko rečejo, da otroke je pač treba včasih fizično

kaznovati, jih vprašam, če se strinjajo, da se ljudi ne sme pretepati, in ko pritrdijo, dodam, da so otroci tudi ljudje. Potem se zamislijo.

Različni predsodki sprožajo konflikte med ljudmi in so zato resen družbeni problem. Postavlja se vprašanje, kako se s predsodki soočiti in kako jih spremeniti. Ule (1997: 189) piše, da predsodke, ki so posledica konformizma z okoljem, najlažje spremenimo, saj je dovolj že, da zamenjamo okolje, v katerem so predsodki zasidrani. Predsodke, ki posameznikom služijo kot obrambni mehanizem proti lastni negotovosti in pomagajo posamezniku ohranjati samopodobo in ustaljeno predstavo o svetu, pa je veliko težje spremeniti.

Nekaj najpogostejših mitov in stereotipov o nasilju nad ženskami (Stereotipi, miti o nasilju, b.d.):

- Ženska je za nasilje kriva sama in si ga je zaslužila:
Nihče si ne zasluži nasilja in ni sam kriv za nasilje. Le povzročitelj nasilja je kriv in odgovoren za svoja dejanja.
- Nasilje se pojavlja samo med neizobraženimi, revnimi in le v določenih nacionalnih skupinah:
Nasilje se pojavlja v vseh ekonomskih, družbenih slojih in v vseh nacionalnih skupinah, ne glede na politično prepričanje, versko pripadnost ali spolno usmerjenost.
- Izvajalca nasilja se prepozna na prvi pogled:
Izvajalci nasilja so pogosto zelo veščji komunikacije in na okolico naredijo zelo dober vtis.
- Nasilno ravnanje je prirojena lastnost:
Nasilno ravnanje ni lastnost ampak odločitev posameznika.
- »Ne more biti tako hudo, če ženska ne odide«:
Kljub zelo težki in hudi situaciji pogosto ženska vztraja v nasilnem odnosu zaradi različnih vzrokov kot so strah, ekonomska odvisnost, otroci, odsotnost socialne mreže, grožnje s strani nasilneža ipd. Do femicida najpogosteje pride ravno v trenutkih, ko žrtev zapušča nasilnega partnerja.

- Gospodarska kriza je vzrok za več nasilja nad ženskami:
Nasilje ni pogojeno z gospodarsko krizo. Vedno je to odločitev posameznika ne glede na čas in družbena dogajanja.
- Ženske so v sodobni družbi dovolj zaščitene pred nasiljem v zasebni sferi:
Ženske največkrat doživljajo nasilje v zasebni sferi, ne v javnosti.
- Nasilje nad ženskami nima resnih posledic:
Nasilje nad ženskami ima hude psihične in lahko tudi fizične posledice.
- Predvsem mlajši otroci ne razumejo, kaj se dogaja, če so prisotni pri izvajanju nasilja:
Otroci zelo dobro vedo in čutijo, kaj se dogaja. Zelo pogosto za nasilje med staršema krivijo sebe.
- Izvajalci nasilja so samo alkoholiki in narkomani:
Alkohol in droge niso krivec za nasilje, lahko pa spodbudijo nasilno vedenje.
- Nasilje preneha samo od sebe:
Nasilje je kontinuirano vedenje, katerega najpogosteje ustavi šele umik žrtve in posredovanje javnih ustanov kot so center za socialno delo, policija, zdravstvo itd.

1.6.4. V REŠITEV USMERJENO SOCIALNO DELO PRI DELU Z DRUŽINO V PRIMERU NASILJA

Po približno osmih mesecih dela z družino sem pričela z magistrskim študijem na Fakulteti za socialno delo. Študij je močno vplival na moj način dela z žensko, ki je bila žrtev nasilja in mi veliko pomagal pri ozaveščanju mojega strokovnega delovanja v družini, saj se je le-to močno spremenilo v času študija. Še posebej mi je bila všeč v rešitev usmerjena terapija. Čeprav je kratka, delo z žrtvami nasilja pa je dolgotrajen proces, mi je prinesla veliko uporabnih elementov pri delu z družino in mi pomagala pri usmerjanju fokusa od problemov na rešitve in usmerjanju iz preteklosti v sedanost in prihodnost.

Bistvena pridobitev v rešitev usmerjene kratke družinske terapije je to, da je kratka, a zelo učinkovita, ter da je strukturirana in usmerjena v rešitev. Ta premik v pozornosti, ki jo socialna delavka, ki vodi terapijo, usmeri od problema v rešitev, se mi zdi naravnost fantastičen. Dokler je ženska osredotočena samo na negativno in na probleme, rešitve sploh ne vidi. Ni pozorna na stvari, ki jih že dela v smeri rešitve, ne da bi se tega sploh zavedala. Vprašanja izjeme ji pomagajo to ozavestiti. Na plan potegnejo moč, ki jo ima ženska v sebi. Začne se zavedati, da ima že od nekdaj v sebi moč, da ustvari rešitev in premaga svoje probleme. Da ima vse kapacitete in vire, ki ji lahko pomagajo na poti do okrevanja. Namesto da tiči v preteklosti, ji socialna delavka pomaga, da se z mislimi usmeri v sedanjost in prihodnost – v čas, kjer so spremembe možne. Zanimiv preobrat v mišljenju prinaša spoznanje, da iskanje vzrokov za problem ni nujno potrebno za razrešitev problema. Pomembne so spremembe v odnosu, ki ga ima ženska do problema in njenem pogledu na problem. Socialna delavka dela tako, da pomaga ženski priti do drugačnega načina vedenja, razmišljanja in govorjenja o problemu. Bistvene za spremembe pojmovanja in dejanj ženske so spremembe v jeziku.

V rešitev usmerjena terapija poleg raziskovanja izjem uporablja še prepoznavne elemente oziroma sekvence v pogovoru kot so uporaba čudeža, uporaba lestvic, komplimenti in naloge. Pristop upošteva temeljne vrednote socialnega dela, saj spoštuje človekovo dostojanstvo in individualnost, ker dela znotraj referenčnega okvira ženske z izkušnjo nasilja. Njene zaznave so vir v rešitev usmerjenem procesu, kar povečuje njeno vrednost in dostojanstvo. Pomoč je individualizirana, vzpodbuja razvoj vizije, gradi na močeh, participaciji in samoodločanju.

Socialna delavka v procesu v rešitev usmerjene terapije izhaja iz pristopa »ne vedeti«, ker ni ekspert, ki bi ocenjeval problem in oblikoval intervencijo. Ženska je izvedenka za svoje življenje in probleme. Socialna delavka ustvarja pogoje za spremembe in vodi pogovor od opisa problema, kjer spoštljivo posluša žensko, v govor o rešitvah, kjer se začne razvijanje dobro definiranih ciljev in raziskovanje izjem. Na koncu pogovora dá ženski feedback, ki sloni na informacijah, ki jih je ona sama dala v pogovoru. Oblikuje komplimente in predloge ter vedno tudi evalvira napredek, ki ga je ženska doživela (Mešl, 2007).

Študija o učinkovitosti različnih oblik svetovanja glede nasilja v družini med pari, ki so se udeležili različnih oblik terapije in svetovanja, je pokazala, da je v rešitev usmerjena terapija zelo dobro ocenjena. Parom je bilo predvsem všeč, da v rešitev usmerjen terapevtka skupaj z uporabniki poišče in identificira tisto, kar partnerja že počneta, da bi zmanjšala ali rešila

problem nasilja. Posebej jim je bilo všeč to, da se išče moč, ki jo že imajo za reševanje problema. To, da so sami del rešitve, je v njih vzbudilo upanje in sprožilo pozitivne spremembe (Allen in St.George, 2001).

2. PROBLEM

Ko sem marca 2016 pričela preko javnih del delati z družino, v kateri se je zgodil primer nasilja nad žensko, nisem imela veliko znanja o tem. V družino so me poslali za učno pomoč otrokom in z nalogo, naj preverim in povem na centru o morebitnem materinem pitju, če ga opazim. To je bilo vse. Bolj ko se je razvijal odnos med materjo in menoj, bolj sem ugotavljala, da moram redefinirati svojo vlogo pri pomoči družini. Ko sem čez 8 mesecev začela hoditi na magistrski študij, sem začela s samoanalizo svojega dela z družino in predvsem materjo, analizirati pa sem začela tudi delo institucij, s katerimi je bila družina v stiku. Ugotovila sem, da me veliko stvari moti in da bi sama veliko stvari storila drugače. Imela sem občutek, da bi delovni odnos začela bolj načrtno, če bi s študijem začela prej. Glede na to, da gre za primer dobre prakse in da so se stvari odvile tako, da je družina ostala skupaj in zdaj že leto in pol funkcionira zelo dobro, vsi družinski člani pa so zadovoljni in razmere v družini so se popravile, me v empirični raziskavi zanima predvsem:

- Kako so institucije, ki so obravnavale primer nasilja v tej družini, izvedle strokovne postopke v smeri najboljših koristi in zaščite žrtve ter kako je njihovo delo doživela ženska, ki je bila žrtev nasilja? Kaj manjkalo in kaj bi lahko strokovni delavci, predstavniki institucij, storili drugače, kot so?
- Rada bi ocenila svoje delo z družino. Kako je moja prisotnost v družini vplivala na potek dogodkov, ki so se vrstili v času, ko sem obiskovala družino?
- Na kratko bi rada prikazala tudi proces sprememb in ozaveščanja lastnih izkušenj in vsega, kar sem doživljala ob delu z družino in s tem prikazala, kako pomembno je, da se nekdo, ki dela s primerom družinskega nasilja, zaveda, kaj vnaša v delovni odnos.
- Kako je ženska v družini doživela najin odnos od začetka do konca in kako je mojo vlogo videla socialna delavka, ki je bila nosilka primera na pristojnem centru?

- Kako se je razvijalo moje delo z družino potem, ko sem začela s študijem? Katere elemente in koncepte delovnega odnosa sem uporabljala pri delu z družino? Kaj je vplivalo na moje sprejemanje odločitev?

Ker je bil moj cilj raziskati rešitve glede nasilja v družini, tako kot je cilj vsake pomoči napredek in izboljšanje razmer uporabnika, se mi zdi vsak posamezen primer dobre prakse izredno dragocen. Čim več uspešnih primerov pomoči bi bilo potrebno analizirati in ugotoviti, kateri elementi v procesu pomoči so pripomogli k dobrim rezultatom.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Gre za kvalitativno raziskavo, saj sem v raziskavi uporabila podatke, katerih vrednosti spremenljivk sem navedla z besedami. Uporabila sem kvalitativno gradivo, to je opis primera v spisovni dokumentaciji družine, svoje dnevniške zapise in zapise pogovorov. Osnovno izkustveno gradivo v raziskavi predstavljajo besedni opisi in pripovedi.

Spodaj napisano povzemam po Mesec (1998):

Eno od načel kvalitativne metodologije je, da raziskovalec prisluhne ljudem, ki jih raziskuje, in da subjekt, ki je predmet raziskave, pride do besede. Ne raziskuje se samo to, kar zanima raziskovalca, ampak tudi to, kar je pomembno z vidika raziskovanih. V raziskavi sem se usmerila na stvarne življenjske probleme, ki jih je imela ženska, ki je doživela nasilje. Proučevala sem jo v njenem vsakdanjem življenjskem kontekstu.

Moj pristop v raziskovanju je singularna študija primera, saj gre za preučevanje enega samega posameznega primera, to je družine kot posamezne enote s poudarkom na preučevanju posameznika, to je ženske z izkušnjo nasilja, v njenem življenjskem okolju z vidika njenih težav in z uporabo različnih metod za bolj podrobno in celostno analizo in opis.

Za analizo sem uporabila kombinirano empirično gradivo, ker sem analizirala tako primarno gradivo, ki sem ga pridobila z opazovanjem z udeležbo in spraševanju v odprtih intervjujih, kot sekundarno, saj sem preučevala tudi dokumente zbrane v dosjeju o družini.

Študijo primera sem izbrala, ker gre za pristop, ki mi je omogočil proučevati celoto pojavov in procesov kot tudi sprememb v času, ki so se odvijali v družini tako, da sem lahko zbrala o družini kot raziskovani družbeni entiteti čimvečje število različnih podatkov z različnih področij. Tako sem pri proučevanju družine in primera nasilja v družini poleg vidika, ki ga je izrazila ženska, ki je bila žrtev, vključila tudi svoj vidik in vidik centra za socialno delo kot institucije, ki je bila največ v stiku z družino.

Imela sem srečo, da sem lahko delala z družino leto in pol, kar mi je omogočilo spremljanje procesov skozi daljše časovno obdobje in lahko sem spremljanja razvojne procese, ki so na koncu pripeljali k preoblikovanju družine.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Za vir podatkov sem uporabila kvalitativne metode kot so odprt intervju in opazovanje z udeležbo. Za intervju sem si vnaprej določila oporna vprašanja. Intervjuja sem posnela in naredila transkript vsakega posameznega intervjuja ter podčrtala relevantne spremenljivke. Vir podatkov sta torej dva intervjuja, eden z žensko, ki je bila žrtev nasilja, in drugi z nosilko primera na centru za socialno delo. Podatke sem pridobila tudi iz spisovne dokumentacije družine in lastnih dnevniških zapiskov.

Enoto raziskovanja predstavlja družina, v kateri se je zgodilo nasilje, in njeni družinski člani, s poudarkom na ženski, ki je bila žrtev nasilja.

Z družino sem prišla v stik preko programa javnih del na centru za socialno delo – pomoč pri vključevanju ranljivih skupin. Ker sva se z žensko, ki je bila žrtev nasilja v družini, dobro spoznali v letu in pol sodelovanja, je pristala na intervju in mi dovolila uporabo podatkov v raziskovalne namene. Ko se mi je delo preko centra izteklo, sem družino še vedno obiskovala tudi v okviru prakse na magistrskem študiju na Fakulteti za socialno delo. Z družino imam še vedno stike.

3.3. ZBIRANJE PODATKOV

Pri zbiranju podatkov sem želela pogledati na primer iz čimveč zornih kotov, zato sem se držala strategije multiplih perspektiv. Zadevo sem preučila z vidika socialne delavke – nosilke primera, z vidika ženske – žrtve nasilja, opisala svoj pogled na dogajanje v družini in to na koncu dopolnila tudi s teorijo.

Zbiranje podatkov obsega dobo od marca 2016 do januarja 2018. Za metodo zbiranja podatkov sem uporabila analizo svojih dnevniških zapiskov in osebnih izkušenj, kronološko izpisovanje dogajanja v družini iz spisovne dokumentacije družine ter z izvedbo dveh intervjujev. Pogovor z žensko je potekal v dopoldanskih urah, ko so otroci v šoli, na njenem domu, s socialno delavko pa na centru za socialno delo v njeni pisarni.

3.4. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Pred analizo gradiva sem na kratko opisala družinsko zgodbo, kot se je odvijala pred začetkom obravnave nasilja nad Anito. Izpisala sem najpomembnejše stvari iz spisovne dokumentacije centra in zapis na nekaterih delih podkrepila s teorijo ter na koncu dodala kratek komentar. Analizo gradiva, to je spisa o Aniti, pričenjam od trenutka dalje, ko je prišlo do incidenta. Spis je bil odprt posebej za njen primer kot nasilja nad žensko.

V tabele sem zapisala dogodke, kot so razvrščeni kronološko od prvega incidenta dalje. Zapisi so izpisani po datumih iz spisovne dokumentacije in dopolnjeni z mojimi dnevniškimi zapiski. Podčrtani so relevantni deli besedila, na podlagi katerih sem določila kode. Pod tabelami so zapisane moje ugotovitve, kombinirane s teorijo in dopolnjene z analizo obeh intervjujev. Po transkriptu intervjujev sem podčrtala relevantne dele besedila in določila kode. Pomembne dele besedila in kode sem vnesla v zato pripravljane tabele. Teme oziroma spremenljivke sem določila na podlagi v naprej postavljenih raziskovalnih vprašanj. Pod vsako tabelo s kronološkimi izpisi dogodkov in dnevniškimi zapisi sem zapisala ustrezne kodirane dele intervjujev. Vsako kronološko enoto sem zaključila s svojim komentarjem. Rezultate sem ves čas povezovala s teorijo.

Zaradi preglednosti sem nekatere tabele, predvsem krajše, pustila v poglavju Rezultati z razpravo, saj sem ocenila, da je za boljše razumevanje in celovito sliko poteka procesa pomoči v družini pomembno, da se vidi kronološki potek dogodkov in da se lažje tekoče sledi razvoju družinske zgodbe. Daljše tabele sem dala pod priloge. Tabel s kronološkim zapisom dogodkov nisem razbijala na relevantne dele besedila, kot sem to storila pri intervjujih, ravno zaradi tega, ker nisem želela razbijati dnevniških zapiskov in izgubiti »efekta pripovedovanja zgodbe«. V tabelah so dnevniški zapiski zapisani v poševnem tisku, da se ločijo od zapiskov iz spisovne dokumentacije centra.

3.4.1. ZAČETKI OBRAVNAVE: DRUŽINA MAKOVEC

Družina šteje štiri člane. Mama Anita in sin Marko iz prejšnje zveze, ter novi partner Iztok in njuna skupna hčerka Ema. Imena, kraji in ostali osebni podatki, razen starosti članov, so spremenjeni.

3.4.1.1. Kratek pogled v leto 2011

Socialna delavka pristojnega centra, ki je prevzela primer družine Makovec leta 2013, je preko spisovne dokumentacija centra ugotovila, da je bila družina obravnavana že leta 2011. Takrat je Anita mati podala prijavo, da Iztok Anita maltretira ter da maltretira njenega vnuka Marka, ki je bil takrat star 3 leta. Ker je takrat družina živela v drugem kraju, je primer obravnaval tamkajšnji pristojni center. Takrat znakov ogroženosti otroka v družini ni bilo mogoče potrditi in tudi policija ni opazila znakov kaznivega dejanja. V času, ko je Anita mama podala prijavo, da Iztok grobo ravna z njeno hčerko in vnukom, so živeli skupaj. Mati je trdila, da Iztok Marka maltretira, da ga sili jesti in mu tlači hrano v usta, ter ga ne pusti od mize, dokler vsega ne poje. Iztok naj bi vztrajal, da Marko mirno sedi za mizo, pri čemer naj bi ga udaril po ličku, ker je hrano iz žličke vrgel po mizi. Povedala je, da Iztok večkrat histerično kriči nad Markom, da se le-ta ob tem trese in da se je celo enkrat polulal od strahu. Prav tako je izrazila, da meni, da se njena hčerka počuti zelo odvisna od Iztoka in da je tudi ona ustražovana. Povedala je, da ji ne pusti, da bi šla sama v trgovino, da ji preverja telefone in sporočila ter je do nje oblasten. Anita je po poklicu gostinka, vendar ji Iztok ne pusti se zaposliti, da ne bi koga srečala.

Na podlagi prejete prijave leta 2011 je bila Anita takrat klicana na center na razgovor, vendar je javila, da so zboleli in da se razgovora ne more udeležiti. Socialna delavka je nato družino obiskala na domu in tam opravila razgovor. Anita je povedala popolnoma nasprotno zgodbo, kot njena mati. Rekla je, da se matere sramuje, ker jo je zapustila za dlje časa, ko je bila ona stara samo 3 mesece. Da je vedno imela več moških ter da je prijavila njenega očeta, da jo tepe, kar ni bilo res. Da se je v času, ko so živeli skupaj, zdravila na psihiatriji in da je Iztoka sovražila, ker se ji ni dovolil vmešavati v družino. Dodala je, da se mati ukvarja samo z Markom in da Eme ne mara, ker je od Iztoka. Iztok je rekel, da otrok ne tepe, da je Marka sprejel za svojega, da pa je res dobil včasih kakšno vzgojno po riti. Anita je še dodala, da o starših ne želi preveč govoriti, da noče imeti stikov z materjo. Po razgovoru je socialna delavka ocenila, da sta otroka lepo negovana, urejena in sproščena. Kljub materialni stiski v družini so bile stanovanjske razmere zelo dobre in urejene. S staršema so sprejeli načrt, da si bo Iztok čimprej uredil delovni status. Dogovorili so se, da bosta vložila vlogo za uveljavljanje otroškega dodatka, da bosta Marka vpisala v vrtec in da se bosta vzdržala fizičnega kaznovanja otrok. Pravtako jih je socialna delavka seznanila s tem, da bo center po

uradni dolžnosti s prijavo matere seznanil policijo, da se bo pozanimal za starševsko skrb pri pediatrskih otrok in da jih bo po ugotovitvah pediatrov in policije povabil na ponovni razgovor. Po obvestilu policije in zdravstvenega doma niso odkrili nobenih znakov kaznivega dejanja ali zanemarjanja, tako da se je primer zaključil. Je pa zabeleženo, da je psihologinja pri oceni kognitivnega razvoja pri Marku v starosti treh let ugotovila zaostanek v psihosocialnem razvoju na vseh področjih in svetovala takojšno specialno pedagoško in logopedsko obravnavo ter takojšnjo vključitev v vrtec (spisovna dokumentacija centra).

3.4.1.2. Sum nasilja v družini leta 2013

Prvi stik centra, na katerem sem leta 2016 začela delati preko javnih del, z družino je bil leta 2013, zaradi obvestila o zaznavi suma nasilja v družini. Oktobra 2013 je pomočnica vzgojiteljice pri brisanju ritke pri takrat 6 letnem Marku opazila rdeč madež podolgovate oblike in velikosti za polovico ritke. O tem je takoj obvestila svetovalno delavko.

Vodstvo šole ali šolska svetovalna služba je obvezana o sumu nasilja obvestiti center ali policijo še isti ali naslednji delovni dan. Obvestilo je lahko telefonsko, prijava pa mora biti poslana v pisni obliki po pošti, skupaj z zapisom (Filipčič, Klemenčič 2011: 27).

Na podlagi zakona o preprečevanju nasilja v družini je vrtec ob zaznavi suma nasilja v družini o tem takoj pisno obvestil pristojni center (spisovna dokumentacija centra).

Ob zaznavi nasilja morajo organi, organizacije ter nevladne organizacije v okviru z zakoni in drugimi predpisi in pooblastili prednostno obravnavati primere nasilja. Zagotoviti morajo medsebojno obveščanje in pomoč z namenom, da se prepreči nasilje in da se odpravijo vzroki, ki so pripeljali do nasilnega dejanja. Prav tako morajo nuditi pomoč žrtvi pri vzpostavljanju pogojev za varno življenje (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Vzgojno-izobraževalni zavodi se pri obravnavi nasilja ravnavajo po Pravilniku o obravnavi nasilja v družinah v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Pomočnica vzgojiteljice je v tem primeru ravnala pravilno in je takoj, ko je opazila spremembe na otroku, za katere je posumila, da so najverjetneje posledica nasilja, o tem takoj obvestila svetovalno delavko na šoli. Predala ji je zapis o dogodku, svetovalna delavka pa je zapis na posebnem obrazcu z vso potrebno dokumentacijo poslala na center.

Zapis dogodka je uradni dokument, ki je podlaga za prijavo nasilja centru, policiji ali državnemu tožilstvu. V zapisu je treba navesti vse okoliščine in opažanja, iz katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje in da je otrok ogrožen. Delavec VIZ, ki naredi zapis, mora zapisati tudi, ali so potrebni takojšnji ukrepi za zaščito otroka (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009). Pomočnica vzgojiteljice je ocenila, da takojšnji ukrepi za zaščito otroka niso potrebni (spisovna dokumentacija centra).

V roku enega tedna so na pristojnem centru sklicali in sestavili multidisciplinarni tim, na katerem so bili prisotni predstavniki vrtca, policijske uprave in policijske postaje, strokovna delavka in socialna delavka. Govorili so o trenutnem dogodku in prijavi ter razpravljali o informacijah iz okolja. Iz sosedstva so prihajale informacije, da starša naj ne bi plačevala najemnine za hišo, da naj bi očim z Markom slabše ravnal kot s hčerko Emo, ter da otrok ni nikoli videti, da bi se igrala zunaj. Za Marka naj bi v zdravstvenem domu ugotovili, da ima težave v razvoju govora in motnje pozornosti. Na pobudo vrtca je bil opravljen postopek za njegovo usmerjanje. V vrtcu so naredili individualni načrt pomoči v skladu z usmeritvijo, ki so ga takoj nato začeli izvajati. Starša, predvsem mati Anita, sta lepo sodelovala pri izpeljavi načrta. Vzgojiteljici iz vrtca sta povedali, da je Marko vesel otrok, da rad hodi v vrtec, da se rad pocrklja, da pa je otrok s posebnimi potrebami in da ima težave pri izražanju jeze ter da je rad v središču pozornosti. Glede starševske skrbi vzgojiteljici nista opazili nič posebnega. Aniti so ponudili pomoč pri učenju starševskega ravnanja, kar je sprejela. Od začetka prijave pa do sklica multidisciplinarnega tima je bila trikrat na razgovoru v vrtcu. Na timu je policija podala izjavo, da zaenkrat ni dovolj podatkov za predkazenski postopek, ker gre za enkraten in ne ponavljajoč se dogodek, da pa je potrebno v primeru novih znakov nasilja takoj obvestiti policijo.

Ocena ogroženosti otroka v družini, sprejeta pri multidisciplinarnem timu, je bila, da je bil otrok žrtev fizičnega kaznovanja s strani očima, kar je bilo neustrezno in škodljivo za otroka. Sprejeli so načrt, da bodo v vrtcu nadaljevali s starševskim svetovanjem, ki so ga začeli izvajati z materjo in da bodo poskušali k sodelovanju pritegniti tudi očima. Center naj bi starše opozoril na neustreznost fizičnega kaznovanja otroka ter na možne ukrepe v primeru ponavljanja. Staršema so razložili kako potekajo postopki odvzema otrok, policijske preiskave in kazenski postopek. Center se je zavezal, da bo še naprej spremljal razmere otroka v družini z obiski na domu in z izmenjavo informacij z vrtcem (spisovna dokumentacija centra).

Kmalu po posvetu multidisciplinarnega tima 2013 sta bila oba starša vabljeni na razgovor, kjer sta povedala, da so se preselili na drug naslov v najemniško hišo, ker se je lastnica sedanje hiše odločila le-to prodati. Povedala sta, da sta imela v novi hiši najeto zgornjo etažo in da se otroka nista smela veliko igrati, ker sta motila spodnje stanovalce. Najemnine nista plačevala zato, ker so se z lastnico dogovorili, da ji bo Iztok prekril streho na hiši, česar pa ni mogel zaradi strogih pravil glede dela na črno. Zato sta poiskala drugo stanovanje. Povedala sta tudi, da gre Marko naslednje leto v šolo, v prvi razred, in da se že veseli. Otroka sta bila na tem razgovoru prisotna, zato teme o nasilju niso načenjali. Socialna delavka je zapisala, da sta po vtisu otroka oba zdrava, zgovorna in razigrana. Brez težav sta z njo vzpostavila kontakt in tudi odzivanje med staršema in otroci je bilo videti ljubeče in sproščeno.

Kmalu po tem razgovoru na centru sta bila starša še enkrat vabljenja na razgovor, tokrat sama, da ju je socialna delavka seznanila z ugotovitvami multidisciplinarnega tima in ju poučila oziroma seznanila z škodljivostjo fizičnega kaznovanja otrok. Center je pozval starša, da uredita vse, da otrok ne bo več žrtev nasilja v družini, in ju seznanil z oblikami pomoči, ki jih imata na voljo, če sama ne bi zmogla. Lahko bi se vklopila v svetovalno službo v vrtcu, na centru, Inštitutu zaupanja ali Zakonskem in družinskem inštitutu. Prav tako sta bila starša seznanjena, da ju bo center še naprej spremljal. Starša sta še enkrat povedala, da fizično kaznovanje otrok pri njih ni stalna praksa ter da se je Iztok razjezil, ker naj bi Marko v trebuh brcnil Anito, ki je ravno okrevala po operaciji zaradi slepiča. Rekla sta, da je bila to napaka in da se ne bo ponovilo.

Psihologinja na centru je opravila usmerjeni razgovor in psihološki preizkus risanja družine z Markom v prostorih vrtca, kamor je Marko hodil. Ves čas je bila prisotna tudi svetovalna delavka vrtca. Psihologinja je v poročilo zapisala, da je Marko takoj vzpostavil psihosocialni kontakt in da je lepo urejen in negovan otrok. Govor je težko razumljiv in posamezne glasove izgovarja napačno. Na sliko z naslovom Moja družina ni želel narisati mlajše sestrice Eme. Narisal je dva robota, kjer večji manjšega obvladuje z nasiljem. Ker je ob pripovedovanju in risanju omenjal bombe, ki jih raznese in je veliko mrtvih, je psihologinja sklepala, da v risbico vključuje agresivne vsebine in predmete iz računalniške igrice, česar je deležen v domačem okolju. Preko uporabe projekcijske preizkušnje Moja družina in opažanja Markove verbalne in neverbalne komunikacije je psihologinja zapisala, da ni bilo razbrati znakov, ki bi pri Marku kazali na prestrašenost, strah in tesnobo v družinskem okolju. Je pa zapisala, da Markova sposobnost razlikovanja med realno možnim in videnim oziroma domišljjskim svetom še ni dokončno razvita, ter da Marko že dlje časa ni deležen

logopedске obravnave, ker je logopedinja že dlje časa odsotna, kar se pozna pri njegovem razvoju.

Po dveh tednih je opravila še razgovor z Anito, ki je povedala, da tudi sama opaža, da Marko ne napreduje kot bi moral, ker nima pomoči logopeda. Doma pravi, da Marko noče sodelovati in da hitro postane nemiren. Anita je izrazila skrb, ker Marko nima logopedске pomoči, saj mu je bil ravno zaradi teh problemov odložen vpis v 1. razred osnovne šole. V vrtcu so rekli, da bodo stvar uredili. Psihologinja je na poljuden način nato Aniti razložila, kaj pomeni otrok z motnjo pozornosti in ji povedala, da lahko v primeru dilem kadarkoli pokliče in se pri njej naroči na razgovor. Anita je še naprej sodelovala z vrtcem in hodila na pogovore k svetovalni delavki.

Komentar:

Vrtec, ki ga je Marko obiskoval, je ravnal v skladu s pravili in je takoj ob zaznavi suma nasilja v družini o tem pisno obvestil pristojni center. Pristojni center, na katerem so v enem tednu sklicali multidisciplinarni tim, in policija so se hitro odzvali na obvestilo, sodelovali z vrtcem in ravnali v skladu s svojimi pristojnostmi. Oba starša sta bila informirana glede poteka različnih strokovnih postopkov in možnosti pomoči v obliki svetovanja.

Pri Marku nihče ni zaznal znakov kaznivega dejanja ali zanemarjanja, pokazali pa so se znaki zaostanka v psihosocialnem razvoju na vseh področjih, ki pa po strokovnem mnenju niso bili posledica nasilja. Sliko, ki jo je Marko narisal, na kateri večji robot obvladuje manjšega z nasiljem, so pripisali pretiranemu igranju igrice.

V materinem opisu Iztokovega vedenja do Anite je bilo zaznati elemente kontrole, nadzora in socialne izolacije, kar so pokazatelji zgodnjih znakov nasilja (spisovna dokumentacija centra).

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

Tabela 4.1: Prvi incident in sodelovanje institucij

Kronološki zapis dogajanja	Kode
21.12.2015 je <u>center za socialno delo</u> prejel <u>prijavo suma nasilja s strani policije</u>. Šlo je za obvestilo o zaznavi nasilja v družini, kar je <u>prijavila</u> Anita <u>osebna zdravnica</u>. V opisu dejanja je navedeno, da je osumljeni že daljše časovno obdobje, vse do 3.12.2015, izvajal <u>psihično nasilje</u> nad Anito. Na dan 3.12. jo je <u>zmerjal in žalil</u> z najrazličnejšimi besedami ter se potem tudi <u>fizično znesel nad njo</u>. Klofutnil jo je okoli ušes, jo vlekel za lase, davil in vrgel v omarico, da se je močno udarila v rebra. Zaradi tega je tudi poiskala zdravniško pomoč. <u>Grozil ji je</u>, da jo bo spravil na voziček, <u>zaradi česar se je bala, da bo svoje nasilje še stopnjeval</u>. Policija je zapisala, da bodo zoper osumljenega Iztoka podali <u>poročilo ali kazensko ovadbo zaradi suma kaznivega dejanja nasilja v družini</u>. Na <u>centru so ukrepali takoj</u>, saj sta bila tako <u>Anita kot Iztok vabljeni na razgovor že naslednji dan, 22.12.2015</u>. Seveda sta bila vabljenja ločeno. Socialna delavka je najprej izrazila <u>skrb glede morebitne ogroženosti otrok</u>. Anita je v razgovoru najprej povedala, da otroka nista bila nikoli prisotna ob prepirih med njo in Iztokom. Pravi, da jo Iztok že dlje časa <u>neupravičeno obtožuje razmerij z drugimi moškimi</u>. Rekla je, da to ne drži, da jo pretepa in zmerja že leta. K <u>zdravnici</u> je šla naslednji dan po incidentu, to je 4.12.2015, zaradi <u>telesne bolečine in</u>	Sodelovanje med institucijami Prijava nasilja Dolžnost obveščanja Psihično nasilje Verbalno nasilje Fizično nasilje Grožnje Strah Kazenska ovadba Ukrepanje Sum na ogroženost otrok Ljubosumje Zdravstvo Iskanje pomoči

zaradi <u>želje po pogovoru v stiski</u> . Povedala je, da se je prepir pričel ob 21:00 zvečer zaradi <u>ljubosumja</u> , in opisala dogodek, kot je opisan v prijavi. Pravi, da se do takrat še ni nikoli nanjo fizično spravil, zato se je <u>ustrašila in poklicala policijo</u> , medtem ko je Iztok s svojo odraslo hčerko govoril po telefonu. Do prihoda policije se je Iztok že pomiril. Otroka sta ves čas dogodka spala. <u>Policistom je povedala, da se Iztoka ne boji</u> .	Stiska Ljubosumje Strah Pogum
Povedala je, da se Iztok zaveda, da je prešel mejo in da se ji je <u>opravičil in obljubil</u> , da se to ne bo več zgodilo. Oba želita <u>ohraniti družino skupaj</u> . Prav tako je povedala, da je Iztok <u>dober oče</u> , da se <u>vključuje v vzgojo otrok, da otrok ne tepe in da ga imata oba otroka rada</u> .	Opravičilo Obljuba Zagovarjanje povzročitelja nasilja Ohranjanje družine
<u>Socialna delavka je Anito seznanila z različnimi možnostmi pomoči</u> s strani centra, policije in sodišča ter ji <u>predlagala svetovalno terapevtsko obravnavo za urejanje partnerskega odnosa</u> , kar se ji je <u>zdelo dobra možnost</u> .	Informiranje žrtve Predlog pomoči
Anita je še dodala, da je bila 11.12.2015 na razgovoru pri policistki na policijski postaji in da je tam povedala, da je <u>zdravnica v prijavi precej pretiravala</u> . Prav tako je dodala, da <u>ona nima problema z alkoholom</u> .	Minimaliziranje problema nasilja Zagovarjanje povzročitelja nasilja Alkohol
<u>S socialno delavko sta sprejeli načrt</u> , da bo urejala odnos z Iztokom in da bosta razmislila o svetovalni obravnavi. Povedala je, da <u>če se bo nasilje še kdaj zgodilo, da bo najprej odšla z otrokoma k svoji materi, potem pa bo urejala stanovanje in zaposlitev</u> .	Načrt dela Zaščita žrtve Pristojnost Sum na ogroženost otrok

Socialna delavka je <u>Anito seznanila, da bo center do nadaljnega nadzoroval starševsko ravnanje zaradi suma ogroženosti otrok zaradi psihičnega nasilja in zaradi nasilja med staršema, s čimer se je strinjala.</u>	Psihično nasilje
Tudi Iztok je bil vabljen na pogovor, kjer je najprej dejal, da <u>ne vidi smisla, da o tem govori na institucijah</u>, na kar je socialna delavka odgovorila, da bi to lahko sprejela, če ne bi s <u>partnerico skrbela za dva mladoletna otroka</u>. Ker gre za <u>sum ogroženosti otrok</u> je povedala, <u>da pričakuje njegovo aktivno sodelovanje pri reševanju težav</u>. V nadaljevanju je <u>povedal podobno kot Anita</u>. Da <u>dogodek ni bil tako grozen kot je prikazan in da se zaveda, da je prestopil mejo</u>. Obljubil je, da tega ne bo več storil in da je <u>mnenja, da morata z Anito najprej sama reševati njune težave</u>.	Zavračanje sodelovanja Sum na ogroženost otrok Usklajenost med partnerjema Obljuba Minimaliziranje problema nasilja
<u>Socialna delavka, ga je seznanila z enakimi pravicami, dolžnostmi in možnostmi kot Anito.</u>	Informiranje
28.12.2015 je socialna delavka <u>na šolo in v zdravstveni dom pediatrijni otrok poslala dopis</u>, v katerem je <u>šolo obvestila o dogodku in prijavi s strani policije</u>, ter zaprosila šolo za sodelovanje zaradi <u>ugotavljanja ogroženosti otrok in načrtovanja pomoči in ukrepov za zaščito pravic in koristi otrok</u>. Zaprošila je šolo za poročilo o opažanjih v zvezi s skrbjo staršev za otroka in za druga morda pomembna opažanja. Socialna delavka je 28.12.2015 poslala dopis tudi <u>Anitini osebni zdravnici</u>, v kateri jo je obvestila o toku dogajanj in jo <u>zaprošila za oceno in strokovno mnenje glede suma prekomerne rabe alkohola pri Aniti</u>, na kar je bil center že enkrat opozorjen oziroma je prejel <u>informacije</u>.	Sodelovanje institucij Uradna dolžnost Sum na ogroženost otrok Zaščita žrtve Načrtovanje pomoči Alkohol

5.1.2016 je socialna delavka poslala <u>dopis tudi na Policijsko postajo</u>, v katerem so navedeni vsi znani in že obravnavani dogodki v zvezi z družino, in na koncu zaprosila za obvestilo o vseh ugotovitvah policije.	Sodelovanje institucij
6.1.2016 je center prejel odgovor osebne pediatrije otrok, v katerem je navedeno, da <u>pediatrinja ni ugotovila znakov ogroženosti pri otrocih</u>.	Sum na ogroženost otrok
18.1.2016 je <u>center prejel odgovor razredničark iz osnovne šole</u>. O deklici Emi sta zapisali, da pri njej <u>ni opaziti sprememb, iz katerih bi bilo razvidno, da bi bila deklica v kakšnih stiskah ali težavah</u>. Zapisali sta, da se oba starša zanimata za njen uspeh in se udeležujeta sestankov na šoli. Za Marka so napisale, da je učenec s posebnimi potrebami in da ima dodatno strokovno pomoč. Da ima velike učne težave in da sta oba starša dala soglasje o ponovnem preverjanju ustreznosti usmeritve. Marko naj ne bi zmozel slediti rednemu programu osnovne šole, med poukom se želi sprehajati po razredu in ves čas išče načine, kako oditi iz razreda. Zapisali sta, da ga je zelo težko umiriti med telovadbo in da ga je težko motivirati za delo. <u>Razredničarki sta opazili, da je prišel v januarju v šolo še bolj razdražen kot po navadi</u> in se začel še bolj upirati učnemu načrtu. Tudi za njega se zanimata oba starša in se redno udeležujeta sestankov.	Sodelovanje institucij Vpliv nasilja na psihofizično zdravje
12.2.2016 je center s strani policije prejel obvestilo, da je bilo dne 25.1.2016 <u>na Okrožno državno tožilstvo podana ovadba</u>.	Sodelovanje institucij Ukrepi

(Spisovna dokumentacija centra leta 2015)

Sodelovanje med institucijami se je začelo po tem, ko je Anitina osebna zdravnica prijavila nasilno dejanje. Kljub temu, da je policija 3.12.2015, ko je prišlo do incidenta, prišla na

mesto dogajanja, s policije niso nikogar obvestili dalje. Šele po prijavi Anitine osebne zdravnice je policija ponovno na postaji opravila razgovor z Anito dne 11.12.2015, vendar pa je takrat Anita svojo zgodbo že začela spreminjati in je dejala, da je zdravnica v prijavi precej pretiravala. Začela je ščititi Iztoka in o njem govoriti pozitivne stvari. Policija je šele 21.12.2015 obvestila center o dogodku in v obvestilu, ki je bilo pravzaprav zaprosilo za podatke, navedla tudi, da ne predlaga sklica multidisciplinarnega tima. Menim, da tukaj policija ni ravnala kot bi morala. Takoj bi morala obvestiti center, še posebej zato, ker so v družini mladoletni otroci. Center je ukrepal takoj in že naslednji dan sta bila oba starša vabljeni na razgovor, kjer je socialna delavka najprej izrazila skrb glede morebitne ogroženosti otrok. Center je dolžan zaščititi otroke, kar je pravilno, vendar se mi zdi, da je bilo predvsem na začetku premalo pozornosti posvečeno Aniti, ki je bila dejansko žrtev nasilja. Tako Iztok kot Anita sta že usklajeno govorila o ohranjanju družine in minimalizirala težo problema. Glede alkohola sta rekla, da z njim nimata problemov. Anita je kot vzrok za incident navedla ljubosumje oziroma to, da je Iztoku rekla grdo besedo, »kar nikoli do takrat ni«. S to izjavo je na nek način opravičevala to, da jo je napadel.

Policijo je poklicala, ker se je ustrašila in ker ji je grozil. Povedala je, da se je Iztok opravičil in obljubil, da se to ne bo več zgodilo. Socialna delavka jo je informirala z različnimi možnostmi pomoči, ki jih lahko dobi s strani centra in drugih organizacij, ter ji predlagala pomoč za urejanje partnerskega odnosa. Sprejeli sta načrt za primer, če bi se kaj takšnega ponovno zgodilo. Mislim, da je center zelo hitro in korektno opravil svoje delo. Prav tako tudi zdravnica. Policija pa bi po mojem mnenju morala incident prijaviti prej. *Vsi organi morajo ob zaznavi nasilja v družini v štiriindvajsetih urah od seznaitve z okoliščinami obvestiti center za socialno delo, kar piše v 4. členu Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini*, torej tudi policija, česar pa v tem primeru ni naredila. Policija je podala ovadbo na Okrožno državno tožilstvo.

Ker se je Anita »potegnila nazaj« in začela spreminjati zgodbo, je center začel voditi postopke prednostno zaradi prisotnosti mladoletnih otrok in po uradni dolžnosti. Ker je Anita »odrasla žrtev«, se prostovoljno odloča, ali bo neko storitev sprejela ali ne, poleg tega pa tudi *delo z ženskami žrtvami nasilja po definiciji ne sodi v okvir izvrševanja javnih pooblastil centrov. Nasilje nad žensko se v tem primeru obravnava kot njena lastna težava, ki jo bo morala rešiti sama* (Obran, 2014). Ker Anita pravzaprav na nek način ni želela sprejeti

pomoči zase, je bila pomoč centra omejena na prvo socialno pomoč in posredovanje informacij o možnih oblikah pomoči.

Socialna delavka, ki je delala na primeru, je sodelovala tudi s šolo in pediatrijo obeh otrok. Zaposila jih je za morebitna opažanja in ugotavljanja ogroženosti otrok. Pediatrija ni ugotovila znakov ogroženosti otrok, v poročilu osnovne šole pa je bilo navedeno, da so opazili, da je prišel Marko v januarju, to je približno en mesec po incidentu, v šolo še bolj razdražen kot po navadi. *Navzočnost otrok pri dogajanju nasilja, tako fizičnega kot psihičnega, med staršema je zloraba otrok, ker se otroka izpostavlja strahu in anksioznosti. Meta-analiza 118 študij o posledicah, ki jih imajo otroci, ki so izpostavljeni nasilju med staršema, je pokazala, da so posledice, ki jih imajo otroci, ki so bili zgolj priča nasilju v družini, enake kot posledice, ki jih imajo otroci, ki so bili fizično zlorabljeni* (Kitzmann, Gaylord, Holt in Kenny, 2003: 339).

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje s policijo

Socialna delavka:

»... če so obravnavali kot kaznivo dejanje, potem je to dolgo trajalo, ja. Še posebej zato, ker je zraven otrok, ker sta dva otroka.« Socialna delavka je povedala, da kadar policija obravnava nek incident kot kršitev zoper javni red in mir, obvestijo center s pisnim poročilom, vendar lahko včasih traja tudi en teden ali pa v izjemnih primerih tudi mesec ali celo več. Anitin primer so obravnavali kot kaznivo dejanje, pri katerem je dejansko predolgo trajalo, da so obvestili center za socialno delo, še posebej če upoštevamo dejstvo, da so v družini mladoletni otroci.

Povedala je, da sama negativnih izkušenj s policijo nima, da pa je od leta 2008, od kar je bil sprejet Zakon o preprečevanju nasilja, po njeni oceni policija nekaj let sicer bolj dosledno posvečala pozornost tej problematiki, predvsem zadnja leta pa je začel upadati interes policije za obravnavanje nasilja v družini, v smislu, da zdaj manjkrat izrečejo prepoved približevanja in ob intervencijah manjkrat obravnavajo zadevo kot sum kaznivega dejanja nasilništva in večkrat kot prekršek zoper javni red in mir. Dodala je tudi, da ocenjuje, da so kriminalistke, s katerimi ona in center sodelujejo, zainteresirane za delo na tem področju, vendar je problem v tem, da so prezasedene.

Anita:

Anita doživlja sodelovanje s policijo večinoma negativno.

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje z zdravstvom

Socialna delavka:

Socialna delavka ocenjuje, da je sodelovanje zdravnikov in pediatrov s centrom zelo odvisno od posameznega zdravnika. Nekateri, predvsem ena zdravnica, vestno prijavljajo opažanja glede morebitnega nasilja v družini in izpolnjujejo *dolžnost obveščanja*, medtem ko nekateri, predvsem eden izmed pediatrov, nikoli ne poda prijave in vedno reče, da ni opazil nič. Kar se tiče dolžnosti sodelovanja zdravnikov je povedala, da se sklicujejo na neplačano delo in da ne pridejo na multidisciplinarne time, ko so vabljeni. Zagovarjajo se, da imajo ambulate in da jim nihče ne plača »sedenja na timu«, torej dela izven njihovega delovnega časa.

Anita:

Anita se je v stiski najprej obrnila na svojo osebno zdravnico in ji zaupala svojo izkušnjo nasilja.

Sodelovanje z zdravniki doživlja pozitivno.

Ker so zdravstvene storitve pri nas relativno dobro dostopne, je to za ženske, ki doživljajo nasilje v družini, možnost, da lahko mogoče prvič spregovorijo o svoji izkušnji nasilja. Če jih zdravstveno osebje obravnava neustrezno, lahko to pomeni zadnjo možnost, da se ženski pomaga in prepreči najhujše izide. V anketni raziskavi Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini so ugotovili, da se največ žrtev glede svoje izkušnje z nasiljem zaupa ravno osebnemu (družinskemu) zdravniku. Žrtve so komunikacijo z zdravnikom večinoma ocenile kot primerno in spoštljivo, vendar pa so pogrešale konkretno pomoč in sodelovanje zdravnika z drugimi institucijami, kar so pripisale pomanjkljivemu znanju zdravnikov o temi nasilja v družini (Modic in Šprah, 2016).

Usklajenosti med partnerjema in zaznavanje nasilja

Socialna delavka:

Socialna delavka pravi, da jo je presenetilo, kako zavezniško sta delovala Iztok in Anita na razgovorih. Obema je bilo pomembno, da jima »ponovno ne spodleti«, ker sta že oba prej imela družine, ki so razpadle. Glede zaznavanja nasilja je dejala, da je dogodek, ko je Iztok napadel Anito, ni presenetil, da pa ne more definirati, zakaj je zaznala *verbalno nasilje* z Iztokove strani med enim izmed razgovorov z njim, ko se je do nje izredno grdo obnašal in bil zelo agresiven.

Anita:

Anita skozi cel intervju poudarja, da je Iztok »človek kot ona«, da je oče otrok, da so njegove reakcije normalne in primerljive z reakcijo »normalnega« človeka, ko ga nekdo razjezi. Povedala je, da ona ni imela njega za hudega nasilneža, ki bi se ga zelo bala. Govorila je o tem, da ona v njem ni videla takšne grožnje kot center, ker je ona tista, ki z njim živi in ga pozna. Pravi, da je vedela, da ni tako slab, kot vsi drugi mislijo. V Anitinem opisovanju Iztoka se pokaže *zagovarjanje povzročitelja nasilja*. O znakih, ki bi že prej nakazovali, da bi lahko bil Iztok do nje agresiven, je rekla, da jih ni zaznala.

Glede sodelovanja institucij, zdravstva in alkohola

Socialna delavka:

Socialna delavka je zaprosila Anitino osebno zdravnico za oceno in strokovno mnenje glede suma prekomerne rabe alkohola pri njej. Raziskala je tudi Anitino potencialno odvisnost od alkohola. O alkoholu in sodelovanju zdravnikov glede ugotavljanja odvisnosti od alkohola je povedala, da zdravniškim potrdilom na centru ne zaupajo, ker zdravniki nimajo vpogleda v situacijo in da njihovi testi za preverjanje alkoholizma ne pokažejo vedno realne slike.

Komentar:

Moje mnenje je, da se je center preveč usmeril v zaščito otrok in premalo v zaščito Anite, ki je bila dejansko žrtev nasilja. *Tudi Keeling in van Wormer (2011) pišeta, da so se ženske, ki so bile žrtve nasilja, pogosto bale socialnim delavkam povedat resnična dejstva o nasilju v*

njihovi družini, ker so se bale postopkov in reakcij socialnih delavk glede na te informacije. Socialne delavke so bile že od začetka osredotočene na potrebe otrok in so ženskam nudile zelo malo podpore. Tako ženske, ki so bile viktimizirane, niso dobile primerne pomoči.

Tabela 4.2: Moj prihod v družino in začetki vzpostavljanja delovnega odnosa z družino

Kronološki zapis dogajanja	Kode
23.2.2016 sem s socialno delavko odšla v družino, kjer smo <u>sklenili dogovor o zagotavljanju socialno varstvene pomoči družini kot program psihosocialne pomoči družini.</u>	Delo z družino Dogovor o sodelovanju

Družino sem pričela spremljati preko programa psihosocialne skrbi preko javnih del na centru 8 mesecev pred pričetkom magistrskega študija. V družino sem prišla kot nekdo, ki je prišel nuditi učno pomoč dvema otrokoma in brez kakršnihkoli drugih usmeritev. Rekli so mi sicer, da obstaja sum, da mama pije, in povedali na kratko nekaj o zgodovini družine ter da naj malo spremljam situacijo. Pravzaprav nisem dobila nikakršnih posebnih usmeritev ali navodil. S socialno delavko, ki je bila nosilka primera in tudi moja mentorica na tem programu pomoči družini, sva prvič obiskali družino februarja 2016. Z družino smo sklenili dogovor, v katerem je bilo zapisano, da bom kot svetovalka iz programa psihosocialne pomoči družini z obiskovanjem na domu enkrat tedensko izvajala storitve usmerjenja v prioritete cilje, med katerimi so bili zapisani druženje z otrokoma, vzpodbuda Marku pri učnem delu in svetovanje staršema.

To je bil moj prvi stik z družino, v katerem se je sklenil dogovor o sodelovanju. Pogovor je vodila socialna delavka. Jaz z družino nisem govorila. Po končanem obisku sem imela občutek, da je družina pač »prostovoljno« pristala na »nadzor« v družini, ki je bil zavrt v nudenje učne pomoči.

Moj prihod v družino, doživljanje moje vloge v družini

Socialna delavka:

Socialna delavka pove, da so se na centru odločili, da bi me poslali v družino, da bi bila predvsem Aniti kot žrtvi nasilja v podporo in mogoče vzpodbudo, da bo enkrat zmogla rešiti situacijo.

Anita:

Anita najprej pove, da me je doživela kot nekoga, ki bo v družini zato, da jo bo nadziral in ji »sitnaril« glede pitja. Potem izjavo popravi in doda, da se je šalila in da si je mislila oziroma rekla Iztoku, da bova pile kavo in klepetale. Doda še, da se ji ni zdelo narobe, da bom začela hoditi v družino.

Komentar:

Ocenila bi, da je Anita s prvim stavkom, ki ga je izjavila, povedala iskreno, kar je mislila. Zanimivo je, da je definirala moj namen v družini natanko tako, kot ga je strokovna delavka (zaradi zaščite identitete te osebe uporabljam zanjo termin »strokovna delavka«) na centru, ko mi je povedala, da bom obiskovala družino in mi razložila, zakaj. Socialna delavka mi ni rekla ničesar o podpori žrtvi nasilja temveč zgolj o tem, da bom nudila učno pomoč Marku. Namen, ki ga je definirala v intervjuju se je izoblikoval tekom mojega dela z družino in definitivno ne že pred mojim odhodom v družino. Poudarek moje vloge v družini je bil na pomoči otrokom in nadziranju morebitne pretirane uporabe alkohola pri Aniti.

Tabela 4.3: Prvi samostojni obisk in prvi pogovor

Kronološki zapis dogajanja	Kode
2.3.2016. Ko sem stopila skozi vrata, me je <u>Ema že čakala z risbo, ki jo je narisala zame. Na moj predlog smo se vsi skupaj posedli</u> v dnevni sobi in otrokoma sem podarila igračke, ki smo jih delili na centru. Takoj so mi povedali, da je Marko že nazaj iz posebne šole, kamor so ga dali za dva meseca na podlagi očitno nepravilnih ocen in predsodkov določenih učiteljev na njegovi šoli.	Vzpostavljanje kontakta Vabilo v delovni odnos Graditev odnosa

Marko naj bi bil v drugem oddelku, v 2. razredu, kjer naj bi se učiteljica več z njim ukvarjala. S staršema smo <u>govorili o šolskem sistemu in snovi</u>. V glavnem je govoril oče Iztok. Mati Anita je bila zadržana in tiha. <u>Oblečena je bila v črno, s temnimi podočnjaki in bleda</u>. <u>Izgledala mi je slabo</u>. Vprašala sem ju, kaj pričakujeta od mene in kaj bi želela, da se z Markom učim. Oče je <u>izpostavil predvsem branje in snov</u>, ki jo je zamudil ob menjavi šole. Pregledala sem zvezke in <u>dogovorili smo se, da bova naslednjič z Markom delala na stvareh, ki mu ne gredo in ki jih je zamudil</u>. Ugotovila sem, da bo moral veliko pisati in predvsem brati. Ema je med našim pogovorom lepila zvezdice v zvezek, ki sem ji ga prinesla in se zabavala. Bilo je kar prijetno in je hitro minilo.	Instrumentalna definicija problema Načrt dela Oblikovanje delovnih tem Etika udeležnosti
---	--

2.3.2016 – Prvi obisk, ki sem ga opravila sama in brez mentorice. Nanj se nisem posebej pripravljala. V mislih sem imela zgolj to, da sem v družino poslana za učno pomoč otrokoma, predvsem Marku, in to kot nekdo, ki bo spremljal morebitni alkoholizem matere in o tem poročal.

Prvi pogovor z družino je izredno pomemben, saj v njem vzpostavimo delovni odnos, sprejmemo dogovor o sodelovanju in začnemo z delom na instrumentalni definiciji problema in soustvarjanju rešitev (Stierlin; v: Čačinovič Vogrinčič 2008: 61).

Ema je hitro vzpostavila kontakt z mano. Tudi Marko je prišel in me objel, kar me je zelo presenetilo, saj si tega nisem znala razložiti, glede na to, da smo se praktično videli šele drugič. Postavil se je prvi temelj v graditvi odnosa.

Dogovor o sodelovanju smo sklenili že ob srečanju, ki ga je vodila socialna delavka. Ko sem predlagala, da bi se vsi skupaj usedli v dnevno sobo in se pogovorili o tem, kako in kaj bomo delali, sem vse povabila v delovni odnos. Glede *etike udeležnosti* sem poskušala vključiti celotno družino v pogovor o delu. V glavnem je govoril in dominiral Iztok, kar mi je onemogočalo, da bi z enako mero vključila tudi Anito in otroka. Skupaj smo postavili *instrumentalno definicijo problema* in ugotovili, kje je Marko šibek. Tudi sam mi je pokazal

zvezek. O večini možnih *korakov v smeri rešitve* sem se dogovorila z Iztokom in Markom s konkretnim *načrtom dela*, o tem, kako bo potekalo naslednje srečanje. Vmes sem večkrat pogledala v smeri proti Aniti in jo na ta način poskušala spodbuditi, da bi kaj dodala. Ocenila bi, da sem v prvem samostojnem stiku uspešno uporabila veliko elementov delovnega odnosa in konceptov socialnega dela.

Tabela 4.4: Spoznavanje, graditev odnosa in igranje

Kronološki zapis dogajanja	Kode
9.3.2016. Marko in Ema sta gledala televizijo, ko sem prišla, tako da Marko ni bil ravno navdušen nad mojim predlogom, da bi naredila kaj za šolo. Ko se je le s težavo spravil od televizije, se nam je pridružila tudi Ema. Odšli smo v kuhinjo, kjer se je Ema lotila risanja. Opazila sem, da zelo lepo riše in da je pretirano samokritična. Za vsako stvar reče, da ne zna, potem pa jo super naredi. <u>Pohvalila sem jo</u> in le s težavo mi je verjela, da je res lepo. <u>Skupaj sva narisale kokoško in kravico.</u> Marko je bil precej zmeden in nedosleden. Težko je reševal stvari v delovnem zvezku. Verjamem pa, da otroci po celem dnevu v šoli nimajo še volje doma delati za šolo. Marko in Ema prideta iz šole ob 16:00, ob 17:00 pa pridem že jaz. Šli smo se enko. Povabila sem Anito, če bi igrala z nami karte. <u>Pridružila se je, igrala prvič in celo zmagala.</u> Čisto se je sprostila in se tudi nasmejala. Marko je pogosto dajal napačne karte in celo napačno barvo, medtem ko je Ema, ki je leto mlajša, vse takoj osvojila. Sta pa oba starša dodala, da je v novem razredu kot prerojen in da mu gre bolje. 23.3., 30.3., 6.4.2016. Srečanja so potekala brez večjih posebnosti. Iztoka ni bilo, ker so se začela sezonska dela, on pa je delal kot krovec. Marko je po navadi igral igrice, ko sem prišla, in se upiral branju. <u>Sva se pa dogovorila, da vsakič nekaj malega prebere in za nagrado se potem igramo.</u> Tako smo se vsa srečanja igrali enko, risali in delali stvari iz papirja. 6.4. smo šli v	Perspektiva moči Pridruževanje Etika udeležnosti Dogovor Koraki v smeri rešitve Druženje

knjižnico. Izvedela sem, da Anita sovraži branje in da komaj prebere pravljico otrokom. To mi je delovalo kot eden možnih vzrokov, zakaj Marko ne mara branja in se mu upira. Govorili sva o tem.	Etika udeležnosti
13.4. 2016. Marko in Ema sta spet sedela pred televizijo, ko sem prišla. Takoj sem predlagala, da bi šli ven na zrak, ker je bil napovedan dež. Malo sta jamrala, predvsem Marko, potem pa sta vendarle šla. Najprej smo se šli balinčke, potem pa sem dala Emi kolebnico in je skakala, medtem ko sva se midva z Markom žogala. Pri balinčkih in igranju muhc z žogo, <u>se nam je pridružila tudi mama Anita in se z nami igrala</u>. Bilo je očitno, da ji manjka družba in da uživa. Otroka sta neznansko uživala, potem pa ko se je pridružila mama, pa še bolj. Na koncu smo igrali še namizni nogomet z orehom.	Etika udeležnosti Vzpostavljanje odnosa Klepet Druženje
14.4.2016. Prvi pogovor s socialno delavko v smislu supervizije. Povem, da je Marko spet nazaj na običajni šoli in da ima dodeljeno strokovno pomoč. Da ga spodbujam pri učenju in da sva z Anito govorili o omejevanju računalniških igric zanj.	
28.4.2016. Nenapovedan obisk socialne delavke na domu družine. Doma so bili Anita in otroka, Iztok pa je delal. <u>Anita pravi, da so s programom »pomoč družini«, to je z menoj, zelo zadovoljni.</u>	Pozitiven feedback
20.4. in 4.5.2016. Srečanja so potekala podobno, z otrokoma pred televizijo in igro zunaj. Veliko smo ustvarjali in izdelovali različne izdelke. Marka nisem pretirano silila z branjem, ker enostavno ni želel brati. <u>Večkrat smo tudi vsi štirje igrali človek ne jezi se. Otroci so se že tako navadili name in me vzljubili, da so se ob mojem prihodu obvezno prišli stisnit k meni.</u>	Etika udeležnosti Zaupanje

Dobra dva meseca sem obiskovala družino brez posebnega cilja ali načrtov. Občasno sem si pripravila material dan prej in smo kaj ustvarjali. *Družili* smo se in se privajali eden na drugega. Zdelo se mi je, da se je proces pomoči, kakor smo ga načrtali na začetku, začel ustavljati. Z Markom sva sicer vsakič poskušala brati in rešiti kakšno nalogo, vendar se je temu močno upiral. Tudi Anita je rekla, da ne ve, kako bi ga pripravila do tega, da bi delal in bral. Mislim, da se tukaj nisem dovolj potrudila, da bi poiskala ali preučila kakšne posebne tehnike za motivacijo otrok do učenja. Marko se mi je zdel utrujen. Sem se pa uspela z njim dogovoriti za *minimalne korake v smeri rešitve*, saj sva se *dogovorila*, da bo vsaj nekaj malega prebral, preden se bomo začeli kartati. Zdelo se mi je, da samo na hitro prebere in da se sploh ne potruji. Odločila sem se, da ga ne bom preveč silila. Imela sem občutek, da ne morem veliko narediti tisto eno uro na teden, ko sem tam in poskušala sem motivirati Anito, da bi se več učil doma in morda malo manj igral igrice na računalniku, vendar to ni imelo velikega efekta. Dejala je, da tudi dodatna pomoč v šoli ni učinkovita. Veliko smo se igrali in se bolj malo učili. *Vzdrževala sem osebni stik* in ravnala iz *perspektive moči*, tako da sem pohvalila Emo vsakič, ko je kaj narisala, in Marka vsakič, ko je kaj prebral. *Pridružila* sem se družinskemu tempu in ga nisem poskušala preveč preusmerjati. Z vidika *etike udeležенosti* sem povabila k igri tudi Anito, ki je bila tako prisotna v primerih, ko smo se poskušali pogovarjati, kako naprej z učnimi težavami. Mislim, da sta bila ta dva meseca kakor zelo dolg *uvod v delovni odnos* v smislu dolgega *sproščenega klepeta* in *neobremenjenega druženja*, ki pa je postavil temelje *zaupanju*. Anita je povedala, da je z mojim delom v družini zelo zadovoljna. To je bil zame *pozitivni feedback*, ker sem imela stalno občutek, da ne delam strokovno in da nimam dovolj strokovnega znanja, da bi lahko učinkovito pomagala družini. Sem pa dobila občutek, da so me vsi trije sprejeli in da so me veseli. Rekla bi, da sem v teh dveh mesecih pozabila in odmisllila socialno delo in vse elemente in delovne koncepte, ki bi jih morala uporabiti kot socialna delavka v procesu pomoči družini. Kljub temu ob analiziranju svojega dela ugotavljam, da sem jih nevede udejanjala ob vsakem našem srečanju.

Moje delo z družino, doživljanje moje vloge v družini

Anita:

Anita pove, da ji je bilo na začetku čudno imeti nekoga v družini, ki ga ne poznaš. Da se jim je to zdelo čudno. Doda, da ji je bilo kasneje prijetno, da sva govorile o marsičem in da jim ni bilo slabega in da misli, da meni tudi ne.

Komentar:

Anita se v intervjuju glede najinih pogovorov in klepetov izogiba omenjanju težavnih tem, kljub temu, da sva govorili večinoma samo o težkih stvareh, ki so se dogajale in o prepirih, ki sta jih imela z Iztokom. Ona pa v intervjuju pove samo, da sva se veliko pogovarjali, klepetali in da nam ni bilo hudega. To si razlagam z dejstvom, da o preteklosti ne želi ne govoriti in ne razmišljati, da ji je težko razmišljati o stvareh, ki so se zgodile, ker se je odločila, da bo pozabila, kar med intervjujem posredno večkrat pove.

Tabela 4.5: Prvi večji preboj in redefinicija namena mojih obiskov

Kronološki zapis dogajanja	Kode
<u>11.5.2016. Opazila sem, da je Anita oblečena barvito in da je naličena.</u> Bila je zelo vesela, ko sem prišla. Rekla je, da naj jo počakamo z igro, dokler do konca ne uredi posode. Na Emino željo sem imela ponovno karte s seboj. Ko smo igrali, me je »zmotilo« to, da Marko še vedno dela iste napake in da mi sploh ni znal razložiti, zakaj lahko katero karto položi na določeno karto, kljub temu, da sem mu že nekajkrat razložila in da je zelo enostavno, se pravi ali ista barva ali številka. <u>Anita je med igro kart nenadoma začela govoriti o sebi.</u> Sploh se ni več koncentrirala na igro, ampak je <u>začela govoriti o svojem možu in stiskah, ki jih doživlja. Srečanje sem podaljšala za eno uro in predlagala otrokom, da se gredo ven igrati ali gledati risanke, ker nisem želela, da poslušajo.</u> Nekako so se že sami odpravljali v dnevno sobo. Povedala mi je, da <u>je mož ne pusti v službo in da ji ne dovoli, da bi šla opravljat izpit za avto. Prav tako je rekla, da</u>	Spremembe Perspektiva moči Podelitev stiske Pridruževanje Ravnanje s sedanjostjo Koncept soprisotnosti

<u>ji ne dovoli, da bi se družila z materjo in da otroka ne veda, da imajo babico. Da tudi, ko se srečajo, mislijo, da je pač ena teta. Tudi po telefonu ji ne dovoli govoriti z materjo. Povedala mi je, da se ga boji. Da vsaki dan, predvsem pa čez vikend, vedno pije in prihaja ponoči domov ter jo budi. Da jo je tudi že pretepel. Za ta primer sem vedela in se je zgodil decembra 2015. Pravi, da si oblačila naroča preko spleta. Bila sem zgrožena in zasmilila se mi je. Ugotovila sem, da nima izhoda.</u>	Kontrola Nadzor Strah Alkohol Instrumentalna definicija problema Empatija in sočutje
18.5.2016. Anita mi je povedala, da se stalno prepirata zaradi Marka, ki ni njegov otrok, saj je iz njene prejšnje zveze. Iztok pravi, da če bo šel v posebno šolo, da on takega otroka ne bo imel, da se ga sramuje. Da je tak, kot ona. <u>Pravi, da prihaja domov vsak dan opit. Razmišlja, da bi šla k materi, da je tam veliko prostora in da bi lahko šla k njej. Igrala sem se z žogo z otroci in sedela zunaj za mizo z Anito. Sedaj se počutim malo razpeta. Mojo pozornost iščejo tako otroci kot Anita. Ocenila sem, da ne morem kaj dosti narediti kar se tiče Markovega učnega uspeha in se odločila, da se malo bolj posvetim Aniti, ki je očitno doživljala hudo stisko.</u>	Podelitev stiske Alkohol Aktivno poslušanje Razpetost Sprejemanje odločitve
1.6.2016. Anita me je klicala, če lahko pridem malo prej in jih poberem pred šolo. Marko je imel pri sebi 20 evrov, kar je opazila učiteljica in povedala Aniti. Denar je očitno zjutraj vzel očetu iz denarnice. <u>Bilo jo je strah, kaj bo Iztok naredil, ko izve. Tudi mene je stiskalo in nisem vedela, kaj ji svetovati. Dolgo smo tuhtali, kaj in kako narediti. Glede na njegovo očitno nasilno vedenje in naravnost do Marka, se mi je zdelo bolje, da mu Anita ne pove in da se pogovori z Markom o tem, kar je naredil. Da skrajšam zgodbo, na srečo Iztok ni opazil, da mu je manjkalo nekaj denarja. Zjutraj ga je Anita vrnila v njegovo denarnico. Ko sem jih pobrala pred šolo, smo odšli še v knjižnico, kjer so si otroci sposodili nekaj knjig.</u>	Strah Odpiranje problema Podelitev osebnega mnenja

Opazila sem, da se je Anita začela odpirati, da je bila nasmejana in urejena, ko sem prihajala. Prej je bila oblečena stalno v črno, zdaj pa je začela nositi žive barve. Pohvalila sem jo, da ji te barve pristojijo. Ravnala sem iz *perspektive moči* in jo spodbujala pri pozitivnih spremembah. Očitno se je Anita po dveh mesecih tako navadila name in me sprejela, da se je počutila dovolj varno, da je z mano *podelila svojo stisko*. Dolgo je trajalo, vendar sem *ustvarila varen prostor*, v katerem je lahko izrazila svojo stisko. Ker je začela govoriti medtem, ko smo se vsi skupaj kartali, sem otroke zaščitila na takšen način, da sem jih usmerila, da se gredo ven igrat ali gledat risanke. Povedala mi je o kontroli, ki jo Iztok izvaja nad njo. *Aktivno* sem jo *poslušala*. Če sem poskušala vmes kaj povedati, mi sploh ni pustila do besede, ampak je govorila naprej. Odločila sem se, da bom delala z njenim tempom, da ne bom na silo poskušala priti do besede in da ji bom v oporo in pomoč tukaj in zdaj. Če potrebuje, da jo nekdo posluša, potem ji bom to nudila. To je bilo moje *ravnanje s sedanjostjo in konceptom soprisotnosti*. Šlo je za dragocen delovni čas v projektu pomoči. Zagotovila sem dovolj časa za izkušnjo o spoštovanju in kompetentnosti, da sem omogočila, da se je pogovor zgodil. Bila sem soprisotna v odnosu in poslušanju in bila sem ji na voljo za sočutje in razgovor. To, da sem jo vsakič povabila, da se nam pridruži pri igri in da se je potem že tudi sama ponudila, da bi se igrala z nami, je bilo delovanje iz *koncepta etike udeležенosti*, da pa sem jo vmes hvalila in spodbujala ob igranju igre, pa delovanje iz *perspektive moči*. Poskrbela sem, da se je počutila vključeno in da je sodelovala. V pogovoru sem se odpovedala moči, da posedujem rešitve in resnice in dala glas Aniti. Kar se tiče *osebnega vodenja*, na začetku le to še ni bilo možno, ker nisem prišla do besede, sem pa v glavi vrtela svoje izkušnje in se odločila, da bom počakala, da mi sama dá prostor, da se odzovem osebno in podelim tudi svoje izkušnje kot eno od možnih alternativ v iskanju rešitev.

Aktivno poslušanje je izredno pomembno, česar so se zavedali že tisočletja nazaj. *Pred 4000 leti je egipčanski vezir Ptahotep svoje sodne uradnike poučil, da morajo tožnika poslušati potrpežljivo in brez jeze, ker si on bolj želi, da mu prisluhnejo, kot da doseže svoje* (Mitchell 2015: 54).

Nadaljnja dva meseca sta potekala tako, da mi je Anita razlagala o prepirih in stiskah prejšnjega tedna. Mislim, da v meni ni videla strokovnjaka, ampak bolj zaveznika in nekoga, ki jo posluša in mu lahko zaupa. *Osebno sem se odzivala* na njeno ubesedeno stisko tako, da sem priznavala teže situacije, v kateri se je znašla, z občasnimi vmesnimi kratkimi podelitvami mojih lastnih izkušenj. *Instrumentalno definicijo problema* sva imeli

izoblikovano, zato sem jo z vprašanji spodbujala pri *iskanju možnih korakov v smeri rešitve*. Ker je vsakič rekla, da razmišlja o odhodu, sem jo vprašala, kako si to predstavlja. Rekla je, da se ga boji in da se trese, ko pride na vrata. Da bo pakirala dopoldne, ko ga ni in da planira odhod za čas, ko se konča šola. Šla bi k materi. Vsakič, ko sva se videli, sem *preverila*, če so se kateri od *načrtovanih korakov* že *uresničili*. Rekla je, da ima zimske stvari že spakirane in da jih je skrila. Bilo me je strah, kako se bo to vse odvijalo. Povedala sem socialni delavki, kaj Anita načrtuje, vendar ni nič posebej odreagirala na moje informacije. Rekla je samo, da naj jo spodbujam. Iz *perspektive moči* sem Anito *spodbujala* in ji pomagala razumeti, da to, kar se ji dogaja ni sprejemljivo. Spodbujala sem jo, da bi naredila izpit za avto, kar bi ji dalo več svobode in odprlo marsikatero možnost. *Verbalno in psihično nasilje* v družini se je stopnjevalo, ko je Iztok izvedel, da bo Marko ponavljal razred. Ko je Marko enkrat Iztoku iz denarnice vzel 20 evrov in smo se vsi bali, kako se bodo stvari odvijale, sem z Anito podelila svoje mnenje in ji tudi povedala, da se mi ne zdi najbolj varno Iztoku povedati, kaj se je zgodilo in da res ne vem, kaj narediti. To je bilo načelo *odpiranja problema*, ki mi je omogočilo, da sem svojo nemoč podelila z Anito. Zdelo se mi je, da se vedno bolj osebno zapletam v zgodbo.

Moje delo z družino, doživljanje moje vloge v družini

Anita:

Anita pove, da je v meni videla bolj prijateljico in podporo, kot strokovnjaka.

Komentar:

Z Anito sem delala predvsem na iskanju načinov, kaj in kako bi lahko sama ukrenila, da se osamosvoji. Raziskovali sva možnosti o zaposlitvi in izpitu za avto. V njej sem spodbujala upanje v boljšo prihodnost. Najin odnos se je zgradil na temeljih vzajemnega spoštovanja in zaupanja. Bila sem njen zagovornik in nekdo, ki lahko njeno resnico predstavi institucijam. V ospredju najinih interakcij je bil odnos in ne strokovne tehnike. V meni je videla nekoga, ki je na njeni strani, ali, kakor bi rekel Madsen (2003: 9), *naklonjeno zaveznico*. *Delo z družino, ki temelji na poziciji naklonjenega zaveznika, je zelo učinkovito in uspešno*. Anita je v meni videla *pomagajočo zaveznico, ki dela z njo in ne strokovnjakinjo, ki dela na njej*. Ravno zaradi te perspektive, iz katere je Anita gledala na mene, sama nisem bila med »strokovnjaki«, ki jim je Anita zamerila način dela.

Primer samoanalize pogovora z Anito – učenje veščin za delo z ženskami in otroci, ki preživljajo nasilje

Ker v magistrskem delu opisujem tudi svoja lastna razmišljanja, borbe in spremembe, ki so se dogajale v meni tako na osebnem kot strokovnem področju, na tem mestu prilagam še analizo pogovora, ki sem jo naredila za samooceno vodenja pogovorov po Moiri Walker, glede na gradivo iz njenega seminarja o učenju veščin za delo z ženskami in otroci, ki preživljajo nasilje.

Anita je v prvi vrsti potrebovala nekoga, ki bi jo res poslušal, in ko je ocenila, da mi lahko zaupa in da sem tam zato, da ji pomagam, je začela govoriti in dolgo ni nehala. Ni bilo bojazni, da bi ji skakala v besedo, ker me ni pustila do besede. Na trenutke me je to motilo, da me ne sliši, če kaj rečem in da kar govori naprej. Kot bi se namenila povedati celotno zgodbo in ne bi dovolila, da karkoli zmoti tok njenega pripovedovanja. Eden najinih zadnjih pogovorov ni bil vezan na konkretno nasilno dejanje, ki se je v enem letu zgodilo dvakrat, ampak na eno prav tako zelo težko temo.

Kar se tiče *navodil za poslušanje*, sem jo *poslušala* res zbrano in brez prekinjanja. Na zadnjem srečanju, ko sem že imela občutek, da hodim zgolj še na obisk in pogovarjanje o vsakodnevnih rečeh, sem naletela na nekaj novega. Začela mi je govoriti, da mati govori o njej grde stvari in omenila je otroka. Takrat sem se spomnila, da je pred kakšnim letom že prišla na dan informacija, da ima še enega otroka ... nekje. Vendar se je takrat ustavila in začutila sem, da ne smem vrtati naprej. Tokrat pa sem rekla, da se spomnim, da mi je povedala za otroka. Začela mi je govoriti o preteklosti. V nekem trenutku je obmolknila in dobila rahlo obarvan obraz. Začutila sem, da ji je težko in stisnilo me je. Prišla je do tistega najtežjega trenutka, ko ji je tašča iztrgala otroka iz rok in se je sesedla na tla. Bila sem *pozorna na njena neverbalna sporočila in razumela sem*, da jo boli. Prišlo je do *prekinitve in molka*. Zamikalo me je, da bi nekaj rekla, saj sem pomislila, da bo nehala govoriti o tem in sem želela, da nadaljuje. Vendar sem *zdržala molk in ji dala čas ter možnost*, da se sama odloči, če želi nadaljevati ... in da zajame zrak. *Ozavestila sem, kako je meni, kadar govorim kaj težkega* in naletim na nekaj, kar mi ni enostavno povedati. Potrebujem premor in nekoga, ki me počaka. Sem pa morala kar nekajkrat globoko vdihniti, ker sem čutila, da mi je hudo. Morala sem se potruditi, *da sem ohranila mir*.

Kar se tiče *navodil za odgovarjanje in boljših veščin*, kot so navedene v gradivu, lahko rečem zgolj to, da res *nisem veliko spraševala* že zaradi delikatnosti teme. Rekla sem npr.:

»Teško ti je bilo,« kar je primer retoričnega vprašanja. *Postavila sem tudi nekaj jasnih vprašanj*, da se mi je odprla širša slika, saj je govorila precej po ovinkih.

Če povzamem, se je pogovor lepo odvil in zaključil. Kar pa se tiče stvari, ki jih nisem naredila najboljše ali ki niso priporočljive, pa bi izpostavila:

Njeno doživljanje sem *povezovala z lastnimi izkušnjami* – z izkušnjami s svojo materjo in vmes tudi omenila, da se je pri meni zgodilo podobno. Morala sem se potruditi, da nisem obsojala njene matere, kot sem obsojala svojo, ki nas je zapustila. Torej, zavedala sem se, da *projiciram lastne izkušnje*, kar ni bilo dobro. Je pa dobro to, da sem to opazila in ozavestila.

Če naredim povzetek najinega dosedanjega sodelovanja in druženja, lahko rečem, da sem se *verjetno preveč vpletla* in da sem ji pustila preblizu. Začutila sem, da ne gleda na mene zgolj kot na strokovno delavko, temveč tudi kot na neke vrste prijateljico. V nekem trenutku, ko sva hodili do avtobusne postaje, me je prijela pod roko in se me tiščala. Bilo mi je malo nelagodno, ampak sem se prepustila. Zaradi te bližine sem bila ob določenih dogodkih, ki so se zgodili v družini, *preveč zaskrbljena*, kar sem menda tudi izrazila. Izpostavila bi še *pomanjkanje supervizije*. Te sploh nisem imela. Mentorica se z menoj ni pretirano ukvarjala. V nekem trenutku, ko sem doživljala stisko, sem šla sama do nje in jo prosila, če ima kaj časa zame, da sem ji zaupala svoje občutke (Walker, M. 1997: 415–426).

Tabela 4.6: Prvi zaplet in rast Anitine samozavesti

Kronološki zapis dogajanja	Kode
22.6.2016. Anita me je <u>klicala že zjutraj, če lahko pridem že prej</u>. <u>Ni bila slišati dobro</u>. Šla sem po njih v šolo. Izvedela sem, da je šla prejšnji dan po otroka v šolo in potem kar direktno mimo doma k materi, ko je videla, da je Iztokov avto <u>spet pred gostilno</u>. Ker jo je bilo strah, kaj bo, ko se Iztok vrne domov (ostali so čez noč), je klicala mene, da bi bila tam, čeprav najprej ni hotela tega priznati. <u>Prišel je domov med tem, ko sem bila jaz tam. Ni zgledal ravno mirno. Bil je tako besen, da tudi pozdraviti ni mogel in v obraz je bil temno rdeč</u>. Otroke sem odpeljala na travo, da smo se žogali, on pa je Anito poklical na stran, kjer sta se glasno prepirala. Potem	Strah Iskanje pomoči Ukrepanje Alkohol Grožnja

se je odpeljal. Menda ji je samo rekel, <u>da naj med tem časom, ko ga ni, razmisli in premisli.</u> 28.6., 29.6., 13.7., 24.8., 31.8., 7.9., 19.9., 28.9., 5.10.2016. Prišel je čas počitnic. V času počitnic in do 5.10. smo se videli devetkrat. Med tem časom so v <u>glavnem potekale borbe</u> in Iztok je zavzel stališče, da ima Anita <u>lahko službo in izpit za avto, vendar pod njegovo streho ne.</u> Da naj vzame svojega otroka, on pa da bo svojega. Anita je povedala, da je <u>septembra zaslišanje</u> za tisto nasilno dejanje in da se zaradi tega Iztok drži nazaj. <u>Delovala je precej močnejše in suvereno.</u> Rekla mi je, da se <u>ga več ne boji.</u> Njena samozavest me je pozitivno presenečala. Tukaj posebej izpostavljam 19.7.2016. Anita me je klicala pozno popoldne na dom (podrobnosti v nadaljevanju). 20.7.2016 je <u>socialna delavka po uradni dolžnosti poslala obvestilo na policijsko postajo,</u> v kateri je policijo obvestila, da na centru družino še vedno obravnavajo in da od februarja 2016 izvajajo program Pomoč družini za dom, ki ga izvaja njihova sodelavka (jaz) na javnih delih z obiski enkrat na teden na domu. Policijo je obvestila o <u>intervenciji, ki se je zgodila dne 19.7. v zgodnjih večernih urah.</u> V obvestilu piše, da je <u>izvajalko programa (to je mene)</u> okoli 18:30 poklicala ga. Anita in ji povedala, da se boji, da bo partner nad njo izvajal nasilje, zaradi česar je prosila, da ji <u>skupaj z otrokoma pomagamo takoj oditi.</u> Socialna delavka nadalje navaja, da je poklicala Anito, ki ji je povedala, da zaradi Iztokovega popivanja in nasilnega obnašanja do nje in sina Marka razmišlja, da bi ga zapustila. Rekla je, da ko je prišel Igor iz službe, da je takoj začel stresati jezo nanjo in na otroka, ki sta se v strahu razbežala. <u>Dodala je, da ji je grozil in da ima zelo slab občutek, da ji bo ta večer nekaj hudega storil.</u> Socialna delavka piše, da je verjela njenemu občutku ogroženosti.	Prepiri in konflikt Zaslišanje na sodišču Perspektiva moči Pogum Sodelovanje institucij Intervencija Strah Iskanje pomoči Grožnje Verjeti žrtvi
---	---

Predlagala je Aniti, da jo takoj odpeljejo v <u>varno hišo, kar je odklonila</u>, in prosila, da jo namesto tega odpeljejo k njeni materi. Socialna delavka je o dogajanju po telefonu <u>obvestila policijo, ki je takoj prišla na kraj dogodka</u>. Potem je tja odšla tudi socialna delavka. Anita je bila z otroki že pripravljana na odhod. Nadalje piše socialna delavka, da je tako ona kot policija pri Aniti <u>zaznala vonj po alkoholu, vendar ni delovala opito</u>. V avtu je povedala, da je Iztok do nje <u>verbalno nasilen</u>. Prav tako do njenega sina Marka, ki ni njegov otrok. Do Eme pa da je prijazen. Aniti <u>preprečuje stike z družino in njeno materjo</u>. Povedala ji je, <u>da ji ne dovoli v službo in tudi ne opravljati vozniški izpit</u>. Od kar ve, <u>da bo Marko ponavljal 2. Razred, je do njega vse bolj nasilen. Nad njim kriči in ga zmerja, da je neumen</u>. Socialna delavka je Anito konfrontirala <u>z vonjem po alkoholu in jo seznani, da je opijanje ob starševski skrbi nedopustno</u>. Anita je povedala, da je spila eno pivo in <u>da nima problemov z alkoholom</u>. Rekla je, da se je trdno odločila, da bo zapustila Iztoka, ter da se je z Iztokom pripravljena dogovarjati o stikih z otrokoma. Socialna delavka jo je <u>potem seznani s postopkom urejanja starševskih razmerij na centru in na sodišču</u>.	Informiranje Sodelovanje institucij Alkohol Verbalno nasilje Socialna izolacija Verbalno nasilje Alkohol
21.7.2016 je bil na centru <u>sklican tim oziroma strokovni svet centra</u>, na katerem so se strinjali, da je bila intervencija z dne 20.7. ustrežna. Na timu so <u>zapisali, da izvajalka programa v družini meni, da Anita nima težav z alkoholom in da je nasilen Iztok</u>. Socialna delavka je poklicala Anito k materi. Le-ta je povedala, da so vsi v redu, le da jo Iztok neprestano kliče in da se mu ne javlja. Prosila je socialno delavko, če lahko ona pokliče Iztoka in mu pove, zakaj je odšla. Ta je to tudi storila. <u>Dodal je, da upa, da je zavedno odšla</u>. Povedala mu je, da se je potrebno dogovoriti glede stikov in nadaljnje skrbi za otroke. Povabila ga je na razgovor na center. Vprašal je, če lahko pride takoj. Prišel je in skozi razgovor povedal, da ne razume, zakaj je Anita ravno včeraj odšla. Rekel je, da sta otroka zbežala za hišo, ko je prišel, vendar da sta to storila,	Informiranje Strokovni svet centra Zagovorništvo Ocena situacije Mešani občutki

ker sta imela v rokah sladoled, ki ga on dovoli šele po kosilu. <u>Rekel je, da so vse Anitine navedbe o njegovem nasilju izmišljotine.</u> Zanimal je, da Marka maltretira in rekel, da zgolj zahteva od njega, da dela za šolo. Rekel je, da zadnje <u>leto Anita več pije</u>, da ga to skrbi, ker je ona več z otroki in da je to zato problematično. Trdi, da se Anita napije trikrat mesečno, on pa do šestkrat. Rekel je, da ga skrbi, če je Anita sposobna sama skrbeti za Emo. Dodal je, da je zmeden, da rabi nekaj časa za razmislek in <u>da še vedno želi urediti družinske razmere.</u> Socialna delavka ga je nato opozorila na <u>psihosocialne potrebe otrok</u> v zvezi z starševskim sodelovanjem in ga konfrontirala z očitno neprimerno rabo alkohola pri obeh starših. <u>Razložila mu je postopke centra glede zaščite otrok v primeru neprimerne starševske skrbi.</u> Prav tako mu je razložila <u>postopek urejanja starševskih razmerij po razpadu skupnosti staršev na centru in sodišču.</u> Predlagala je pričetek starševskega <u>dogovarjanja</u> na centru z naslednjim tednom, ko se vsi malo umirijo. Iztok je obljubil, da ne bo nasilen in da bo sam poklical za naslednji termin. Socialna delavka je nato poklicala Anito in jo seznanila s pogovorom, ki ga je opravila z Iztokom. Anita je rekla, da je pričakovala tako težke obsodbe z njegove strani glede na situacijo in da hodi on domov opit. Dodala je, da rabi nekaj dni za počitek in v razmislek. <u>Socialna delavka je predlagala, da gre Anita do osebne zdravnice v zdravstveni dom in jo prosi za zdravniško potrdilo, da nima bolezni odvisnosti od alkohola in ga dostavi na center.</u> 22.7.2016. Anita se vrne domov k Iztoku ob postavitvi ultimata, da se resno pogovorita o zadevi in da se nasilje preneha. 25.7.2016. Socialna delavka <u>po uradni dolžnosti pošlje Aniti in Iztoku vabilo</u> na razgovor za dan 3.8.2016, zaradi <u>suma nasilja v družini in v zvezi s tem tudi ogroženosti otrok.</u> Namen razgovora	Zanikanje Blatenje verodostojnosti žrtve Mešani občutki Pravice in potrebe otrok Informiranje o pravnih postopkih Alkohol Dvojna merila Vrnitev domov Ultimat Vabilo na razgovor Sum ogroženosti otrok
--	--

je seznaniti ju s strokovno oceno njihove družinske situacije s strani centra. Ker 3.8. nista mogla priti in sta se opravičila, da nimata varstva za otroke, je socialna delavka še isti dan odšla na njihov dom, kjer so se med drugim dogovorili tudi, da bosta šla otroka na Debeli rtič na morje. Seznanila ju je tudi z ugotovitvami centra. V zapisniku piše, da gre z veliko verjetnostjo <u>za ogroženost otrok zaradi neprimernega starševskega ravnanja</u>. Za sum psihičnega, verbalnega in fizičnega nasilja očeta nad materjo in mladoletnim Markom, ter psihično nasilje nad mladoletno Emo, ker je <u>priča disfunkcionalnim odnosom v družini</u>. Center seznani oba starša, da je nasilno ravnanje v družini izjemno škodljivo za psihični in fizični razvoj otrok in tudi kaznivo. Staršema v pomoč in za zaščito otrok predlagajo, da prenehajo z vsemi oblikami nasilnega ravnanja v družini in da se vključijo <u>v ustrezne oblike svetovalnih obravnav</u>. Center starša ponovno <u>seznani s tem, da bo center še naprej spremljal njuno starševsko ravnanje, pri čemer ju seznani tudi z možnostjo postopka odvzema otrok</u>. 19.8.2016. Socialna delavka po razgovoru z Iztokom glede novega termina zapiše, da je Iztok izjavil, da je zdaj vse v redu in <u>da on vidi osnovni problem družine v tem, da je Anita stalno doma zaradi varstva otrok in ne more v službo</u>. Še vedno <u>ostaja nenaklonjen njenemu voznškemu izpitu</u>. Isti dan socialna delavka obišče tudi Anito, ki pove, da sta otroka na Debelem rtiču. Da se je Iztok spremenil, da se ne razjezi, da se lepo pogovarja in da ima <u>lepši odnos do otrok</u>. Na morju da so se imeli zelo lepo in da sta otroka srečna, da sta z očetom. Da se Iztok trudi in da če bo tako ostalo, bo njun odnos v redu. Pravi, da je Iztok <u>obljubil, da ji ne bo več preprečeval stikov z materjo in da ne bo pil</u>. <u>Dogovorila sta se, da se bosta mirno pogovarjala o problemih</u>.	Psihično nasilje Verbalno nasilje Fizično nasilje Priče nasilju Predlog reševanja problemov Opozorilo možnosti odvzema otrok Prelaganje odgovornosti za probleme Kontrola Izboljšanje razmer Omejevanje socialnih stikov Pogovor
---	--

2.9.2016. Socialna delavka po pogovoru z mano zapiše, da je <u>stanje trenutno veliko boljše</u>, da Iztok ne pije več toliko in da se več pogovarjajo. Po nekajkratnih odpovedih termina razgovora na centru s strani Anite in Iztoka v obdobju od 6.9. do 9.9. se dogovorijo za nov termin 13.9.2016.	Izboljšanje razmer Pogovor
10.10.2016. <u>Anito skrbi zaslišanje</u>, ki bo 4.11.2016. Uvodno zaslišanje je Iztok že imel. Pravi, da je vabljen kot priča in da jo <u>on sedaj krivi za vse</u>. Da je ona kriva, da je tako, in da bi ga rada spravila v zapor. <u>Rekla mi je, da ne bi rada tam lagala</u>. Da ne ve, kam bi ta čas dala otroke. <u>Rekla je, da ji zelo pomaga, da hodim k njej</u>, njega pa da to moti in sprašuje, koliko časa bom še hodila. <u>Za cilj sem si postavila govoriti tudi z njim in pomagati Aniti do izpita</u>.	Zaslišanje na sodišču Strah Obtoževanje Podelitev stiske Postavitev ciljev
20.10.2016. Socialna delavka po <u>pogovoru</u> z menoj zapiše, da v družini fizičnega nasilja in groženj s strani Iztoka zagotovo ni in da Anita ne pije. Odnos med njima kot partnerjema pa zagotovo ni dober. Iztok <u>Anito omejuje in ji še vedno ne dovoli opravljati voznškega izpita in pritiska nanjo zaradi njenega pričanja na sodišču</u>. Sprejeli sva <u>načrt, da bom Aniti še naprej v vzpodbudo in jo podpirala v nameri postaviti se zase in za otroke</u>. Socialna delavka je po pogovoru klicala Anito in ji <u>svetovala naj na sodišču govori resnico in da naj ne podleže Iztokovim pritiskom</u>. Svetuje ji, <u>naj resno razmisli, da se z otrokoma umakne v varno hišo ali materinski dom</u>. Ona pravi, da se <u>čuti dovolj močna</u> in da še ni popolnoma odločena oditi, a da se gotovo enkrat bo odločila. Ponovno poudari, da <u>se Iztoka ne boji</u>, ker lahko sama zaščiti sebe in otroke, ter da se <u>Iztok zdaj ne upa biti nasilen</u>.	Pogovor z mentorjem Kontrola Zaslišanje na sodišču Načrt dela Svetovanje Pogum Spremenjena razmerja moči
26.10.2016. Ko sem prišla, je bila Anita lepo naličena in nasmejana. Žarela je od sreče. Prav lepa je bila. Takoj sem vedela, da se je moralo nekaj zanimivega pripetiti. <u>Zaupala mi je nekaj</u>.	Zaupanje

<u>kar ni do tedaj še nobenemu, in rekla, naj ne povem mentorici.</u> Rekla mi je, naj zamižim, nakar mi je na telefonu pokazala sliko moškega. Zaljubila se je. Samo smejala sem se, nisem pa vedela, kaj naj rečem. Čez glavo mi je šlo kup stvari ... da <u>si zasluži boljše</u> od Iztoka, da si zasluži lepo življenje, <u>hkrati pa tudi strah</u>, kaj če Iztok to izve – kaj ji bo naredil. <u>Moje dvome in skrbi glede tega sem ji povedala.</u> Rekla je, da ima vse skrito. Bila je z njim na kosilu, skupaj z otrokoma, vendar se ni bala, da bosta Iztoku povedala. Ema je vzela od Anite telefon in takoj našla sliko od moškega in se nasmihala. Očitno ni bilo tako dobro skrito. <u>Bila sem zaskrbljena. Odkrito sem se o tem pogovorila z njo, pa je rekla, da ona se njega več ne boji.</u>	Razdvojenost Načelo odpiranja problema Podelitev osebnega mnenja Pogum
2.11.2016. Od kar je šla čez noč k materi, hodi Iztok <u>takoj po službi domov, da jo nadzira. Prihaja med malico, preiskuje njen telefon.</u> Ne dovoli, da bi jo sosed kam peljal z otroci. Zahteva, da gre z avtobusom ali peš. Že prej je bil grozno <u>ljubosumen, zdaj je spet, toda tokrat ve, da ima tudi razlog.</u> Iztok je zmeden, ker se ga Anita več ne boji in ne ve, kako ravnati in se obnašati do nje. <u>Ona pravi, da zdaj se lahko on nje boji in da mu vse pove nazaj.</u> Tudi Anitina mati ne dojema spremembe in jo kliče, ker jo skrbi, kako je. <u>Anita pravi, da tudi mati dela veliko razliko med otrokoma. Onadva zdaj vesta, da je babica. Da ima veliko raje Marka, Eme pa da ne mara, ker je od Iztoka. Anita je jezna na mamo zaradi tega in razmišlja o svojem stanovanju, ne več o tem, da bi šla k materi.</u>	Kontrola Ljubosumje Spremenjena razmerja moči Iskanje možnosti za odhod
9.11.2016. Ko sem vstopila čez vrata, sem najprej opazila, da <u>ima Anita buško na čelu. Ustrašila sem se. Delovala je pogumno in rekla je, da je brskal po telefonu in našel vse.</u> Da je ni udaril, da se mu je odmikala in se butnila v omaro in da je rekel, da še dobro, da se je, drugače bi jo on. Tega nisem najbolj verjela. <u>Da zdaj jo stalno sprašuje, če se je z njim slišala in zakaj je on boljši od njega.</u> Pa da jo je vpraša, potem ko sem že šla, če meni pa ni povedala,	Stopnjevanje napetosti Ljubosumje

peljala k materi, sem obvestila mentorico, saj sem vedela, da se v to ne smem sama spuščati in da zato nimam dovolj znanja. Moja mentorica, v nadaljevanju »socialna delavka«, je poklicala policijo, da se je zaščitila pred morebitnim Iztokovim prihodom domov. Verjela je Anitinemu občutku ogroženosti in jo odpeljala k materi, ker ni želela v varno hišo. Za ta konkreten primer so na centru sklicali strokovni svet, na katerem sem bila prisotna tudi sama. Govorili so o tem, da bi bilo treba Anito in otroka na silo odpeljati v varno hišo, kljub temu, da si je želela k svoji materi. Res sem se morala potruditi, da sem jim čim bolj predstavila Anitine potrebe in želje, ter izpostavila, da je mogoče zanjo bolje, če je z otrokoma pri njeni materi, saj je to kljub vsemu znano okolje. Iztok naslova ni vedel. Vedela pa sem tudi, da je Aniti najpomembnejše to, da si dokaže, da zmore sama poskrbeti za otroka in da bi bila varna hiša za njo neke vrste poraz. Tukaj sem delovala v vlogi zagovornika. Kljub temu, da sem razumela, da bi Anita v varni hiši dobila kvalitetno in kompleksno pomoč, se mi je zdelo normalno in samoumevno, da se nekoga, ki si ob doživljanju stiske želi k materi, v tem podpre, ne pa da se ga odpelje v neko neznano institucionalno okolje. Pravitako sem se znašla v vlogi zagovornice, ko sem morala strokovno delavko prepričati, da Anita ne konzumira alkohola in da je problem v Iztoku, ki pije vsakodnevno in je potem agresiven. Problem je nastal, ker se je na dan, ko se je odločila ponovno oditi k materi, dobila s prijateljico v mestu in mi je razlagala, kako sta se lepo imeli in da je spila eno pivo. Vse to samo po sebi ni nič problematičnega. Problem je bil v tem, da jo je socialna delavka, ko je prišla ponjo, da bi jo odpeljala k materi, »zavohala«. Tudi meni je potem rekla, »da če jo bo pa ona še kdaj zavohala, potem pa ji takoj otroke vzame.« Zgrozila sem se, kako lahko in v jezi je to rekla. Kasneje sem spoznala, da so takšne in podobne grožnje zgolj hipni odziv socialne delavke na čustva jeze in nemoči. Zmotilo me je tudi to, da je socialna delavka Aniti predlagala, da gre do osebne zdravnice v zdravstveni dom in jo prosi za zdravniško potrdilo, da nima bolezni odvisnosti od alkohola in ga dostavi na center, Iztoku pa tega ni rekla. Preko tega sem dobila občutek, da na nek način bolj verjame Iztoku, kot meni in Aniti.

Aniti sem vsakič, ko sem bila pri njej, vlivala moči in jo spodbujala, da bi se postavila na svoje noge in šla delati izpit za avto, kot si je že dolgo želela. Vsakič znova sem nekaj časa namenila preverjanju doseženega cilja oziroma korakov na poti do njega. Skupaj sva iskali tudi finančne možnosti za opravljanje izpita. Vse od tega, da bi si vsak mesec nekaj malega prihranila, do tega, da bi se poskušali na centru dogovoriti za izredno denarno pomoč za ta namen. Dala sem ji vedeti, da razumem, da gre čez izredno težke čase, ampak da jo prosim, naj ne pije popolnoma nič, ker ne vem, kaj se bo zgodilo, če jo še kdaj »zavohajo«. Iztok je

na vse to ubral taktiko blatenja žrtve in zanikal svojo odgovornost glede vsega. Anita sem iz perspektive moči krepila in opogumljala. Vedno manj sem v njej videla nemočno žrtev in vedno pogostejše žensko, ki je doživela nasilje v družini in ji je potrebno najprej pomagati najti in uporabiti moč, ki jo že ima v sebi. Tudi sama je ubesedila, da se Iztoka več ne boji in da je močnejša. Prišlo je do sprememb v razmerjih moči. Vujicic (2016) skozi svoje izkušnje z nasiljem razlaga, kako pomembno je, da se sprejmeš takšnega kot si. On se je rodil brez vseh štirih udov in je, kot piše v svoji knjigi, idealna nemočna žrtev nasilnežev. Naučil se je, da se moraš najprej imeti rad, da lahko postaneš močnejši. Ko si enkrat prepričan glede sebe in veš, kdo si, ti noben nasilnež ne more vzbuditi občutka negotovosti in začne izgubljati moč nad teboj. Anita je prevzela odgovornost za svoje življenje, zato je Iztok začel izgubljati moč nad njo.

Po tem, ko je bila Anita nekaj dni pri materi z otrokoma, jo je Iztok ponovno prepričal, da je prišla domov in ji obljubil, da se bo spremenil in da ne bo več pil. Center je spet malo bolj pozorno spremljal dogajanje v družini, vendar ponovno v smislu zaščite otrok pred disfunkcionalnimi odnosi v družini. Situacija se je nekoliko popravila. Ugotovila sem, da oba centru vseeno prikazujeta boljšo sliko situacije, kot dejansko je. Tako pri Aniti kot Iztoku sem zaznala odpor in nezaupanje do strokovnih delavcev in različnih institucij, predvsem do centra in šole. Anita mi je povedala, da »kako si predstavlja socialna delavka, da je prišla s pripravnico k njej na obisk in jo v pričo nje spraševala osebne stvari ... da kako si je predstavljala, da ji bo kar povedala.« Povedala mi je, da Iztok pritiska nanjo, da ne bi pričala, ker se je bližalo zaslišanje zaradi ovadbe za nasilno dejanje. Rekla je, da se on zdaj ne upa biti nasilen in da se ga ne boji.

Bouwkamp in Bouwkamp (2017: 297–289) pišeta ravno o tem nezaupanju ljudi do vsakršne pomoči in storitev. So v kompleksnih stiskah in bojijo se, da bo ogrožena njihova pravica do samostojnega odločanja, da se jim bo odvzelo otroke ali pa da se jim bodo odredili procesi podpore brez njihove privolitve. Izgubijo občutek, da bi lahko sami dosegli kakšne spremembe ali da imajo vajeti življenja v rokah in so zaradi strahu pred socialnimi službami redko motivirani, da bi zaprosili za pomoč ali jo sprejeli.

Pogosto pa tudi odnos strokovnega osebja različnih institucij, ki je nabit z različnimi predsodki glede deleža krivde žrtve pri pojavu nasilja, rezultira v nezaupanju žrtve v sistem in strokovno pomoč.

Konec novembra sem izvedela, da so obtožbe proti Iztoku zavrgli, kar me je resno pretreslo. Že tako ali tako je vse zanikal in krivil Anito, zdaj pa so tudi uradne »inštanice« potrdile, da ni kriv in da ni storil nič napačnega. Le kakšno sporočilo so mu dali.

Nussdorfer (2015) pravi, da bi bilo treba storilcem stopiti na prste in da so obtožbe prevečkrat zavržene. Govori o tem, da je potrebno storilcu dati primerno kazen in nujno z njim delati, da si ne bo našel druge žrtve.

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje s centrom za socialno delo

Socialna delavka:

Socialna delavka o dogodku, ko me je Anita klicala na dom in me prosila, če jo z otrokoma odpeljem k materi, pravi, da se ji je takrat v tistem trenutku zdelo, da je ravnala pravilno, ko jih je odpeljala k njeni materi. Poudarja, da ji je sicer svetovala, da naj gre v varno hišo ali materinski dom, saj je bila mnenja, da bi tako Anita dobila več prave strokovne podpore, vendar se Anita za to ni odločila. Seznanila jo je z vsemi možnostmi, ki bi jih imela v varni hiši ali materinskem domu. Razložila ji je, da bi ji tam pomagali pri iskanju službe, urejanju različnih postopkov glede stikov, preživnine, da bi imela relativno dobre bivanjske razmere in da bi si tam lahko opomogla in zaživela na novo. Socialna delavka je tako *informirala žrtev* – Anito o vseh možnostih pomoči v primeru, da bi se odločila zapustiti Iztoka in oditi v varno hišo ali materinski dom. Glede varne hiše še doda, da ji je Anita rekla, da ona »rabi sama sebi dokazati, da je sposobna za otroke in sebe sama poskrbeti«, če se odloči, da bo Iztoka zapustila.

Iztok se je pogosto posluževal *blatenja verodostojnosti žrtve*, saj, kot pove socialna delavka med najinim intervjujem, je Iztok Anito velikokrat obtoževal zaradi pretiranega pitja. Socialna delavka dodaja, da kljub vsem informacijam, ki so se pojavljale glede Anitinega domnevnega pitja, ona sama nikoli ni našla ali pa izvedela za situacijo, v kateri bi Anita zaradi alkohola neposredno ogrožala otroke.

Anita:

Anita opisuje sodelovanje s socialno delavko z besedami »nisem vedela, zakaj sem jaz pri njej«. Opisuje zmedenost in tudi strah. Največ govori, da jo je motil odnos socialne delavke do Iztoka. Govori o tem, da ga je socialna delavka »sprovocirala«, da je videla v njem samo nasilneža, ne pa tudi človeka. Pravi, da ga ni dobro ocenila in da je bila mnenja, da se on kot

človek ne more spremeniti, ter da ga ni dobro ocenila. Za dogodek, ko jo je socialna delavka odpeljala k materi, pravi, da jo je informirala o vsem, kar lahko v varni hiši »doseže«, da pa ona ve, kako je biti samostojen z otrokom. Rekla je, da sta si tukaj s socialno delavko prišle navzkriž, saj naj bi le-ta od nje pričakovala, da bo »spakirala otroke« in šla, ona pa tega ni naredila. Svojo odločitev je utemeljila s tem, da potrebuje življenje izven varne hiši, da se »ne čuti, kot da je kriminallec ali ogroženec, ker je pač prišlo do nasilja v družini« in da bi se morala zaradi tega potikati z otrokoma po varnih hišah.

Komentar:

Moje mnenje je, da oba z Iztokom, predvsem pa Anita v intervjuju, izražata *nezaupanje in odpor do institucij*, predvsem do socialnega dela. Na koncu intervjuja, ko sem jo vprašala, če bi kaj spremenila, je rekla samo to, da ne bi šla na socialno. Da to bi morala kako drugače speljati. Menim, da sta se oba bala, da se ne bo upoštevalo njunega mnenja, da se ne bosta mogla odločati sama za sebe in da bosta prisiljena v razne procese pomoči. Največji del intervjuja pravzaprav predstavlja Anitino *zagovarjanje povzročitelja nasilja in minimaliziranje problema nasilja*. Več kot očitno z Iztokom sedaj ponovno *delujeta usklajeno* in zato težko reče kakršnokoli slabo stvar o njem. Pri njej je ponovno v ospredju *potreba zaščititi partnerja*. Pomoč socialne delavke je celo opisala kot namero izvleči iz nje čim več slabih stvari o Iztoku, da bi ga »sterala v kot« samo zato, ker je imel pač »grd odnos do nje, bomo rekli nasilen«. Preko načina Anitinega govora je vidno, da ji je pretežko poimenovati in ubesediti nasilje, ki se ji je dogajalo.

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje s sodiščem

Socialna delavka:

Socialna delavka je govorila o problematiki opuščanja pričanja s strani žrtev in poudarila, da je potrebno vedeti, da se žrtve premislijo iz različnih razlogov. Pogosto so žrtve nasilja med postopki, ki potekajo na sodiščih, še vedno žrtve nasilja. Pogosto povzročitelji nasilja z njimi manipulirajo, jim grozijo z negativnimi posledicami, če bodo pričale, grozijo z odvzemom otrok ali prijavi zoper njih. Govorila je pravzaprav o blatenju verodostojnosti žrtve, ki povzroča veliko strahu med že tako izčrpanimi žrtvami, ker, kot pravi socialna delavka, »dostikrat žrtve nasilja tudi niso idealni starši«. V intervjuju pove, da vse, kar policija predhodno zbere od žrtev nasilja, dokler so še pripravljene govoriti, na sodišču ne

zadostuje, če tega kot priče na sodišču ne potrdijo. Rekla je, da je slabo sporočilo nasilnežu, če so postopki ustavljeni ali kazenske ovadbe ovržene.

Anita:

Anita pove, da se je pričanju odrekla in da je odklonila. Da je bilo za obsodbo premalo dokazov. Svojo odločitev opustiti pričanje je obrazložila z zmedenostjo in negotovostjo glede tega, kaj je prav in kaj ne. Tako se je odločila, ker ni bila »niti sama prepričana najbolj, ali je prav ali ni, saj »vseeno nisem imela jaz njega za ne vem kakšnega idiota, bomo rekli nasilneža ... da bi se jaz njega ne vem koliko bala, zastopiš?« Prav tako je rekla, da je odvisno tudi od vsake posamezne ženske: »Se bodo enkrat skregali ali pa jo samo za lase majčkeno pocuka, pa bo spakirala pa bo šla.«

Komentar:

Težko kdorkoli karkoli sodi o tem, zakaj se je določena ženska – žrtev nasilja odločila, da ne bo pričala. Faktorjev in okoliščin, ki so vplivale na njeno odločitev, je bilo lahko zelo veliko. Vem, da mi je že veliko pred zaslišanjem govorila, da ji Iztok očita, da bi ga rada uničila in da bo vzel Emo. Po drugi strani je v intervjuju govorila tudi o tem, da smo si ženske različne in da so meje sprejemljivega zelo individualne. Odvisno od tolerančnega praga vsake posamezne ženske in od tega, kaj ona sama definira kot nasilje in kaj ne.

Nepoučen zunanji opazovalec težko razume dejstvo, da veliko žensk kljub različnim oblikam nasilja, ki jih doživljajo s partnerjem, vztrajajo z njim v odnosu. Če pa ga že pretrgajo, pa se pogosto k nasilnemu partnerju vrnejo. Vendar na odločitev ženske, da zapusti takšno razmerje, vplivajo različni dejavniki. *Nekatere dejavnike lahko iščemo v osebnostnih značilnostih žensk, psihičnem stanju, socialni mreži in dostopnosti virov, ki bi ji omogočili zapustiti moža ali pa v izkušnjah žensk z nasiljem med njenima staršema. Še vedno je zelo razširjeno mnenje ljudi, da »že ni tako hudo, če ostaja z njim oziroma se vrača k njemu«. Kot reakcija na takšen način razmišljanja je nastala teorija naučene nemoči. Teorija govori o tem, da se ženske preko socializacije in lastnih izkušenj naučijo, da nimajo vpliva na sovražno okolje. Prepričane so, da nimajo vpliva na ravnanje drugih, zato nimajo motivacije za spreminjanje okolja ali konkretne situacije. Nasilje sprejmejo kot način življenja, ker so se naučile, da ga ne morejo preprečiti. Mislijo, da jim drugi ne bodo pomagali, da jim ne bodo verjeli ali pa da jih bodo krivili za nastale probleme. Ker so prepričane v svojo nemoč, sprejmejo in vzdržujejo svoj status žrtve (Filipčič 2002: 94–99).*

Anita se je od junija do oktobra dvakrat umaknila k materi in se potem z otrokoma vrnila nazaj domov k Iztoku. Na tej točki je bilo nemogoče vedeti, zakaj se je odločila tako kot se je, saj je potrebno vedeti, da poleg obstoja različnih dejavnikov, ki vplivajo na to, da se ženska odloči vrniti k nasilnemu partnerju, obstajajo tudi različni načini, na katere se ženska nauči »shajati« z nasilnim partnerjem. Očitno je bila tako za Iztoka kot za Anito ravno tehnika umika tisti potrebni sprožilec sprememb na bolje.

Vsak nasilen odnos ustvari cel niz različnih okoliščin, ki jih ne moremo ignorirati, če želimo razumeti, kako se vsaka individualna ženska kot žrtev nasilja sooča s problemi in kakšne strategije shajanja [coping strategies] s problemi so značilne za njo v določenih situacijah. Treba je ločiti med aktivnim in izogibajočim pristopom, ki je odvisen od tega, ali poskuša žrtev spremeniti situacijo ali se od nje distancirati. Obstajajo pa tudi vedenjske in kognitivne strategije. Vedenjske funkcionirajo po principu aktivnega delovanja v smeri zmanjševanja stresa, na primer, da se žrtev nasilja za nekaj časa »od vsega odmakne«. Kognitivne strategije shajanja pa so načini spreminjanja lastnega mišljenja in zornega kota gledanja na situacijo. Vedno je potrebno pogledati vse vidike določene situacije, v kateri se nahaja ženska, saj se lahko kljub temu, da v življenju večinoma uporablja eno določeno strategijo reševanja problema, v določenih situacijah, kot je nasilje v družini, odloči, da bo svojo tehniko prilagodila in spremenila glede na razmere (Waldrop, Resick 2004: 291–299).

Tabela 4.7: Incident

Kronološki zapis dogajanja	Kode
27.12.2016. Na ta dan je v spisu priloženo <u>poročilo o intervenciji v primeru ukrepa prepovedi približevanja</u>. Spisala ga je regijska koordinatorka za obravnavo nasilja iz Regijske interventne službe drugega centra. Zapisala je, da je na današnji dan, torej 27.12., <u>Anitin sosed poklical policijsko postajo, da se v družini dogaja nasilje</u>. Iztok je nad Anito <u>kričal</u> in ji govoril, da bi jo moral že zdavnaj ubiti. Začel se je <u>pretep in sin Marko se je vmešal in branil mamico</u>. V opisu dogajanja piše, da se konflikti, nesoglasja in pretepi pri njih vrstijo že vrsto let in da je za njih življenje postalo nevzdržno, zato <u>skupnega življenja ne namerava nadaljevati</u>. Dogovorili sta se, da naslednji dan <u>sama pokliče na pristojni center socialno delavko</u>, ki že dlje časa spremlja družino. Prav tako Anito <u>seznanili z možnostjo varne hiše in ostalimi oblikami pomoči</u>. Anita pravi, da si bo <u>stanovanje uredila sama</u>.	Intervencija Ukrep prepovedi približevanja Socialna mreža Klic na policijo Fizično nasilje Sum na ogroženost otrok Otrok priča nasilja
28.12.2016. Socialna delavka <u>pošlje e-pismo regijski koordinatorki</u>, v katerem piše, da je dobila obvestilo interventne službe, da so policisti prejšnji večer izrekli prepoved približevanja za g. Iztoka in da jo prosi, če lahko opravi razgovor z njim v okviru koordiniranja Prve socialne pomoči s storilcem. Po pričakovanjih <u>zavrnitev obtožb</u> ni bila pozitivna stvar. Poklicali so me v pisarno mentorice na centru in mi povedali, da je prišlo do <u>incidenta</u>. Po enem letu, znova v decembru, je Iztok Anito napadel in jo porinil v hladilnik in jo menda držal tudi za vrat. Zunaj jo je zbil na tla. Sosed je klical policijo in odpeljal Anito z otrokoma na policijsko postajo. Tam je bila z otrokoma 6 ur. <u>Stalno so ji postavljali enaka vprašanja. Otroci so bili žejni in lačni, pa na to ni nihče pomislil</u>. Iztok je dobil	Sodelovanje Pogovor s povzročiteljem nasilja Zavrnitev obtožbe Odnos policije

prepoved približevanja za 10 dni. Na centru se je na sestanku strokovna delavka razburila, da je to za odvzem otrok in za v varno hišo, pa se ji je <u>moja mentorica postavila po robu in rekla, da se bo odločno borila proti takšnim ukrepom. Šokirala me je reakcija strokovne delavke. Že mesece gledam skrb in ljubezen Anite do otrok in obratno. Misel na to, da bi jih ločili, me je navdala z grozo.</u> Seveda izgleda Anita zdaj slabo, saj stalno joka in je izčrpana. <u>Marko igra igrice. Ob incidentu se je postavil med Iztoka in njo, jo objemal in rekel, da naj ne tepe mamice. Ema me je objela, ko sem prišla.</u> Anita pravi, da nekajkrat na dan pridejo policisti in da so ob enem prihodu prišli povedat, da je Iztoka zadela kap in da je v bolnišnici. Zato seveda krivi Anito. Infarkt naj bi imel en dan preden jo je napadel, naslednji dan pa je bil hospitaliziran. <u>Ona pravi, da ne bo bežala. Je odločna in borbena. Gradi svojo moč in dostojanstvo na prepričanju, da je sposobna sama poskrbeti za otroka in za vse, kar sledi. Ema beži v hrano in je kar precej pridobila na teži od kar hodim tja. Predlagala sem ji, naj pije več vode, ker mi je rekla, da skoraj nič pije. Iztok je pustil policistom pismo, v katerem prosi, naj ga pridejo otroci pogledat in da jih ne sme sosed pripeljati. Anita je zgrožena, da ji pri tem postavlja pogoje. Čez praznike je prišla k njej teta, da ji je malo pomagala glede vsega. Anita pravi, da ima <u>nagledano stanovanje in da se bo z otrokoma odselila.</u></u>	Zagovorništvo Obvladovanje stiske Otroci priče nasilja Zdravstveno stanje Naloge policije Prelaganje krivde Pogum Kompetentnost Obvladovanje stiske Socialna mreža Želeni razplet
29.12.2016. Socialna delavka obišče Anito na domu. Zadnji dogodek nasilja je prepričal Anito, <u>da Iztoka trajno zapusti.</u> On je trenutno še v bolnišnici zaradi srčnega infarkta. Da je Iztok doživel infarkt, so ugotovili dan po incidentu. <u>Ukrep prepovedi je izrečen samo za Anito, za otroka pa ne, kar socialno delavko ježi.</u> Anita noče v varno hišo ali materinski dom in poudari, da ji največ pomeni to, da dokaže, da lahko sama poskrbi zase in za svoje otroke. To ji daje moč. Ona želi to dokazati tudi sama	Ukrep prepovedi

6.1.2017. Pogovor z Anito – danes <u>se seli v najeto stanovanje.</u> 9.1.2017. <u>Center prejme obvestilo policije</u> o zaznavi nasilja v družini z dne 28.12. V poročilu je opis dogodka. Na koncu so na policiji v poročilu pod točko, ki se nanaša na predlog sklica multidisciplinarnega tima za obravnavanje nasilja, označili z »NE«. 10.1.2017. <u>Center prejme zaprosilo policijske postaje</u> za posredovanje podatkov o obravnavi in ugotovitvah centra. 11.1.2017. <u>Center odgovori policiji</u> na njihovo zaprosilo o dosednji obravnavi družine s poročilom, v katerem so navedeni najpomembnejši dogodki v družini in vsi ukrepi in delo z družino s strani centra. V poročilu je zapisano, da se je Anita na dan 6.1., ko je potekla prepoved približevanja, z otrokoma odselila v najeto stanovanje. Povedala je, da želi otrokoma omogočiti stike z Iztokom. O Iztoku je zapisano, da za svoje zdravstveno stanje krivi Anito. Prav tako pravi, da je <u>izključno ona kriva za eskalacijo nasilja</u> dne 27.12 in da je ona kriva za vse druge težave v hiši. Hkrati pa je <u>izrazil željo, da se z Anito pobotata.</u> 11.1.2017. Preselili so se v stanovanje v Brežicah. Tako Ema kot Marko sta <u>komaj čakala, da jih pride ati iskat.</u> Marko ga je želel stalno klicati in hodil na okno gledat. Anita je bila <u>navdušena nad novim stanovanjem.</u> Pravi, da jo Iztok <u>kar naprej kliče in sprašuje raznorazne stvari, kako ožema stroj ipd.</u> 18.1.2017. Ko sem prišla do bloka, jih ni bilo doma in sem se že skoraj odpeljala, potem pa sem jih srečala na poti. Anita je bila objokana. Otroka sta jo zaskrbljeno spraševala, kaj ji je.	Sodelovanje institucij Sodelovanje institucij Obtoževanje in prelaganje odgovornosti Želja po spravi Otroci se veselijo očeta Kontroliranje in nadzor
--	--

Doma jih je objela in rekla, da bodo šli k atiju. Oba sta se začela jokati, da to pa ne. Marko je rekel, da mora biti tako kot po dogovoru, in šel jokat v sobo. Ema je tudi jokala in bilo je res grozno. Anita je rekla, da je <u>pojedla 15 tablet za živce in zavohala sem alkohol</u>. Spreletela me je groza. »Zdaj smo pa tam,« sem pomislila. <u>Doživela sem hudo stisko in nisem vedela, kaj storiti</u>. Vedela sem, da če primem telefon v roke in pokličem mentorico, strokovno delavko, zdravnike – kogarkoli, bo center odpeljal otroke. Brez dvoma. Toliko sem poznala razboritost strokovne delavke in tudi socialne delavke, ki sta z odvzemom že grozili. O tem so že debatirali. Spomnila sem se določene predavateljice, ki je rekla, da <u>moramo včasih narediti, tako kot mislimo in vemo, da je prav, in ne vedno se držati rigidnih postopkov</u>. Poznam te stvari, od blizu. Vem, brez dvoma, kako se odvijajo stvari ob raznoraznih kombinacijah drog in predoziranjih. Klicala sem še moža in ga vprašala za mnenje. Tudi on je bil leta odvisen od tablet in je kombiniral različne vrste tablet, tudi z alkoholom ... pred mojimi očmi. Anita mi je povedala, da je izvedela, da Iztok govori grde stvari o njej naokrog, da govori intimne stvari in njene skrivnosti. Da je bruhala za vikend zaradi tega. Ko sem jo gledala, sem za trenutek izgubila nadzor in se zasolžila, <u>moje travme so priplavale ven</u>. Pa sem se potem zbrala in ji rekla, da to je prvič in zadnjič, da je to naredila, da drugič povem vsem, katerim bi morala. Vedela sem, da če je vzela zjutraj, da je najhujše že mimo. Bila sem tudi skoraj dve uri pri njih, tako da sem lahko ocenila, da efekt popušča. <u>Rekla sem ji, da jo bom klicala na pol ure in da če se mi ne bo javila, da bom poslala nekoga v stanovanje</u>. Kaj bi bilo, če se ji kaj zgodi ... Očitala bi si do <u>konca življenja</u>. <u>Vprašala sem jo, če se strinja</u>. Rekla mi je, da ja in da je drugače močna in da bo vse v redu z njo. Imela sem občutek, da je to rekla, da bi pomirila mene. Gledala sem Marka, ki si je vsaj navidezno ne zavedajoč se resnosti situacije,	Zaplet Nemoč Stiska Sprejemanje odločitve Narediti, kar je prav Dvom Stiska Podelitev osebne izkušnje Ukrepanje Načrt Dogovor
---	--

sam nerodno pripravljaj kakav. V tistem trenutku sem vedela, da jim bom prihranila hudo trpljenje in da sem se prav odločila.	
20.1.2017. Socialna delavka zapiše po pogovoru z menoj, <u>da je Anita v stiski</u>, ker jo Iztok konstantno nadleguje po telefonu. Za tem socialna delavka kliče Anito, ki se ne oglasi. Kliče Iztoka, ki pove, da je vse dobro, da stiki potekajo nemoteno in da <u>pride Anita z otrokoma nazaj k njemu</u>. Socialna delavka povabi oba na nov razgovor.	Pogovor z mentorico Stiska Vrnitev k povzročitelju nasilja

Takoj po presoji sodišča, da Iztok ni kriv, se je incident ponovil. Ves krog se je zavrtel še enkrat, vsi postopki in ukrepi. Tokrat je Iztoku policija izrekla ukrep prepovedi približevanja za 10 dni. Razlika je bila tudi v tem, da je Anita rekla, da ne bo bežala, in ni sprejela vloge žrtve. Bila je odločena da se bo borila. Gradila je svojo moč in dostojanstvo na prepričanju, da je sposobna sama poskrbeti za otroke in za vse, kar sledi. Tokrat je imela na voljo tudi širšo *socialno mrežo*. Na pomoč sta ji priskočila sosed in teta. Imela je tudi mene. Po tem, ko je bil njen predlog za podaljšanje prepovedi ukrepa približevanja zavrnjen, se je pod ultimatom centra zadnji dan, na dan izteka prepovedi približevanja, izselila z otrokoma v stanovanje, ki si ga je priskrbela sama, zgolj s pomočjo sosedu. Pomoči centra ni želela, ker si je želela urediti stvari sama.

Regijska koordinatorica je 5.1.2017 opravila pogovor z Iztokom. Koordinatorica je izpostavila, da je Iztok že na začetku pogovora sebe predstavil kot žrtev vseh ostalih, tako partnerke, policije kot socialne službe. Rekel je, da je on žrtev in da se mu ne verjame, zato ker je moški in da se vse verjame ženskam. Rekel je, da si je Anita nasilje izmislila. Da ga je že leta prej prijavila za nasilje, vendar je bil oproščen, kar je za njega dokaz, da ni bil nasilen. Ob tem je povedal, da Anita ni pričala, ker sta se tako dogovorila. Izpostavil je socialno delavko na centru, ki obravnava primer družine, in rekel, da se preveč meša v družino in da je njen edini cilj, da njihova družina razpade. Rekel je, da Anita pije, da je popoldne pogosto opita in da ne poskrbi za otroke. Glede svojega pitja pa je povedal, da ni problematično in da kdaj kaj popije, vendar da potem ni nasilen. Glede dogodka je povedal, da je Anito samo za ramo prijel, ona pa je iz tega naredila sceno, stekala iz hiše in klicala policijo. Rekel je, da ga je ravnanje policije prizadelo, ker so v njegovi hiši povzdignili glas nad njim in niso upoštevali, da ima probleme s srcem, kar naj bi ga zelo prizadelo.

Koordinatorica zaključi, da Iztok ni pokazal nikakršnega uvida v nastale razmere in v svojo odgovornost, ter da ni videl potrebe po tem, da bi se vključil v kakršnokoli obliko pomoči. Dejal je še, da je pripravljen sprejeti pomoč samo, če z Anito ostaneta skupaj, ob izhodišču, da je on v redu in da je ona tista, ki potrebuje pomoč, da se spremeni.

Komentar:

Iz pogovora koordinatorke z Iztokom je moč razbrati, da bi bilo vsakršno terapevtsko delo z njim zelo oteženo, zaradi tega, ker on meni, da nima težav z nasilnim vedenjem in vsakršno pomoč vidi kot nepotrebno. *Opredelitev nasilnih dejanj izhaja iz doživljanja žrtve in njene potrebe po pomoči, ki izhaja iz tega doživljanja, pri čemer odnos nasilneža do njegovega nasilnega ravnanja ni pomemben* (Filipčič, Klemenčič 2011: 12).

Glede na faze razgovora z žensko, ki je bila žrtev nasilja, piše Plaz (2004: 42–63), da naj bi z žensko opravili tri usmerjene razgovore v časovnem obdobju 14 dni, razgovor s povzročiteljem nasilja pa se opravi največ dvakrat. Ko se odločamo, kdaj bi razgovor opravili, moramo najprej oceniti varnost s stališča žensk in otrok. Naloga centra je, da sodeluje s pristojnimi organi z namenom, da povzročitelj prevzame odgovornost za svoje vedenje. V razgovoru povzročitelju nasilja jasno sporočimo, da za nasilje ni opravičila, da žrtev ni nič kriva, da se je sam odločil za nasilje in da mora zato za svoje vedenje prevzeti odgovornost. Poiščemo in zapišemo njegove pozitivne lastnosti in ga napotimo v program za povzročitelje nasilja, kjer njegovo sodelovanje redno spremljamo. Soočimo ga z njegovo starševsko odgovornostjo in mu predstavimo dinamiko nasilja. Če je pripravljen sodelovati, se dogovorimo za drugi razgovor, kjer se pogovorimo o posledicah družinskega nasilja za otroke. Dobiti mora jasno sporočilo, da mora kot povzročitelj prevzeti odgovornost in kot oče in partner prispevati k manj ogrožajoči situaciji v družini. Odgovornosti nikakor ne sme prelagati na partnerko, otroke ali strokovne službe. Na koncu ocenimo v kolikšni meri je pripravljen prevzeti odgovornost za nasilje in ali je zmožen ne ogroziti varnosti svoje družine.

Socialna delavka je poslala e-pismo regijski koordinatorici, v katerem jo je prosila, če lahko opravi razgovor z Iztokom v okviru koordiniranja Prve socialne pomoči s storilcem. Koordinatorica je poslala Iztoku vabilo na razgovor in v roku enega tedna opravila z njim razgovor. Kakor je razbrati iz zapisa razgovora med njo in Iztokom, le-ta vso odgovornost

za nasilje prelaga na Anito in strokovne službe. Ker ni bil pripravljen sodelovati, drugega razgovora ni bilo.

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje s policijo

Socialna delavka:

Socialna delavka je glede izkušenj žensk – žrtev nasilja rekla, da so ji zaupale marsikaj in da niso bile zadovoljne s policijo. Pogosto so imele občutek, da jih niso resno jemali in da so se celo malce norčevali iz njih. Nekatere so rekle, da povzročitelj pozna koga na policiji, pa »skupaj vlečejo«. Dodala je, da težko sodi, koliko je to realno, saj gre za enostransko izjavo žensk, ki so običajno zelo prizadete in se »težko odločijo sploh karkoli ukrepat, ko pa se, pa ni nikoli dovolj podpore.«

Glede incidenta in prepovedi približevanja je povedala, da so imeli nek »ping pong« s policisti. To je razložila tako, da so policisti prišli na dom povedati Aniti, da Iztok iz bolnišnice sporoča, da želi videti otroka in da »ne ve, kaj se je šla policija«. Socialna delavka poudari, da je problem z ukrepi o prepovedih približevanja, ker policija večinoma izreče ukrep samo napram ženski, ki je bila žrtev nasilja, napram otrok pa ne. Tudi v primeru Anite so ukrep prepovedi približevanja izrekli samo napram njej, spet izvzemši otroke, kar jo je zelo jezilo. Iztok je namreč otroka vedno zasliševal, kaj Anita počne, in z njima na različne načine manipuliral. Po zadnjem incidentu nasilja v družini otroka tudi nista želela videti Iztoka.

Anita:

Anita pove, da je bila na policiji zmedena, da se ji je zdelo »hečno ... kot da jo imajo za idiota tam«. Bilo ji je grozno in je rekla, da ni razumela, zakaj jo sprašujejo za nazaj. Da ona je prišla povedat, kaj se je zdaj zgodilo. Pripovedovala je, da so jo zmedli in da je imela občutek, kot da mora govoriti o tem, kar se je zgodilo v preteklosti, in kot da mora tam sedeti, dokler ne bo povedala. O inšpektorju je povedala, da je sedel tam in bil videti, ko da »si misli, »kaj hudiča si pa ti sploh prišla sem««. Kar je bilo pozitivnega o policiji, je zadevalo ukrep prepovedi približevanja, saj je povedala, da nima pripomb, da so veliko okrog hodili, izvajali kontrolo in prišli tudi z dobro voljo.

Komentar:

Težko bi ocenila, zakaj je Anita tako negativno doživela izkušnje s policijo. Kot pravi socialna delavka, so ženske, ki so bile žrtve nasilja, v tem primeru Anita, zelo prizadete. Menim, da so zelo občutljive, polne strahov, dvomov, sramu, nezaupanja in drugih razdiralnih čustev. Vse te strahove projicirajo na svojo okolico in institucije, s katerimi se srečujejo, saj se bojijo njihovega odziva in na nek način pričakujejo negativni odziv. Druga plat zgodbe pa je, da je res pogosto slišati o neobčutljivem in neprimernem obnašanju in ravnanju policije do žensk, ki so bile žrtve nasilja v družini. Anita je govorila, da je bila na policiji z Emo in Markom. Da so bili tam celih 6 ur, da so bili otroci žejni in lačni, pa nihče na policiji ni tega upošteval.

Sodelovanja institucij in osebne izkušnje s centrom

Socialna delavka:

Socialna delavka pove, da ima center pogosto težave pri sodelovanju z ženskami – žrtvami nasilja, ker morajo hkrati ščititi tudi otroke, da pa je odločitev za materinski dom ali varno hišo prostovoljna odločitev in da ne more biti nič izvedeno na silo. O ultimatu, ki ga je strokovna delavka centra postavila Aniti, pove, da glede na to, da Anita nikoli ni ogrožala otrok, se ji je to zdelo v tistem trenutku absolutno neprimerno oziroma preuranjeno. Doda pa, da če bi se nasilje nadaljevalo, da bi bila otroka še naprej deležna nasilja, bi moral center slej kot prej ukrepati in začeti tudi s postopkom odvzema, če bi bilo potrebno. Mati je kljub temu, da je v tej situaciji žrtev, v enaki meri odgovorna za dobrobit otrok kot oče. Pove pa, da seveda otrok ni tako enostavno odvzeti, ker je to tudi za njih travma in mora biti vse zelo dobro dokazano in pokrito tudi v pravnem smislu.

Anita:

Anita pove, da je najbolj zamerila to, da se je mogla v treh dneh izseliti iz hiše. Strokovna delavka centra ji je rekla, da mora do petka, ko se izteče ukrep prepovedi približevanja, izseliti, sicer bo »morala odpeljati otroke«. Anitin komentar na ultimat strokovne delavke je bil, da se je ona (strokovna delavka) preveč osebno poglobila v njihovo družino. Ponovno je *minimalizirala problem nasilja*, saj je izjavila, da se je morala ona z otrokoma »samo zato, ker je to bilo pač nasilje«, izseliti. Rekla je, da nihče ni mogel vedeti, kaj bo on naredil, ko se bo vrnil, in da so se vsi obnašali, kot da jih (Anito in otroka) bo Iztok vse pobil. Odnos centra in socialne delavke je označila kot pritisk na njo. Da so vsi pričakovali od nje, da sedaj, ko je enkrat spregovorila o tem, kar se ji dogaja, da bo še za nazaj vse povedala, da

bodo lahko njega čimbolj »potunkali«, česar pa ona ni naredila. Povedala je, da tega ni naredila zato, ker ni hotela socialni delavki razlagati vsega, »saj to je njena in Iztokova osebna stvar«.

Komentar:

Socialna delavka je izrazila svoje nestrinjanje z ultimatom, ki je bil postavljen Aniti s strani strokovne delavke centra, hkrati pa utemelji oziroma opraviči njeno ravnanje z dolžnostjo ravnanja, ki jo ima center, to je dolžnost zaščite otrok. *Keeling in van Wormer (2011) pišeta o podatkih pridobljenih skozi intervjuje z ženskami, ki so bile žrtve nasilja, o njihovih izkušnjah z odnosom s socialnimi delavkami. Veliko žensk je izrazilo nezadovoljstvo z delom socialnih delavk in izpostavilo taktiko grožnje, ki so jo socialne delavke pogosto uporabile. To je ravno grožnja z odvzemom otrok in odstranitvijo otrok od doma. Avtorici pokažeta na podobnost, to je paralelo med prisilo, ki so jo izvedele nekatere socialne delavke nad temi ženskami, in prisilo in manipulacijo nasilnih partnerjev. Podobnost je zelo velika. Gre za moč in kontrolo, ki so jo uporabile tako socialne delavke kot nasilni partnerji nad temi ženskami. Socialne delavke so glede na pričanja žensk uporabljale agresiven pristop do njih in so jim vglavnem govorile, kaj naj naredijo ter po enakem principu kot partnerji uporabile element prisile za kontroliranje vedenja ženske in za manipulacijo žensk v željeno delovanje. S tem je prišlo do sekundarne viktimizacije teh žensk.*

Anita je ponovno zavzela držo, v kateri je center označila za svojega nasprotnika, ki ga je doživela zelo negativno, saj je posegel v njeno pravico do svobodnega odločanja in s tem v njej sprožil občutke ogroženosti.

V novem stanovanju sem Anito in otroka še naprej obiskovala. Videti je bilo, da se veselita, da jih pride iskat njun ati. Ni bilo videti, da bi se ga kateri izmed njiju bal. Predvsem Marko je bil stalno na oknu in ga čakal. Iztok je še vedno Anito stalno klical in jo poskušal nadzirati. S svojimi poskusi nadzora in poskusi omajati njeno verodostojnost jo je pahnil na rob in prišlo je do kritičnega dogodka, v katerem je pojedla večje število pomirjevalnih tablet in spila nekaj alkohola. Znašla sem se v precejšnji stiski in nisem vedela, kako se odločiti.

Ocena odločitve ob kritičnem dogodku

Socialna delavka:

Socialna delavka za ta dogodek ne ve, zato je nisem spraševala, kako bi ocenila mojo odločitev.

Anita:

Anita je samo dejala, da je bila ta odločitev, gledano iz njenega vidika, pravilna, da če pa gledaš »realno, pa ni, saj bi morala narediti tisto, kar oni po zakonu od tebe zahtevajo ...«

Komentar:

Na dan ko je Anita v novem stanovanju pojedla toliko tablet in tudi nekaj spila, sem se res znašla pred težko odločitvijo. Doživela sem hudo stisko in moje osebne travme so prišle na plano. Le s težavo sem zadrževala solze.

Bouwkamp in Bouwkamp (2017: 187–188) pišeta, da mora biti strokovni delavec sposoben ljubeče ravnati tudi sam s seboj in znati jasno postaviti meje in izraziti svoje želje. To pomeni, da mora biti pozoren tudi na to, kar čuti in doživlja on sam in ne samo na to, kar čuti in doživlja njegov klient. O učinkih klientovega vedenja na sebe mora redno razmišljati in jih po potrebi tudi ubesediti, da lahko svoje osebne odzive konstruktivno uporabi v odnosu s klientom. Osebni odzivi strokovnega delavca so lahko povezani z izkušnjami iz njegove preteklosti. Ti odzivi iz kontratransferja so zmeraj prisotni, vendar je potrebna previdnost, da jih strokovni delavec ne izživi na klientu. Zato je pomembno, da te kontratransferje ubesedi kot svoje lastne odzive.

V tistem trenutku sem podelila svojo ranljivost in preteklo izkušnjo z Anito in ji dala jasno vedeti, da njenega dejanja ne odobravam. Rekla sem ji, da se mora zavedati, da ima otroke, ki jo imajo radi in jo zelo potrebujejo, in da verjamem, da ona to zmore. Nastopila sem odločno in z zavedanjem, da je bilo v tistem trenutku veliko odvisno od mojega ravnanja. Imela sem občutek, da ne ravnam strokovno in bilo me je strah. Prepričana sem bila, da vem, kako bi ravnala moja mentorica na centru, ampak jaz sem ravnala drugače. Naredila sem tisto, za kar sem v tistem trenutku mislila, da je najbolje. Dala sem ji priložnost. Nisem hotela, da bi bila skupaj z otrokoma kaznovana za spodrseljaj, ki ga je naredila v hudi stiski. Zanašala sem se na svoje izkušnje in glede na to ocenila situacijo. Še danes vem, da bi se stvari odvijale zelo drugače, če bi takrat poklicala katerega izmed predstavnikov stroke, to je centra ali zdravstvenega doma.

Po intervjuju z Anito lahko ocenim, da sem svoji odločitvi glede dotičnega dogodka pripisovala veliko večji pomen, kot ga je Anita. Še vedno ga. Pozabila sem upoštevati stanje,

v katerem je bila Anita v trenutku moje odločitve in dejstvo, da se ljudje pod vplivom tablet in alkohola pogosto naslednji dan nič ne spomnijo in da so v tistem trenutku precej brezbrizni, otopeli in da niso sposobni realno in kritično ocenjevati situacije, v kateri se v tistem trenutku nahajajo.

Tabela 4.8: Poroka in začetek novega življenja

Kronološki zapis dogajanja	Kode
22.1.–22.6.2017. V naslednjih mesecih sem jih vsak teden obiskovala. Anita se je odselila nazaj k možu. Pobotala sta se in se poročila. Srečni so. On je <u>naredil vse nove ograje okoli hiše, korita za rože in drevesno hišico za otroke. Ona ustvarja, riše vrtno palčke na les in sadi rože.</u> Pravi, da je on spremenjen, da se je <u>zavedel, da jih lahko izgubi.</u> Pa tudi <u>infarkt ga je prestrašil.</u> Že pol leta <u>ne pije.</u> Otroci so se razcveteli in Marko <u>več in bolje bere.</u> Zveni kot pravljica s srečnim koncem. Upam, da bo trajalo.	Ustvarjalnost Zavedanje možne izgube družine Skrb za lastno zdravje Prenehanje z uživanjem alkohola Izboljšanje učnega uspeha

Spomnim se trenutka, ko mi je prišla socialna delavka povedat, da je šla Anita nazaj k Iztoku. Prišla je do mene v pisarno in rekla: »Ni nam uspelo.« Izjava se mi ni zdelo ravno posrečena, ker sem imela sama občutek, da je »njim (Aniti in Iztoku z otrokoma) uspelo.« Socialna delavka pa je to takrat doživela kot poraz.

O razpletu primera

Socialna delavka:

Socialna delavka pove, da so njeni prvi občutki, ko izve, da se je ženska vrnila nazaj k nasilnemu partnerju, občutki jeze. Da pa drugače ve, da je to običajno ravnanje za mnoge žrtve nasilja in da po prvem čustvenem odzivu ni več jezna.

Meni, da je Anita šla nazaj k Iztoku, ker ji je stvarni položaj družine bolj pomemben in ker se je zavedala, da bo finančno veliko težje shajala. Socialna delavka dodaja, da je imela občutek, da bi Anita težko sama poskrbela za otroka, da bi ji bilo to prehudo breme in da ne

bi znala sama dobro funkcionirati. Za Iztoka pove, da ni nikoli kazal uvida v to, da je odgovoren za nasilje v družini. Za njega je po njenem mnenju pomembno to, da ohrani družino skupaj in da mu ponovno ne spodleti. Glede na to, da so bili pri njemu izbruhi agresije povezani z alkoholom, doda, da ni pomembno, zakaj je nehal piti, saj imajo od tega vsi korist, da pa se je verjetno ustrašil za svoje življenje in da zaradi svojega zdravstvenega stanja zdaj lahko manj pije. Če bi lahko kaj spremenila, je rekla, da bi šla večkrat v družino in imela več svetovalnih razgovorov z njimi, ne represivno usmerjenih. Na koncu pove, da gre absolutno za primer dobre prakse in da sem bila jaz Aniti v pomembno oporo, ker mi je »očitno uspelo z njo zelo dober odnos navezat in ti je zaupala, bolj kot meni kot inštituciji«. Upa, da so res dobro, ker je še vedno nezaupljiva, pove pa, da vse kaže, da se je po zadnjem dogodku nasilja res nekaj spremenilo.

Anita:

Anita je povedala, da če si sam in nezaposlen, da ni enostavno in da je težko še dva otroke imeti poleg. Kaj se je zgodilo med njima z Iztokom, da je prišlo do takega preobrata, pravi da sta »prišla k pameti in poštudirala, da ni to to«. Doda, da je bil med njima ključni problem pomanjkanje komunikacije. To, da se nista pogovarjala o raznih stvareh, da je izvedela od drugih oseb stvari, ki bi jih morala od njega. V povezavi s pomanjkanjem komunikacije je izpostavila, da drug drugemu nista zaupala in da je bilo vse na njej, kar se tiče otrok. Glede alkohola je povedala, da je sedaj veliko lažje, ko nihče ne pije, da zdaj »to ni noben problem«. Vsem ženskam, ki so v podobni situaciji kot ona, bi svetovala pogovor za vsaki dan sproti, o tem, kaj je narobe. Pravi, da je zdaj zadovoljna, da Iztok veliko pomaga tudi pri domačih nalogah in učenju otrok in da jim gre dobro.

Komentar:

Menim, da je socialna delavka dobro ocenila ključne strahove, ki sta jih imela Iztok in Anita. Tudi jaz sem imela občutek, da bi ji bilo težko biti sama. Da si ne želi, da ji ponovno spodleti pri ohranjanju družine in da je bila ekonomska varnost velik faktor pri sprejemanju odločitve za vrnitev k Iztoku. Mislim pa tudi, da je to skrb velike večine žensk v podobni situaciji, ko že tako razrvane od stalnega nasilja postanejo še matere samohranilke. Večina izmed njih že tako težko poskrbi zase, kaj šele za otroke. Ravno zato potrebujejo pomoč in oporo tudi po odhodu od nasilnega partnerja in tudi Aniti bi uspelo, če bi se odločila za življenje brez Iztoka, saj sem v njej videla moč in borbenost, ki je mogoče socialna delavka ni ali pa je to moč videla samo skozi moja pripovedovanja o tem, kako se je Anita spremenila in okrepila.

Socialna delavka je povedala, da jim privošči srečo, da pa ne zaupa povsem, da so res dobro. Tudi Anita je povedala, da je socialna delavka rekla, da se vidijo, če bo treba naslednji mesec, leto ali čez nekaj let – kot v smislu: »Enkrat se bo ponovilo«. Nezaupanje socialne delavke temelji na letih izkušenj.

5. SKLEPI

Institucije, ki so obravnavale primer skozi daljše obdobje, to so predvsem center za socialno delo in policija, so izvajale vse postopke v smeri najboljših koristi in zaščite žrtve. Ker je Anita kmalu po incidentu zgodbo o nasilju začela spreminjati in pomoč centra zavračati, je imela pri centru prednost skrb za otroke. Postopke so vodili po uradni dolžnosti zaradi prisotnosti mladoletnih otrok. Kljub temu, da je Anita doživela delo centra in policije zelo negativno, glede na analizo ugotavljam, da sta obe instituciji vse strokovne postopke izvedli večinoma korektno. Kritično bi ocenila zgolj določene segmente v delu policije. To je, da so predolgo čakali s prijavo incidenta, saj bi morali center obvestiti v 24 urah po zaznavi nasilja, še posebej zaradi tega, ker sta v družini dva otroka. Center je prijavo s strani policije prejel šele po 18 dneh. Negativni občutki do strokovnih služb so pri Aniti prišli do izraza vsakič po tem, ko se je situacija umirila in je njihovo pomoč začela doživljati kot vpletanje v njihovo družino in svobodo odločanja. Ker je Anita večkrat med intervjujem izpostavila, da je vse, kar je bilo, preteklost, o kateri nima smisla govoriti in jo želi pozabiti, je razumljivo, da je poskuse vseh strokovnih delavcev, ki so želeli z njo govoriti o preteklosti in pridobiti podatke o tem, kar se je zgodilo, doživela v negativni luči. Z Iztokom sta glede tega delovala zelo usklajeno, saj sta oba večkrat omenila, da jih želi center ločiti in razbiti družino. Anita je povedala, da jo to moti, da center dela samo tako, da ločuje družine, in da nimajo nobene osebe, ki bi se ukvarjala s tem, da bi poskušala ugotoviti, kje je problem, da bi par lahko ostal skupaj, ne pa da gre narazen. Socialna delavka jima je ponudila možnost svetovanja in različne pomoči, vendar sta jo takrat zavrnila.

Moj prispevek k projektu pomoči za družino in predvsem za Anito bi ocenila kot zelo uspešen, saj mi je uspelo z njo vzpostaviti odnos, ki je temeljil na zaupanju. Kar sva se zmenili, da bo ostalo med nama, je tudi ostalo med nama, kljub temu, da sem v določenih trenutkih breme molka občutila kot izredno težko. Smatram, da sem zelo dobro ocenila, kaj vnašam v odnos, in da sem redno ozaveščala svoje lastne osebne izkušnje ob srečanjih z Anito. Prednost, ki sem jo imela pred ostalimi udeleženi strokovnimi delavci v procesu pomoči, vidim predvsem v tem, da sem lahko intenzivno in »od blizu« spremljala družino skozi daljše obdobje in da me niso doživljali toliko kot strokovno delavko, ampak bolj kot prijateljico. S strokovnega vidika gledano to ni dobro, saj to pomeni, da se družini nisem uspela predstaviti kot nekdo s strokovnim znanjem, torej nisem uporabljala znanja za ravnanje, saj z družino nisem podelila konceptov, ki bi definirali naš odnos. Uporabo

konceptov socialnega dela sem začela ozaveščati šele kasneje, po začetku magistrskega študija. Največ sem delala iz perspektive moči, etike udeležенosti in zagovornišтва. Glede etike udeležенosti bi izpostavila, da sem pogosto razmišljala, kako vključiti tudi Iztoka, da bi se slišal tudi njegov glas. Anita mi je večkrat govorila, da Iztok pravi, da so strokovne delavke, tudi v šoli, vse po vrsti nesposobne. Takrat me je to malo ujezilo. Po letu in pol dela z družino pa sem razumela njegovo stališče. Zelo neodgovorno se mi zdi, da so Marka poslali v posebno šolo in po dveh mesecih ugotovili, da so se zmotili in ga prestavili nazaj v osnovno šolo, kar ga je popolnoma zmedlo. Čisto proti koncu našega druženja sva tudi midva z Iztokom sklenila spravo in me je sprejel. Mogoče delno tudi zato, ker se je moja zaposlitev preko javnih del iztekla in v meni ni več videl grožnje oziroma socialne delavke. Pohvalila sem njegov prispevek k okolici hiše – otroško hišico, klopi, korita in ograjo. Vse je sam naredil iz lesa in bilo je res lepo. Po tem se je zgodilo, da se je prvič pridružil meni in Aniti v kuhinji in se pridružil pogovoru. Natančno je povedal in opisal, kako je potekal pogovor, ki sta ga z Anito imela pri psihologinji in kako ga je doživel.

Negativno bi ocenila svoje pomanjkanje vztrajnosti pri vzdrževanju smeri dela, ki smo jo načrtali na začetku dela, in to, da sem se na trenutke preveč osebno vpletla.

Skleпам, da je za učinkovito pomoč potrebna kombinacija obeh komponent. Na eni strani so strokovne institucije s potrebnim strokovnim znanjem in pooblastili za reševanje pravnih in formalnih postopkov, v katerih se znajde ženska po nasilnem dogodku v družini, za njeno zaščito in za dajanje različnih informacij. Na drugi strani pa je najmanj ena oseba, ki je ženski predvsem v oporo in jo krepi pri težkih odločitvah. Nekdo, ki mu ženska lahko zaupa in pove, kar nobenemu drugemu ne more. Za uspešen projekt pomoči ženski in delovni odnos, ki je tudi obojestransko izpolnjujoč, je torej potreben osebni stik, ki temelji na zaupanju in določeni meri bližine.

Moj namen je bil povedati resnično zgodbo družine, ki je primer dobre prakse. Zanimalo me je, kaj je bilo tisto – splet okoliščin, pomembna odločitev, prelomni dogodek, kar je pripeljalo do pozitivnega razpleta te zgodbe o nasilju. Raziskati sem želela tudi, kakšno vlogo so imele pri obravnavi tega primera nasilja različne institucije, kje so delovale v skladu z zakonskimi določili in pristojnostmi in kje bi morda morale ravnati drugače. Želela sem povedati zgodbo ženske, ki je doživela nasilje, predvsem skozi njene oči in prikazati njeno resnico. Ona jo živi, to je njeno življenje in ona je na sebi lasten edinstven način zmagala in

dokazala sebi, da zmore premagati probleme. Skupaj s partnerjem sta obrnila življenje na bolje.

Priznati moram, da sem ves čas sodelovanja z Anito gledala stvari skozi prizmo njene realnosti. Mogoče me je to dostikrat oviralo pri tem, da nisem videla stvari tako, kot so jih videli ostali strokovni delavci in sem morda zato večkrat ravnala nestrokovno, pa vendar je iz vidika moje empatične perspektive delovalo, »kot da je tako prav«. Težko zdaj rečem, da si želim, da bi imela več strokovnega znanja za ravnanje z družinami, v katerih se je zgodilo nasilje, ko že vem, da je rezultat mojega soustvarjanja rešitev z družino pozitiven in da se je srečno končalo. Če se ne bi končalo dobro, bi po vsej verjetnosti dvomila v svoje pretekle odločitve. Vsi okrog mene so dvomili v srečen razplet in v vse pozitivne spremembe, saj so se naučili sklepati in posploševati iz svojih negativnih izkušenj s podobnimi primeri. Toda jaz sem poznala točno to edinstveno zgodbo, saj sem bila del družine skoraj leto in pol. Sprejeta sem bila ravno zato, ker me niso videli kot predstavnika institucije, do katere so sicer imeli odpor. Anita je v meni videla prijatelja in ne strokovnjaka, zato mi je zaupala. Moj položaj v družini mi je pomagal videti in doživeti stvari iz zornega kota družine in občutiti njihov odpor do strokovnih delavcev. Skozi zaupanje sem lahko prišla do nje in ji pomagala graditi na moči, ki jo je že ves čas imela v sebi in bila sem ponosna na njo. To je bila prava perspektiva moči. Ko sem analizirala svoje delo po začetku magistrskega študija, sem opazila kup pomanjkljivosti, pa tudi veliko socialno delavskih potez in konceptov, ki sem jih uporabljala že ves čas, samo ozavestila jih nisem. Študij mi je veliko pomagal, še posebej v rešitev usmerjeno socialno delo, ki mi je prineslo neke vrste olajšanje in preskok od iskanja vzrokov za nasilje v preteklosti in vrtenja stalno istih zgodb o prepirih in konfliktih v sedanjosti, v katerem je vsa moč za graditev nove prihodnosti. Delo se je od problemov usmerilo v rešitev in to je bilo za mene veliko olajšanje. Tudi spoznanje, da socialni delavci nismo tisti, ki posedujemo znanje, ampak da so člani družine, s katerimi delamo, eksperti iz svojih izkušenj, me je osvobodilo vloge svetovalca, ki ponuja rešitve, in me postavilo v vlogo soudeleženega v procesu soustvarjanja in iskanja rešitev. Celoten splet okoliščin in prepletanje in sodelovanje vseh udeleženih v tem procesu pomoči je na koncu rezultiralo v primeru dobre prakse: strokovno znanje in zavzeto vodenje primera družine socialne delavke, intervencija policije in njihova zaščita z ukrepom prepovedi približevanja, neprimeren ultimat strokovne delavke na centru, ki je prisilil Anito, da se je z otroci odselila, kar je pripeljalo do tega, da so sploh spoznali, da ne želijo živeti eden brez drugega, moje osebne izkušnje iz preteklosti, ki so rezultirale v pomembni odločitvi, ki je dala Aniti novo

priložnost brez obsojanja, infarkt, ki je doletel Iztoka in ga pahnili v zdravstveno stanje, ki mu onemogoča pitje alkohola, ki je pri njem spodbujal nasilno vedenje, in še veliko drugih različnih edinstvenih dejavnikov in okoliščin, predvsem pa pogovor in komunikacija med partnerjema, ki sta znala na njima razumljiv in sprejemljiv način ubesediti vse, kar se jima je dogajalo, in se uskladiti za novo poglavje v življenju. Nemogoče je izpostaviti samo pozitivne stvari, ki so pripeljale do sprememb v družini. Pogosto so prav negativne izkušnje in dogodki tisto, kar nas pahne čez rob, da se zbudimo in ozavestimo svoje življenje, da se sploh zavemo, kdo smo in kaj želimo od življenja.

Za konec bi dodala, da me je večkrat stisnilo ob prebiranju vse literature za magistrsko delo na temo nasilja nad ženskami in da sem se večkrat zalotila, kako dvomim, da bo sreča v družini trajala, in kako dvomim, da sem ravnala pravilno, in da sem na splošno padla pod vpliv vsega strokovnega in izkustvenega gradiva s tega področja. Postalo me je strah, da sta morda Anita in Iztok res v krogu nasilja in da se je Iztok zdaj poročil z njo, da bi jo še bolj priklenil nase in izoliral od vseh, nakar bi spet udarilo. Ampak vse to zbledi, ko jih obiščem in vidim, da je Anita pridobila na teži, da je dobre volje in da ji je z obraza moč prebrati, da je končno zadovoljna in srečna s svojim življenjem. Resda je doma in da nima voziškega izpita, ampak kar je za nas mogoče izolacija, je trenutno zanjo varno in zadovoljivo družinsko življenje. Dokler je ona srečna in zadovoljna, ji nima nihče pravice vsiljevati svojih resnic o tem, kako živeti, da boš srečen.

Izkušnja dela z družino mi je veliko dala in me tudi usposobila za poklic socialne delavke. Naučila sem se potrpežljivosti in vadila spoštljivega poslušanja brez stalnih predlogov in podeljevanja svojih mnenj. Spoznala sem, da je potreben topel in človeški odnos, da si zaslužiš zaupanje uporabnika. Da vedno obstaja verjetnost, da se boš čustveno preveč vpletel ali navezal na otroke in ti bo hudo. Socialna delavka mi je dejala: »Tega pa ne smeš, ne sme ti biti hudo, ne smeš pokazati, ti si tam strokovnjak.« Ampak ocenjujem, da je ravno moje iskreno odzivanje in izražanje pripomoglo h graditvi uspešnega delovnega odnosa, ki je slonel na medsebojnem spoštovanju in zaupanju. Mislim, da je potrebna kombinacija obojega, tako srca in sočutja, kot tudi znanja in socialno delavskega ravnanja. Najti pravo ravnovesje pa je ena najtežjih misij povsod v življenju. Uravnoteženost in povezovanje srca in uma. Tako se življenja in srca nas, socialnih delavk, prepletajo v delovnem odnosu z življenji in srci uporabnikov, s katerimi smo udeleženi v plesu soustvarjanja rešitev in boljšega življenja, vse skozi perspektivo moči, ki je vir za sprožanje sprememb v smeri želenih izidov prav v vsakem izmed nas.

6. PREDLOGI

Menim, da bi pri delu z družino, v kateri se dogaja nasilje, morala z družinskimi člani delati ena oseba skozi daljše časovno obdobje, saj je za vzpostavitev uspešnega delovnega odnosa potreben stik, ki temelji na zaupanju in zahteva čas. Na centrih za socialno delo vidim kot oviro to, da z družinami delajo javni delavci, ki se vsako leto zamenjajo, zaradi česar se mora družina vsakič znova navajati na nove ljudi.

Vsi strokovni delavci, ki se pri svojem delu srečujejo z ženskami, ki so žrtve nasilja, bi morali imeti najmanj osnovno znanje o tem, kako delati z žrtvami nasilja in se redno udeleževati izobraževanj na to temo.

Ker je izkušnja nasilja travma, katere posledice lahko trajajo celo življenje, menim, da bi se tudi pri delu z ženskami – žrtvami nasilja lahko delalo na razvijanju praks, ki bi temeljile na razumevanju travm.

Pravtako bi bilo potrebno narediti nekaj na učinkovitosti in ažurnosti sodnih postopkov. Od takrat, ko se zgodi incident in se nasilno dejanje prijavi, pa do takrat, ko dejansko pride do zaslišanja prič in obravnave, mine preveč časa. V primeru, ki sem ga analizirala v magistrski raziskavi, je to bila doba enega leta. V tako dolgem času se veliko žensk premisli, spremeni zgodbo in se odpove pričanju. Gre tudi za dolgo obdobje, v katerem je ženska pogosto brez zaščite in izpostavljena manipulacijam in grožnjam nasilnega partnerja.

Še naprej bi bilo potrebno delati na ozaveščanju javnosti o ničelni toleranci do nasilja, če želimo, da postane del nacionalne komunikacijske kulture. Za to je potrebno pripovedovati zgodbe žensk, ki so preživele nasilje, da ne pozabimo, da se nasilje dogaja vsakodnevno in je lahko prisotno povsod okrog nas.

Socialne delavke bi se morale redno izobraževati na temo nasilja v družini, da ne bi prihajalo do groženj in manipulacij z žrtvami nasilja ter tako posledično do sekundarne viktimizacije žrtev. Centri bi morali v primerih nasilja nad žensko v družini svojo osredotočenost usmerjati v prvi vrsti na žensko, ki je žrtev nasilja, in ne zgolj na otroke.

Dobro bi bilo, če bi socialne delavke poznale različne motivacijske tehnike za krepitev samozavesti in notranjo rast, kot so na primer pozitivne afirmacije ali tehnike za premagovanje nasilja po Nicku Vujicicu, ki temeljijo na negovanju in krepitvi notranje osebne moči žrtve nasilja. Za socialne delavke in ostale strokovne delavke in delavce z

različnih področij, ki se pogosto srečujejo s tematiko nasilja v družini, pa bi predlagala, da osvojijo tehnike ozaveščanja lastnih odzivov na način usmerjanja pozornosti na lastne občutke, doživljanja in miselne procese ob stiku z družinami, v katerih se dogaja nasilje. Vse to z namenom zmanjšati različne predsodke in ovire pri delu z žrtvami nasilja.

7. SEZNAM VIROV

- Aničić, K., Bezenšek Lalić, O., Cvetežar, I. Š., Čulk, D., Glušič Terbovc, T., Hočevar, M., Papež, I., Rus Makovec, M., Velički, J., Vučenović, L., Žgajnar, B., & Veselič, Š. (ur.) (2007). *Na poti iz nasilja: Prakse dela proti nasilju nad ženskami*. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
- Abrahams, H., (2007). *Supporting Women after Domestic Violence: Loss, Trauma and Recovery*. Jessica Kingsley Publishers: London and Philadelphia.
- Allen, J. R., & St. George, S. (2001). *What Couples Say Works in Domestic Violence Therapy*. The Qualitative Report, 6(3), 1–20.
- Bouwkamp, R., Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma: Priročnik za delo z družinami: Ravnanje z interakcijskimi vzorci v družini, pri procesih podpore in pomoči ter na področjih psihosocialnega dela*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete: Pedagoška fakulteta: Inštitut za družinsko terapijo.
- Buljan Flander, G. (2018). *Obravnava zlorabljenih in ogroženih otrok, stiske otrok ob visoko konfliktnih razvezah*. Zapiski predavanj, Upravna enota Brežice.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čebašek Travnik, Z. (2016). *Alkohol in nasilje v družini*. V: Cukut Krilić, S., & Knežević Hočevar, D. (ur.), *Zdravstvo – pomemben člen pri preprečevanju nasilja v družini: Zbornik zaključne konference* (str. 119–123). Ljubljana: Zdravniška zbornica Slovenije
- Drole, B., & Gantar, N. (2008). *Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo*. Socialno delo, 47(3/6), 285–293. Pridobljeno 7.2.2018 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-MBT705NZ>.
- Gadd, D., Farrall, S., Dallimore, D., & Lombard, N. (2003). *Male Victims of Domestic Violence: Criminal Justice Matters*. 53(1). 16-17
- Jalušič, V., & Zagorac, D. (ur.) (2004). *Človekove pravice žensk: Uvodna pojasnila in dokumenti*. Ljubljana: Društvo Amnesty International Slovenije: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije. 179–181.
- Filipčič, K. (2012). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.
- Filipčič, K., Klemenčič, I. (2011). *Obravnavanje nasilja v družini: Priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

- Keeling, J. & van Wormer, K., (2011). *Social Worker Interventions in Situations of Domestic Violence: What We Can Learn from Survivors' Personal Narratives?*. British Journal of Social Work: Oxford University Press, 42(7). 1354–1370. Pridobljeno s <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/42/7/1354/1732889>.
- Kitzmann, K., Gaylord, N., Holt, A., & Kenny, E. (2003). *Child Witnesses to Domestic Violence: A Meta-Analytic Review*. University of Memphis: Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71(2). 339–352.
- Leskošek, V., Antič Gaber, M., Selišnik, I., Filipčič, K., Urek, M., Matko, K., & Kralj, A. (2013). *Nasilje nad ženskami v Sloveniji*. Maribor: Založba Aristej.
- Levine, A.P., Frederick, A. (2015). *Kako prebuditi tigra: Zdravljenje travm*. Ljubljana: Zbirka Prestop.
- Lüssi, P. (2016/2017). *Intervencija v socialnem delu: Povzetek predavanja. Soustvarjanje procesov podpore in pomoči z družino: skripta*.
- Lüssi, P. (1990). *Sistemi nauk o socialnem delu*. Socialno delo, 29(1/3), 81–94.
- Madsen, W. C. (2003). *Collaborative Therapy with Multi-Stressed Families. From Old Problems to New Futures*. New York, London: The Guilford Press. Str. 1–45.
- Mesec, B. (1998). *Študija primera v socialnem delu*. Visoka šola za socialno delo: študijsko gradivo. Pridobljeno 11.2.2018 s <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/kvalitativna-metodologija/studija-primeri>.
- Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mitchell, C. (2015). *Zdravi odnosi, trdna družina*. Dallas: Eastern European Mission.
- Nussdorfer, V. (2015). *Nasilje v Družini: Pogovorna oddaja* [video]. 13.12.2015. Pridobljeno 11.2.2018 s <https://www.youtube.com/watch?v=koC6wf44jVg>.
- Obrán, N. (2014), *Nasilje nad ženskami – pravne poti v varno življenje žensk in otrok: Praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Perko, A. & Rozman, S. (2018). *Ustvari dokumentarec: Otroci alkoholikov* [video]. 9.1.2018. Pridobljeno 15.1.2018 s https://www.youtube.com/watch?v=gjMi_UzZY1s.
- *Stereotipi, miti o nasilju*. (b.d.). Pridobljeno 12.2.2018 s <http://www.varnahisagorenske.si/Stereotipi-miti-o-nasilju>.

- Ule Nastran, M. (1997). *Temelji socialne psihologije: 2. dopolnjena izdaja*. Ljubljana: znanstveno in publicistično središče.
- Veselič, Š., Horvat, D., & Plaz, M. (ur.) (2014). *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja: Izdaja ob 25. obletnici delovanja Društva SOS*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
- Vujicic, N., (2016), *Trdno stoj: Lahko premagaš nasilje (in druge stvari, ki te vlečejo na dno)*. Log pri Brezovici: Društvo Zaživi življenje.
- Waldrop, A., Resick, P. (2004). *Coping Among Adult Female Victims of Domestic Violence*. Journal of Family Violence, 19(5).
- Walker, M. (1997). *Učenje veščin za delo z ženskami in otroci, ki preživljajo nasilje*. Socialno delo 36, 5–6, str. 415–426
- Zaviršek, D. (1994). *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Zaviršek, D., Zorn J. & Videmšek P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za vsakdanje življenje*. Ljubljana: Študentska Založba.
- *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008)*. Ur. l. RS 16/2008.
- *Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (2009)*. Ur. l. RS 104/2009.
- *Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2017)*. Ur. l. RS 42/2017.

8. PRILOGE

8.1. INTERVJU Z ANITO

(S: Saja, A: Anita)

S: Ti je zdaj kaj lažje govoriti o tem, ko je že toliko časa minilo?

A: Preteklost, ki se je nobeden rad ne spominja.

S: Kdaj si ti prvič posumila, da bi bil on tudi do tebe lahko nasilen? Ali so bili kakšni znaki recimo... ali se je to samo zgodilo takrat, ko se je prvič. Veš kaj mislim?

A: Vem kaj misliš ... ampak ...

S: Si se že kdaj prej bala, da bi ti kaj naredil?

A: Ne ... ne ...

S: Ali je to bilo kar naenkrat ... ni bilo nobenih znakov?

A: Ne ... ne...

S: Kaj pa ... je bil mogoče kaj bolj živčen ... ali pa ... se mu je takrat kaj dogajalo v življenju takšnega?

A: Glej ... Kaj pa vem ... Kaj da bi jaz vedela... bolj malo. Midva se nisva prej o tem pogovarjala ... o tistem, kaj je njega »žrlo« ... tisto, kar ga je ... Tudi, če ga je, jaz o tem nisem vedela ... Glej ... Ne vem, no ...

S: Potem se nista o tem pogovarjala ...

A: Ne nisva se ... pol je bil tudi problem ... ker se nisva pogovarjala o raznih stvareh. Pač je tudi zaradi tega prihajalo do teh stvari ...

S: Ker se nista pogovarjala ...

A: Ja ... glej ... ker tako več ali manj ... ko izveš od tretje osebe ... kar bi moral izvedeti... na primer ali jaz od njega ali on od mene ... isto je bilo tako ... in to je potem prihajalo ... tukaj do teh raznih konfliktov ...

S: So bili kakšni problemi v družini v smislu brezposelnosti, da bi to vplivalo ali pa, ne vem ... ljubosumje mogoče?

A: Pa ne ... ta brezposelnost ni bila tako problem ... bolj ta ... kot rečeš ... bolj ljubosumje ... bolj tisto ... neka kontrola bomo rekli ... A veš?

S: No ... to je dobro ...

A: No ...?

S: No ... ko je prišlo do incidenta, kaj si najprej naredila? Ali si šla najprej k zdravniku ali si policijo poklicala? Ali kako si?

A: Saj se ne spomnim več ... kako je bilo prvič ... Kako je že bilo takrat ...

S: Prvič? Verjetno si bila pri zdravniku ... glede na to, da si dobila nek izvid?

A: Čak ... mhm ... mislim, da sem šla jaz prvič ... k zdravniku ... če se spomnim prav ... Mislim, da je bilo ... da sem šla jaz prvič k zdravniku ... pa pol nekako ...

S: Pa je potem zdravnik prijavil na center ... ni bilo policije nič vmes ali kako?

A: Ne ... če se prav spomnim ... mislim, da je moja osebna zdravnica dala to naprej ... Zdaj, če se pravilno še spomnim, ker vem, da je ona takrat ... ona je potem to, mislim, potem dala pač to prijavo potem naprej ...

S: Aha ... OK. Kakšna pa je bila zdravnica do tebe?

A: Sama zdravnica? V redu ...

S: Je bil v redu odnos ... Razumevajoča?

A: Ja ona je takrat ... pač tisto kar sem jaz povedala ... napisala ... in ...

S: Kakšen je bil pa prvi stik s centrom?

A: Mmmm ...

S: Ali si imela občutek, da ti verjamejo?

A: Ne vem ... Glej jaz sem to že ... tudi malo ...

S: Pozabila?

A: Ja. Zato ker sem hotela ... veš ... pozabit?

S: Ja ... Vem, vem.

A: Ne ... res ... moram pa po tolikšnem času ... bi mogla že res poštudirati ...

S: Kar vzemi si čas ...

A: Zdaj ... kar se tiče same socialne delavke ... ona ... jaz ... ne vem. Prvič, ko sem jaz bila pri njej ... meni je bilo to vse skupaj ... ono ... Jaz sploh nisem vedela, zakaj sem jaz pri njej ...

S: No .. recimo ... to je že en podatek ...

A: Ena ... tisti ... strah bolj kot ne ... a veš ...

S: Ja ... ja ... ja ...

A: Ne drugega pri njej ... In pol tisto, ne ... Spomnim se prvič, ko sva se tako pač pogovarjali ... Najbolj me je tisto ... odnos ... ne? Iztok ... pa ona ... onadva nista nikakor skupaj prišla ...

S: Aha ... že takrat ...

A: Ona je bila mogoče ... se mi je zdelo ... tisto hecno ... ker ... on ... on je tudi človek ... kot jaz. Mogoče bi morala ... Pa tudi oče otrok ... tako kot sem jaz mama.

S: Se pravi, se ti ni zdel odnos do njega ... ni bil v redu?

A: Meni je bilo to včasih ... dobro ... na začetku ... ajd ..., ko je bilo vse ... ko so se pač te stvari tudi dogajale... ampak na splošno ga je sprovcirala ... ga je nekak ... kako bi ti rekla ...

S: Aha ... aha ... ja ...

A: Ne? Preko telefona tudi ... Vem, ker sem bila zraven. To je bilo takrat, ko sva šla midva »kot« narazen ... Ko ga je ona klicala. Jaz pa sem bila pri njej. Ga je, veš ... s temi raznimi svojimi ... Ne vem ... z besedami ga je sprovcirala ... da je kričal po telefonu. Ne? Normalno ne? Kot vsaki normalen človek je znorel.

S: Mhm ...

A: Ker tudi jaz bi ... a ne?

S: Kaj pa ...

A: Jah ... ona ni videla ... v njemu ... neko ... ne vem ... Po mojem je ona videla v njemu samo tisto ... tistega nasilneža ... veš tisto ... Da se on kot človek ni sposoben spremeniti.

S: Ja, razumem. Morali bi tudi z njim delati ...

A: Ni ga dobro ocenila. Saj sva se midva potem o temu pogovarjala ... in sva rekla ... Da zakaj pa potem nimajo ... namesto, da družine dajejo narazen, da nimajo neke ustanove, ali pa eno osebo, ki bi pomagala. Na primer ... da bi moža ali pa ženo ... partnerja ... da pridejo skupaj ... ne pa, da gredo narazen. To vem ... da je bilo ene parkrat. To je Iztok rekel tudi sam ... To se spomnim.

S: Aha. Razumem. Da bi nekdo pomagal, da bi prišla skupaj?

A: Tako ja. Pa ne samo midva. Kjerkoli bi bil problem, da probajo najti ta problem ... pa da par ostane skupaj. Ne pa, da gredo narazen. Da se tožijo po sodiščih ... pa za skrbništvo otrok ... pa vlečejo vsak svoje nitke pol ...

S: Ja ... zanimivo ja ...

A: Ker posledično so ... niso samo pol otroci tisti ... Tudi mi odrasli ... smo ... na kar vpliva potem vse to.

S: Naj bi se delalo tudi s povzročiteljem nasilja ... tega tukaj ni bilo?

A: Ne ni bilo ...

S: Ni bilo, da bi kam šel, da bi moral kam iti, na kakšno svetovanje? Meni se zdi, da je bilo nekaj v Krškem?

A: Ne vem, kaj bilo takrat ... ampak ...

S: V glavnem tukaj na tem centru ni bilo nič ...

A: Tukaj ... kar se tiče ... v kraju ni bilo nič, čisto nič ...

S: OK. Ali si ti naletela na kakšne predsodke ... recimo pri policiji? Kakšen je bil pa stik s policijo? Recimo ...

A: Glej ... Jaz ne vem ... Jaz sem tam povedala tisto, kar sem ... Malo se mi je vse skupaj hečno zdelo tam ... Sediš ... kot da si ... ne vem ... v enem ... ne vem ... kot da vsi gledajo v tebe ... kot da te imajo za idiota tam ... ne vem ... pa si misli ... kaj hudiča si pa ti sploh prišla sem ... a ne?

S: Tak občutek si dobila?

A: Ja ... Meni je bilo to kar grozno ... Tam se je usedel ... ne vem ... je bil nek inšpektor, ki je moral narediti zapisnik ... in me je neke stvari spraševal ... Jaz sem pa samo gledala ... Jaz sploh nisem vedela ... Sploh nisem vedela, kaj naj mu povem ... Kaj naj mu odgovorim ... Potem sprašuje za nazaj ... še pred tem dogodkom ... kako je bilo še za nazaj ... »Kaj zdaj vi sprašujete mene zdaj tukaj ... Jaz sem prišla zdaj s tem, kar se je danes zgodilo ... in ne kar se je zgodilo 3 ali 4 leta nazaj. Ker jaz o tem sploh ne razmišljam ... Jaz razmišljam o tem, kar se sedaj dogaja ... in ne kar se je prej dogajalo ...« A veš ... potem te zmedejo ... zmedejo te, a ne? Zmedejo te dobesedno, da ne veš ... moraš res ... ne veš več, kaj bi povedal ...

S: Ja ...

A: To je ... to, takšen občutek sem dobila ... kot da bi me ... ne vem no ... zdaj pa ... Zdaj pa jaz to moram govoriti ... A veš?! V tistem smislu no ...

S: Aha ... ja, ja ...

A: Kot bi bil prisiljen ... zdaj pa moraš to ... povedati ... v smislu »sedi tukaj, dokler ne boš povedal«.

S: Mhm ... mhm ... ja ja ... Kaj pa, ko je bila izrečena prepoved približevanja? Ali so v redu svoje delo opravili?

A: Ja ... tisto je bilo ... tisto ne rečem ... tisto so hodili okrog ... kontrole, ki so bile ... hodili so ... Te policisti ... pa tudi policistka je bila ... no...

S: Mhm ...

A: Tisto nimam pripomb ... sicer, ne? ... Prišli so tudi z dobro voljo ... to ne morem reči. Edino, kar zamerim ... je tisto, da smo se morali v treh dneh ... iz te hiše seliti ... ker so sklepali, da nas bo Iztok »utamanil«, po domače povedano ... da nas bo ubil ...

S: Kdo je dal ta ultimat?

A: Mislim, da je bila takrat strokovna delavka, samo ... njemu je poteklo, ne, in on se je lahko vrnil in jaz sem morala, se pravi z otroki, samo zaradi tega, ker je bilo to pač nasilje ... ampak kje pa piše (povzdigne glas), kdo je zdaj vedel, kaj bi on naredil. To je bilo klinac ...

S: Kaj točno ti je rekla?

A: da moramo do petka takrat it ven, če ne bo ona otroke odpeljala v neko, kaj je ta ...

S: Varno hišo?

A: Ja ... da ona mora pač otroke odpeljati ...

S: Brez tebe?

A: Kakor sem jaz zastopila zdaj ... mene naknadno ali ne vem, kako bi bilo ... nekaj je govorila v tem smislu

S: Ja ...

A: To je bilo mogoče ... da se je ona malo osebno poglobila preveč v ... kar se tiče nas ... družine ...

S: Ja ...

A: Socialna delavka je stalno govorila ... varna hiša, varna hiša ... sem ji rekla, da jaz rabim življenje za sebe izven varne hiše ... da se jaz ne čutim, da sem zdaj neki kriminallec, pa ogroženec, ker je pač prišlo do nasilja v družini in bi se morala zaradi tega z otroci potikati po varnih hišah in ne vem kod ...

S: Potem te je peljala k mami?

A: Tukaj sva potem malo prišle navzkriž, ker se jaz nisem dala, ker ni bilo tako, kot je ona rekla ... ona je misllila, da bom otroke spokala pa šla, jaz pa nisem ... mi je potem razložila, kaj lahko vse v varni hiši dosežeš ... jaz sem po tolikih letih vse v prstu ... vem, kaj lahko dobim, kaj ne ... pa sem bila že pred Iztokom sama z otrokom, tako da vem, kako je biti sam ... samostojen z otrokom ...

S: Kakšen občutek si imela pa na sodišču? So imeli v redu odnos do tebe?

A: Kaj pa vem, jaz nisem ne pričala, jaz sem že takrat odklonila, ko smo imeli, sem se odrekla temu pričanju ...

S: Mislim, zdaj nazadnje, ko si bila na sodišču in so potem zavrgli?

A: Nekaj premalo dokazov ali nekaj v tem smislu, nekaj ni bilo pač ...

S: Si bila takrat v dvomih, kaj si pravzaprav želiš?

A: Jaz sem razmišljala tudi po eni strani, da ... nisem bila tudi jaz prepričana najbolj ali je prav ali ni, vseeno nisem imela jaz njega za ne vem kakšnega idiota, bomo rekli nasilneža ... da bi se jaz njega ne vem koliko bala, zastopiš?

S: Ja ...

A: Če bi se pa njega res tako hudičevo bala, potem pa veš, da bi jaz malo drugače ... bi stvari potekale ...

S: Kako si pa doživela moj prihod v družino, kako si na začetku sprejela to, da sem začela jaz v družino hoditi?

A: Ko si prvič prišla?

S: Ja, ko si izvedela, da bom začela prihajati.

A: »No, hudiča, zdaj bom pa še eno babo dobila (se smeji), da mi bo sitnarila, koliko spijem in koliko ne.« ... Ma hecam se ...

S: Ne, to je pomembno, to je normalna reakcija ...

A: Malo se hecam ... ne ... moj je rekel: »Kaj bomo pa zdaj« ... sem rekla: »Jaz ne vem ... očitno pač tako mora biti, da bo Saja k nam hodila.« »Kaj bo pa počela?« Sem rekla: »Jaz ne vem ... če ne drugega, bomo pa kavo pile ... kaj jaz vem, ne vem,« ... saj v bistvu to meni ni bilo nič narobe, da ne boš mislila ...

S: Torej na začetku nisi nič pričakovala ... mogoče učno pomoč otrokom?

A: Ja, saj smo se o tem več ali manj pogovarjali, ker je tudi ona rekla takrat, da boš prihajala k nam ... zdaj, slabega nam ni bilo, mislim da tebi tudi ne (se nasmehne) ... No, prvič se nam je čudno zdelo, normalno ... imeti tujo osebo pri sebi, veš kako je ... nismo te poznali ne nič ... tako da malo je bilo tako, ne ...

S: Kako si me pa potem s časom začela doživljati? Kot predstavnika stroke, kot nekoga za oporo?

A: Bolj kot prijatelja, kot strokovnjaka ... meni je bilo fajn ... pogovarjale sva se veliko stvari ... več ali manj, če ne drugega ...

S: Si imela komu povedati?

A: Ja, glej ... veliko stvari sva se midve pomenile takrat ... je pasalo, da se imaš s kom za pogovoriti, da ne držiš vse tisto v sebi kar misliš.

S: Kdo ti je pomagal takrat najti stanovanje ... si sama?

A: Ne, sosed.

S: On je tebi precej pomagal?

A: On je meni pomagal, da sem takrat prišla do tistega stanovanja na hitro ... delno je tudi oče pomagal, ampak dobro ... večji del je sosod pomagal ... ker ona je hotela garancijo ... bila sem nezaposlena ... veš, kako je dati takšnemu stanovanje v najem. Ne moreš sam, če si nezaposlen. Ne rečem, saj mama dobi stanovanje, samo moraš naleteti na pravega tega, ki oddaja. Niso vsi enaki ... čim omeniš ti subvencijo ... to potem ljudje ne zastopijo, kaj to sploh je ... bolj razlagaš »ta to denar« ... isto ali plačam iz svojega žepa, ali da občina nakaže vsak mesec toliko in toliko ... ampak eni pač ne zastopijo, kaj to je. Pa point je v tem, ker eni nočejo zastopit, ker moraš potem imeti zaradi davčne zaradi vsega ...

S: Kako bi ocenila mojo pomoč in oporo?

A: Kako bi ocenila? Hm ... joj, zdaj si me pa našla.

S: Če se spomniš dogodka, ko si pojedla veliko tablet ... kako bi ocenila mojo odločitev. Iz mojega vidika je bila to zelo težka in pomembna odločitev za mene ... ker jaz bi takrat po vseh pravilih morala poklicati, obvestiti ... to razumeš? Ampak jaz, ko sem gledala Marka, ko si je delal kakav, sem si mislila: »Zdaj, če pridejo, te odpeljejo v bolnico ... otroke ne vem kam ... to bo hud stres, totalno bi se zapletlo,« ... in sem poklicala moža, če se spomniš, in sem se odločila, da ne bom. Bi lahko zdaj razmislila o tej moji odločitvi, kako se ti je zdelo to ... pravilna odločitev oziroma ... če lahko kaj o tem poveš?

A: Zdaj, pravilna ... iz mojega vidika gledano, ja, gledano realno pa ni, bi morala narediti tisto, kar oni po zakonu od tebe zahtevajo ...

S: Verjetno niti nisi bila takrat v stanju ne vem kaj ...

A: Niti ne ... jaz sem ves ta čas od tega ... preden smo se odselili od tukaj ... to so bili takšni pritiski nad menoj ... od socialne strani do vsega ... too much je bilo za mene to ... pa še dva otroka imeti, pa še za njih ... mislim, to je bilo pa ...

S: Kaj bi pa rekla, da je bil tisti moment, preklomp?

A: Kaj pa vem ...

S: Kaj misliš glede infarkta, ker je nehal piti ...?

A: Ne, mislim ... sva prišla k pameti ... midva sva postavila ta stik svoj ... da sva poštudirala, da ni to to.

S: Ko sta bila narazen ...

A: Ja.

S: Si drugače to njegovo nasilje kaj z alkoholom povezovala?

A: Ja je, on zdaj ko je nehal piti, je ... nobenega problema.

S: Se pravi, bi rekla, da alkohol je ...

A: Ja, posledično ... malo eno z drugim ... zdaj ko nihče nič ne pije, ne en ne drug ... to ni noben problem. Je to čisto druga zgodba, kot je bila prej.

S: Če gledaš nazaj, bi kaj spremenila? Bi kje kako drugače odreagirala?

A: Ja, edino to, da ne bi šla na socialno ... to bi morala drugače ... zato se je včasih tudi kakšna stvar zgodila, ker nisem hotela da center ve ... ker oni so potem mislili, ko sem jaz enkrat tisto ... spregovorila o tem ... so vsi pričakovali ... vsaj tak občutek sem jaz dobila ... kako bom jaz zdaj vse za nazaj še ... kako bodo čimboli njega potunkali, jaz pa tega nisem naredila in jaz vem, zakaj nisem, in to sem jaz tudi njej povedala, da jaz njej ne morem razlagati, zakaj ... da to je pa le moja stvar, zakaj ... ne morem jaz svoje občutke njej razlagat, zdaj sem pa zato in zato ... to je pač moja in njegova stvar ... oni so pričakovali, zdaj bom pa jaz njega sterala v tist kot, po domače povedano, samo zato, ker je imel pač tako odnos grd, bomo rekli, nasilen, ne ...

S: Se pravi, ti si še vedno, kljub temu, da se je vse to dogajalo, imela neko potrebo po tem, da ga zaščitiš?

A: Točno tako ... ker sem vedela, da ni tako slab in da ni to, kar si oni predstavljajo, da je ... jaz sem imela ... jaz sem z njim živela in sem vedela, da se trudi, da nam tako rekoč daje hrano na mizo in ne moreš to ... in zaradi tega sem jaz malo bremsala.

S: Bi kaj svetovala ženskam, ki se znajdejo v takšni situaciji, kot si bila ti?

A: Ne vem, to je odvisno od posameznika. Vse ženske nismo enake. Glej, eni se bodo enkrat skregali ali pa jo samo za lase majčkeno pocuka, pa bo spakirala pa bo šla ... nekatere smo pa malo drugače ...

S: Torej, mogoče, da vsak malo popusti?

A: Pogovarjati se vsak dan, kaj je narobe, za sproti ... pri nas se nismo pogovarjali, se je tega nabralo, zato je potem bilo nasilje ... zakaj ... ker nismo drug drugemu zaupali, ker sem od tretje osebe izvedela, kar bi morala od njega ... pa smo skupaj živeli ... komunikacija katastrofa. Kar se tiče otrok, da ne govorim. Njega včasih kot da se ne tiče ... kar se tiče šole. Zdaj se skupaj usedemo, uči se s tamalim ... z njimi včasih nalogo naredi ...

S: Super.

A: ... ali vsak z enim ... z Markom sta se zdaj poštevanko učila ... on prej ni nikoli, saj veš, je bilo vse na meni ... pa jih pelje sem pa tam. Včasih je to bilo. Kam si pa šel? ... Nikamor ... stalno smo bili doma. Zdaj na primer, ko se je tamau naučil poštevanko, pa smo šli v kino za nagrado, pa v McDonald's ... to je bilo za njega veselje ... da ga ata pelje ... veš kak je to pri otrocih ... malenkost.

S: Super sem vesela, da se je tako popravilo.

8.2. INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO

(S: Saja, T: Tanja – ime je spremenjeno)

S: Vi ste družino na centru obravnavali že prej, takrat ko so prijavi za Marka, da je bilo na ritki rdeče. Zanima me, ali si kdaj vmes posumila, da je bil tudi do nje nasilen, ali so bili kakšni znaki, ali te je to presenetilo?

T: Težko rečem. Ne vem – zdaj, da bi me glih presenetilo, me ni. Ne vem točno, zakaj, ampak ... Presenetilo me ni, no, ker je ...

S: Ni bilo kakšnih posebnih znakov, sta to dobro skrivala – v tem smislu, da sta delovala urejeno ...?

T: Onadva sta delovala zelo zavezniško; dokler smo se ukvarjali samo s tem, da naj bi bil očim grob do Marka, je v bistvu Anita zelo to zanikala. Čeprav, kar se tiče tiste rdečine na ritki, kolikor se jaz spomnim, takrat je bil Marko v vrtcu, je Iztok ni zanikal, ampak je povedal, da je bila to, jaz se ne spomnim več točno zakaj, kako je razložil, ampak da je bila to pač vzgojna »po riti«, in da ve, da je sicer pretiral, da ni prav in da ne bo več in tako naprej.

S: Zanima me – zgodilo se je, gledano po spisu 3.12., ona je šla 4.12. do zdravnika in, tako zgleda, da ste bili vi obveščeni s strani policije šele 21.12., da prej niste vedeli. Ti si potem takoj ukrepala, že isti dan in naslednji dan. Ampak, a ni to malo dolgo? Veš kaj mislim? A je to normalno ...?

T: To je bil ta zadnji dogodek, ko je ona potem šla v tisto stanovanje za kratek čas?

S: Ne, to je še prvič, je bilo 3.12.

T: Katerega leta pa je to bilo? No saj ni važno.

S: 2015.

T: Glej, to se dostikrat zgodi, veš, če policija, recimo ob intervenciji zaradi nasilja v družini, to obravna kot kaznivo dejanje, potem nas obvesti takoj, včasih kličejo tudi interventno službo, če je to izven poslovnega časa zraven. Če izrečejo ukrep prepovedi približanja, obvezno takoj obvestijo interventno službo in smo mi že naslednje jutro po mailu obveščeni od interventne službe, da je bil ukrep prepovedi izrečen. Kadar pa oni to kot nek prepir ali kot običajno kot kršitev zoper javni red in mir obravnavajo, nas pa sicer obvestijo s pisnim poročilom, ampak lahko traja včasih tudi en teden ali pa v izjemnih primerih tudi mesec ali pa več.

S: Se pravi v tem primeru, če so oni obravnavali kot kaznivo dejanje, je to malo dolgo trajalo, da so vas obvestili?

T: Ja, če so obravnavali kot kaznivo dejanje, to se jaz zdaj ne spomnim, kako so obravnavali, potem je to dolgo trajalo, ja. Še posebej zato, ker je zraven otrok, ker sta dva otroka.

S: Kakšen pa imaš občutek, da je odnos institucij, se pravi recimo gledam, policije, kakšne imaš izkušnje s policijo, ker dosti tako, ko gledam te – ko sem brala primere, ženske zelo veliko pišejo, da policija večinoma ..., da se velikokrat zgodi, da nimajo pozitivnega odnosa do žrtve, da potegnejo s povzročiteljem. Kakšne imaš pa ti izkušnje s policijo? Pozitivne ali si tudi na kakšne predsodke naletela?

T: Glej, zgodilo se je nekajkrat recimo, da so tudi meni ženske – žrtve nasilja poročale, da niso bile zadovoljne s policijo, da so imele občutek, da jih niso resno jemali ali pa da so se celo malo norčevali iz njih, ali pa da povzročitelj itak pozna dva, tri tam na policiji, pa skupaj vlečejo. Samo, veš, koliko je pa to realno, pa težko sodim. To je enostranska izjava, ženske so običajno prizadete, in itak se težko odločijo sploh karkoli ukrepat, ko pa se, ni pa nikoli dovolj podpore.

S: Ampak ti osebno pa nisi naletela na kakšen tak primer?

T: Jaz osebno, da bi imela tako direktno neke slabe izkušnje s policijo, nimam. Imam pa izkušnjo, da recimo 2008, ko je prvič bil Zakon o preprečevanju nasilja sprejet, da je nekaj let policija zelo resno, bolj resno kot zdaj – mogoče zadnje dve, tri leta, ampak to je moj subjektivni občutek; so se na policiji veliko bolj posvečali nasilju v družini, večkrat so izrekli prepoved približevanja, večkrat so ob intervencijah obravnavali zadevo kot sum kaznivega dejanja nasilništva in manjkrat kot prekršek zoper javni red in mir, zadnja leta je obratno, po mojih opažanjih. Mislim, da je malo izzvenel interes. Tudi kriminalistke, s katerimi mi sodelujemo, kadar so vpleteni tudi otroci kot neposredne ali pa posredne žrtve nasilja v družini, povedo, v glavnem se je težko z njimi dogovarjat, ampak te, ki so po področjih za nasilje, so za moje pojme izredno zainteresirane in skušajo delat, pač kolikor jaz lahko vidim, ažurno in dobro, ampak vedno naletimo na to, da kao nimajo časa, da so prezasedene, da dolgo traja, da se sploh lotijo obravnave primera. Zdaj, to je moj občutek. Mi še zmeraj sestankujemo vsake toliko tudi s policisti, ampak moj občutek je, da je na policiji interes za to področje, nasilje v družini, upadel v zadnjih letih.

S: Ko so zdaj nazadnje izrekli ukrep prepovedi približevanja, ste v redu sodelovali?

T: Ja, imeli smo nek ping pong s policisti ... izrekli so ukrep samo do Anite, ne do otrok. Sem se seveda jezila, to je velikokrat tako ... zakaj ne izrečejo prepovedi do otrok. On je že naslednji dan iz bolnišnice težil za stike z otroci; sem odsvetovala. Sem tudi vprašala otroke in sta rekla, da ga ne želita videt. Sta pa policista prišla povedat Aniti, da je Iztok v bolnici in da želi videt otroke ... mislim, tukaj tudi ne vem, kaj se je šla policija.

S: Kaj pa zdravniki? Imaš kakšne izkušnje, so v redu?

T: Zdravniki so pa po mojih izkušnjah zelo individualno, recimo v kraju imamo dva pediatra, oziroma zdaj jih je že več, trije so, ena je – od nekdanj se mi zdi zelo občutljiva na nasilje v družini in nas dostikrat obvešča ali pa kliče, da se posvetuje, ali pa tudi kaka obvestila oziroma prijave posreduje. Eden je pediater, ki ni še nikoli nič prijavil in tudi kadar mi poizvedujemo, je njegov odgovor – mislim, da vedno, pa je tudi dolgoleten tukaj na tem območju, da on ne opaža nič posebnega. Problem pri zdravnikih je tudi to, ne pri vseh, recimo dogovoriti se za tim. Kadar mi sklicujemo multidisciplinarne time, jaz vedno najprej zdravnika, ki ga rabim na timu, pokličem, z njim dogovarjam termin.

S: Mora priti on tudi?

T: Ja. Oni imajo ravno tako predpise in imajo protokol v zdravstvu, kako morajo sodelovat pri obravnavi nasilja v družini z drugimi institucijami. To je predvsem center, pa tudi policija. In so se recimo dolžni, oni imajo predpis, odzivati na naša vabila. Ampak običajno nekateri ne pridejo nikoli, se opravičijo, sicer pol, če mi vztrajamo, da kaj povedo ali celo napišejo ...

S: Pa četudi gre za otroke?

T: Tudi če gre za otroke. Sklicujejo se pa na to, kar najbrž tudi nekoliko drži, da imajo pač ambulantno in da njim izven časa ambulate pa tega nihče ne plača. Da oni sedijo pri nas na timu. Med ambulantno pa ne morejo.

S: Zanima me o informaciji (ki je že dolgo znana), da Anita veliko pije. Zdaj me pa zanima, od kje je ta informacija prišla, a je to kdo prijavil?

T: Ena prijava, mislim, da je bila, pa ne vem, ali je bila anonimna, ali jo je *strokovna delavka* izvedela od nekoga, da naj bi, ko so oni živeli v kraju, v podnajemu tu v hiši, da naj bi ona pogosto bila videna v sosednjem lokalu s pivom.

S: Aha, to je bilo tako.

T: To je bilo tako, ja.

S: Zanima me, ko se je zgodilo nasilje, se pravi, in prvič in drugič. Ali si kdaj z otroki govorila?

T: Ja, z otroki sem jaz govorila večkrat – in doma in v šoli in sama in s kriminalistko.

S: To vem, ampak v povezavi prav s tem dogodkom, takrat po tistem. Ker mislim, da je zapisano, da si govorila z Markom, v šoli.

T: Zelo verjetno.

S: Bova potem pogledali, ker jaz ne znam prebrat ... Potem, glede na to, da moram analizirat tudi svoje delo v družini, potem tudi z vidika, kako Anita pove, me zanima, na začetku, kako si ti gledala na to, da sem jaz šla v družino. Si imela kakšna pričakovanja – če bi znala to kako opredelit.

T: Jaz mislim, kolikor se spomnim, smo mi se odločili, da bi bilo fajn, da greš ti v družino in si tudi šla prek tega programa, predvsem zato, da si Aniti v podporo kot žrtvi nasilja. Nekako v podporo in mogoče tudi kot v

vzpodbudo, da bo pa enkrat zmogla situacijo rešit. Sicer jaz sem imela takrat, se spomnim, eno obdobje v mislih, da bo zmogla oditi iz te zveze. In sem pričakovala, da ji boš ti tukaj v podporo. In si ji tudi bila, po mojem mnenju, v zelo pomembno podporo, ker ti je očitno uspelo z njo zelo dober odnos navezat in ti je zaupala, bolj kot meni kot inštituciji, in po mojem je tudi ravno zaradi tega dvakrat poklicala na pomoč zaradi nasilja. Enkrat vem, da je bilo poleti, da sem jo jaz peljala, njo in otroke, en večer k njeni mami, no, drugič pa potem, ko so njemu izrekli prepoved približanja, ko je potem pristal v bolnici, to je bilo enkrat januarja, menda lani ali predlani, ona pa si je potem našla stanovanje, no, ne glede na to, da to ni trajalo.

S: Na začetku je bilo to meni predstavljeno ... meni je rekla *strokovna delavka*, da gre za pomoč otrokom, nje ni omenjala, njo je omenila samo v kontekstu, da pač poročam, ker naj bi ona pila. Tako da meni se zdi z mojega vidika, se je meni to potem začelo definirat, ta moj odnos z njo ... ko se je ona meni odprla ... takrat sem jaz potem videla na nek način, da me bolj ona rabi kot otroci in da tudi ne morem jaz v eni uri tam, ko pridem, z Markom veliko narediti. Tisto enkrat na teden. Kako si pa ti Iztoka doživela?

T: Veš kaj, dokler ni Anita sama prijavljala, da je on nasilen, jaz sem njej verjela, stoprocentno, pa ne zato, ker naj bi se po doktrini žrtvam verjelo, ampak nekak se mi je zdelo, da sem poznala toliko dinamiko družine, da mi je bilo jasno in njena prijava na mestu, ampak bom rekla, do takrat pa ne, a ne? Se pa spomnim, ne vem, kdaj je bilo to, ali je bilo to že, ko je ona prijavljala nasilje ali je bilo to že prej, da se mi je pa v bistvu to tudi v moji osebni izkušnji z njim na pogovoru, pa ne vem več, v zvezi s čim je bil, mislim, da je bil tu na centru, potrdilo, da je bil tudi tu zelo agresiven in nasilen. No, zelo grdo se je obnašal, v bistvu verbalno nasilen – sem si mislila: »Madona, ta je pa res ...«

S: Kako se pa ti počutiš tu, recimo ko se trudiš, ne vem, da žensko nekam odpelješ na varno, da gre recimo v varno hišo, v tem primeru je šla k mami, ko že gre naslednji dan nazaj. Kako se počutiš takrat? Kakšne imaš občutke?

T: Zdaj tako, no, bom probala bit čisto iskrena. Moji prvi občutki, ko zvem, tako tu zelo v internem krogu kot tudi na glas med nekaterimi sodelavkami lahko komentiram in še bolj si mislim: »Pejt v tri krasne«. Ampak mislim, da je to čisto človeški odziv. Hkrati imam pa toliko izkušenj in najbrž tudi znanja, da vem, da to ni nič neobičajnega in da je to normalno za mnoge žrtve nasilja in da to čisto paše v njihov kontekst. In takoj po prvem čustvenem odzivu nisem več jezna. Takoj tudi povem, tudi Aniti sem, ne glede na to, da sta se zdaj odločila iti nazaj, ampak kadarkoli, če boste v stiski, če bo spet nasilje, bova spet lahko sodelovali. In tako običajno je.

S: Bi mogoče kaj spremenila, če pomisliš za nazaj?

T: Veš, kaj bi jaz spremenila. Če bi bilo možno, bi še več časa porabila za takšna napol formalna srečanja, večkrat bi šla v družino, več razgovorov bi imela, ampak tako bolj svetovalno usmerjeno kot pa represivno.

S: Se mi zdi, da si bila kar aktivna glede obiskov v družini in dogovarjanja razgovorov, samo sta velikokrat odpovedala. Posebej z njim, je kdo delal? Se mi zdi, da je koordinatorka v kraju imela pogovor z njim?

T: Ja, to je že po pravilih stroke tako, da kadar je prepoved približevanja, PSP s povzročiteljem opravi koordinatorka ... ampak tudi jaz, če obravnavam družino, in tudi ta človek, če je povzročitelj s prepovedjo

približevanja, je del družinskega sistema, in jaz si ne predstavljam, kako z družino delati, če nimam tudi z njim kontakta.

S: Kaj je bilo po tvojem mnenju usoden moment, oziroma, kaj je pri njih prevladalo, da se je tako spremenilo?

T: Jaz upam, da se je res, čeprav sem še vedno nezaupljiva. Po tistem zadnjem dogodku nasilja je res videti, da se je situacija spremenila. Ti zdaj itak veš, ko si v kontaktu, jaz sem pa tudi še nekaj časa po tem bila ... ampak jaz mislim, da onadva oba, glede na njuno zgodovino ... za oba to ni prva družinska skupnost, ni prva partnerska in starševska skupnost in mislim, da je obema zelo pomembno, da jima ni spet spodletelo.

S: Ja to je res, to je tudi ona poudarjala.

T: Tudi Iztoku ... in mislim, da je tukaj ključ. Upam, da so res v redu ves ta čas ... vsaj večino časa in da je to prevladalo. In tudi za Iztoka mislim, da je to zelo važno ... on ima od prej mislim da dva otroka, s katerima nima stika in da je to njegova temeljna bolečina in da ni želel, da se mu to še pri Emi zgodi, da je bilo to ključno. Pa tudi ne glede na to, da se je on v preteklosti in posredno, ko je bil nasilen do Anite, in direktno do Marka ... on je mene prepričal in Marko tudi, da je on zelo zgodaj sprejel to vlogo socialnega očeta in da ga doživlja kot svojega. Mislim, da je bilo to njemu ključno ohraniti družino skupaj ... oziroma, da mu ponovno ne spodleti. Aniti po mojem tudi, čeprav pri njej ... se mi zdi, da je bolj stvarni položaj njene družine pomemben, ker se je zavedala, da bo finančno veliko težje shajala, da bo imela probleme z varstvom. Nekako sem imela občutek ... pa še to ... da ona pravzaprav bi sama, tudi če bi stiki laufali, tudi če bi bila preživnina urejena, da bi sama ves preostali čas, ko ni stikov, v bistvu težko poskrbela za te otroke. Da bi ji bilo to nekak prehudo breme. Da ona rabi Iztoka vsak dan, tudi če on dela in je doma šele pozno popoldne in zvečer.

S: Imaš občutek, da ne bi zmogla?

T: Ja, imam občutek, da ona sama ne bi znala dosti dobro funkcionirat.

S: Ja, ona je precej izolirana notri v tisti hiši. Zdaj sem jo ponovno vprašala za izpit in ona je sedaj zadovoljna s to situacijo. Vidi se, da je zadovoljna.

T: Absolutno o tem izpitu je bilo že veliko govora, in vidve in jaz z njima, ampak Iztok ... denar itak da je problem ... za Iztoka je to ... zdaj, Anita je to sprejela, mogoče je res zmanjšal gas, ampak ... v enem obdobju, ko je bil njun odnos slab, ko je bilo nasilje, je bilo za Iztoka to, da nima ona izpita, da težko sama kamorkoli gre, način kontrole. Na ta način jo je on držal na kratko in priklenjeno na sebe. On je to sicer razlagal tudi tako, ne, ... ne samo ... ker uvida on itak ni kazal, ampak po mojem mnenju z nekim boleznim nezaupanjem in pretiranim ljubosumjem ... ampak je on to, češ, da je to tudi dobro za njo, da je ona na nek način odrezana od sveta, ker ima potem manj možnosti, da hodi naokrog in pije. Ker eno obdobje je tudi on njo obtoževal zaradi pretiranega pitja.

S: Zdaj, nazadnje, ko se je zgodilo to nasilje, je on njo spet obtožil, da pije ... Kaj pa misliš, da je bil vzrok prepirov? Ljubosumje ali mogoče alkohol, eno z drugim? Ker po srčnem infarktu je on nehal piti, bi to kako povezala ... zdravstveno stanje ...?

T: Veš, kaj se meni zdi. Da je možno, da je on zaradi svojega zdravstvenega stanja ... da lažje manj pije. Ker jaz mislim, da on uvida v to, da je njegov alkohol problem za družinske odnose ... da je on takrat nasilen, kadar

je »nažgan«, da on uvida v to ni dobil, da je zato nehal piti. Ampak zdravstveno stanje, to takrat – težave s srcem so se ga pa dotaknile, se je po mojem ustrašil za lastno življenje. Glej, ampak ne glede na to, tudi če je to glavni razlog, da on ne pije, imajo vsi od tega korist, a ne?

S: Sigurno ...

T: Ker, pri njemu so pa bili izbruhi agresije pod vplivom alkohola.

S: Glavni vzrok bi pa bil po tvojem mnenju nekje drugje ... alkohol je samo sprožilec?

T: jaz mislim, da ljubosumje. Kontrola in ljubosumje.

S: To se tudi meni zdi.

T: Mislim, da pred zadnjo prijavo nasilja takrat, naj bi prijateljevala z enim sosedom takrat. Ona je sicer trdila, da to ni res, da ni ljubezenska veza, ampak on ji ni verjel.

S: To je tisti sosed ... 60 let star?

T: Menda.

S: Enkrat smo imeli tukaj na centru tim, kjer je bilo govora, če je bilo to v redu, da je šla ona k mami, da bi morala iti v varno hišo. Ti si se takrat odločila, da si jo peljala k mami in jaz sem se tudi s tem strinjala. Kako bi to opredelila kot strokovnjakinja, je bila to dobra odločitev s strokovnega vidika, ali je bila to tvoja osebna presoja in veš, da je bila v redu?

T: Glej, meni se je to takrat zdelo prav. To je bilo eno popoldne, ko je ona mene klicala ... moj nasvet je bil takrat, da naj gre v varno hišo ali materinski dom z otrokoma. To pa zato, ker bi dobila po moje več prave podpore, strokovne in v smislu podpora žrtvi, svetovanje in urejanje zadev naprej, če bi se odločila Iztoka zapustiti. Od iskanja službe, iskanja stanovanja, vodenja čez postopke, urejanje stikov, preživitve ... na sodišču. Imela bi več podpore. Imela bi relativno dobre bivanjske razmere za sebe in za otroke, na dolgi rok. Lahko bi si opomogla, tudi psihično, in lažje zaživela. Tudi drugič, ko je bila prepoved približevanja, se ona ni odločila za materinski dom ali varno hišo, je takrat našla stanovanje. Meni se je isto zdelo, sem ji enako svetovala kot prvič ... ampak ona se je odločila in meni se zdi pomembno, da se je obakrat odločila in je šla k mami ... jaz sem bila pač zraven, mama in partner sta jo lepo sprejela, ampak sta povedala, da to ni nekaj, kar je možno na dolgi rok, in Anita se je tega zavedala. To je bila takrat v stanju sprejeti. Materinskega doma, varne hiše ni nikoli bila pripravljena sprejeti, obakrat, ko je prijavila nasilje in je bila pripravljena oditi ... Je pa rekla, zakaj ona noče v varno hišo ali materinski dom, da ona, če bo Iztoka zapustila, da ona rabi sama sebi dokazati, da je sposobna za otroke in sebe sama poskrbeti.

S: To je potem kot prostovoljna opcija? Varna hiša in materinski dom?

T: Ja, vedno mora biti prostovoljno, ni možno na silo.

S: Kaj pa, ko ji je *strokovna delavka* postavila ultimatum, da bo otroke vzela, če ne bo šla do petka ven? Ti si se takrat odločno uprla. Kako bi to komentirala?

T: Glej ... zdaj, če bi se to nadaljevalo, da bi otroka še naprej bila deležna nasilja med njima, oziroma Iztoka do Anite, in da bi se nadaljevalo nasilje nad Markom neposredno, slej kot prej bi center moral ukrepati ... začeti s postopkom odvzema, ker tudi to je opcija, ker mama kljub temu, da je bila v tej situaciji žrtev, je hkrati pol pol z očetom odgovorna za dobrobit otrok. Tako da, mi tukaj včasih imamo težave pri sodelovanju z ženskami – žrtvami nasilja, ker moramo hkrati ščititi tudi otroke in jih opozarjati tudi na ta del njihovih dolžnosti starševskih ... ščititi otroka, kljub temu, da so žrtve. Ampak jaz Aniti, kljub temu, da so se pojavljale tiste informacije, da naj bi ona pila, nisem nikoli našla ali pa izvedela za situacijo, v kateri bi ona neposredno te otroke ogrožala, zato se mi je v tistem momentu, tudi če ji je strokovna delavka grozila z odvzemom, se je meni zdelo to absolutno neprimerno oziroma preuranjeno. Ker, v končni fazi otroka tudi ni tako enostavno odvzeti, ne samo zato, ker je to za otroke tudi travma, tudi takrat, ko ocenimo, da je nujno, ampak tudi zato, ker je to potrebno ornk dokazat, da je res upravičeno, tudi v pravnem smislu.

S: Je ona kdaj predložila, da nima problemov z odvisnostjo od alkohola?

T: Mislim celo, da je. Mi tem zdravniškim potrdilom ne zaupamo, pa ne zato, ker bi mislili, da zdravniki slabo delajo, jaz jim ne zaupam, ampak zdravniki nimajo vpogleda v situacijo. Oni lahko nekoga tam vodijo v ambulant, lahko naredijo tudi neke teste, ampak ni nujno, da se pokaže. Lahko pa naredijo tudi kdaj krivico, da imajo povišane, ne vem, neke vrednosti ali slabe jetrne teste, pa ni nujno, da je razlog alkohol. Včasih to zdravniki napišejo na zahtevo uporabnikom, ampak to je samo ena od informacij.

S: OK, kako si pa doživela ta primer, kot uspešno ...

T: Ja, meni se zdi to absolutno uspešen primer.

S: Primer dobre prakse ...

T: Primer dobre prakse, kjer ugotavljamo, da zdaj že eno leto ... po tem dogodku je prišlo do nekih pomembnih premikov pri Iztoku in zgleda, da tudi pri Aniti.

S: Kako bi pa ocenila delo sodišča? V trenutku, ko je prišla sodba, ko so ovrgli, je on to vzel kot absolutni dokaz, da on pa ni kriv in potem se je takoj spet ponovilo ...

T: Ja to je problem in to je slabo sporočilo nasilnežu, če so postopki ustavljeni, samo vemo, da ... ali kazenske ovadbe zavržene ... mi pa vemo, da to ne pomeni nujno, oziroma velikokrat ne pomeni, da nasilja ni, ampak da ni dovolj dokazov ali pa da ključne priče, ki so pač privilegirane, ker so družinski člani ... običajno pač žrtve nastopajo v kazenskih postopkih zoper osumljenca nasilneža ... na sodišču niso več pripravljanje pričati, nam pa policiji, takrat ko je situacija vroča, še kaj povedo, potem si pa premislijo. Moramo pa vedeti, da si iz različnih razlogov premislijo. Običajno zato, ker so še naprej žrtve nasilja, ker nasilnež manipulira z njimi, jim grozi z negativnimi posledicami za njih, če bodo pričale, včasih zato, ker jim nasilnež grozi tudi po življenju, včasih grozijo z odvzemom otrok, ali pa s prijavi zoper njih, ker dostikrat žrtve nasilja tudi niso idealni starši ... tako da ... in se ustrašijo zaradi takšnih ali drugačnih razlogov. Nekatere pa verjamejo, da se nasilnež trudi – med in mleko, in verjamejo, da bo to trajalo in zato nehajo pričati. So pa že po pravilih pravosodja privilegirane priče in če zadeva pride na sodišče, tam dobijo najprej opozorilo, da zoper bližnjega družinskega člana ne rabijo pričati, in dejansko ne rabijo. Je pa problem, ampak sistem je pač tak, da tisto, kar je policija

prej zbrala, ko so bile še pripravljene povedat, če tega na sodišču ne potrdijo oziroma ne pričajo, ne velja nič.

A ne ... in je veliko postopkov ustavljenih ravno zaradi tega, ker ni več dokazov, ni priče.

S: Potem zdravniško potrdilo o poškodbah ni dovolj?

T: Očitno ni dovolj.

8.3. TABELE

8.3.1. TABELE: INTERVJU Z ANITO

Tabela 1: Odnos Anite do nasilnega dejanja

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>Preteklost, ki se je nobeden rad ne spominja.</u> – <u>ne spomnim se več</u> – <u>on je tudi človek ... kot jaz</u> – <u>oče otrok ... tako kot sem jaz mama.</u> – <u>Kot vsaki normalen človek je znorel.</u> – <u>jaz sem morala, se pravi, z otroki, samo zaradi tega, ker je bilo to pač nasilje</u> – <u>nisem bila tudi jaz prepričana najbolj, ali je prav ali ni</u> – <u>nisem imela jaz njega za ne vem kakšnega idiota, bomo rekli nasilneža, da bi se jaz njega ne vem koliko bala</u> – <u>»sterala v tist kot«, po domače povedano, samo zato, ker je imel pač tako odnos grd, bomo rekli nasilen, ne...</u> – <u>ker sem vedela, da ni tako slab</u> – <u>ni to, kar si oni predstavljajo, da je</u> – <u>jaz sem z njim živela in sem vedela, da se trudi</u> – <u>daje hrano na mizo in ne moreš to</u> – <u>odvisno od posameznika</u> – <u>vse ženske nismo enake,</u>	- Namera pozabiti preteklost - Zagovarjanje povzročitelja nasilja - Opravičevanje neprimernega vedenja povzročitelja nasilja - Odvzemanje teže problemu nasilja - Dvom - Zagovarjanje povzročitelja nasilja - Zanikanje strahu - Odvzemanje teže problemu nasilja - Zagovarjanje povzročitelja nasilja - Ekonomska varnost - Odvzemanje teže problemu nasilja - Individualne meje sprejemljivega

– <u>se bojo enkrat skregali</u> – <u>ali pa jo samo za lase majčkeno pocuka, pa bo spakirala pa bo šla</u>	
--	--

Tabela 2: Kje ona vidi vzroke in razloge, ki so pripeljali do nasilja

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>Pogovarjati se vsak dan, kaj je narobe, za sproti</u> – <u>se nisva prej o tem pogovarjala, kaj je njega »žrlo«</u> – <u>je bil tudi problem ... ker se nisva pogovarjala o raznih stvareh</u> – <u>izveš od tretje osebe kar bi moral izvedeti...od njega ali on od mene</u> – <u>potem prihajalo... tukaj do teh raznih konfliktov</u> – <u>brezposelnost ni bila tako problem bolj ljubosumje</u> – <u>neka kontrola</u> – <u>zdaj ko je nehal piti je...nobenega problema</u> – <u>posledično...malo eno z drugim</u> – <u>ko nihče nič ne pije, ne en ne drug...to ni noben problem</u> – <u>se nismo pogovarjali, se je tega nabralo, zato je potem bilo nasilje</u> – <u>nismo drug drugemu zaupali</u> – <u>komunikacija katastrofa</u> – <u>Kar se tiče otrok, da ne govorim. Njega včasih kot da se ne tiče.</u> – <u>je bilo vse na meni</u>	- Komunikacija med partnerjema - Konflikti - Brezposelnost ni problem - Ljubosumje - Kontrola - Alkohol - Komunikacija med partnerjema - Pomanjkanje zaupanja - Komunikacija med partnerjema - Nezainteresiranost za sodelovanje pri vzgoji otrok - Breme

Tabela 3: Center za socialno delo – odnos s socialno delavko

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>Glej jaz sem to že ... tudi malo ...</u> – <u>Zato ker sem hotela ... veš ... pozabit?</u> – <u>nisem vedela, zakaj sem jaz pri njej</u> – <u>strah bolj kot ne</u> – <u>Najbolj me je tisto ... odnos ... ne? Iztok ... pa ona ... onadva nista nikakor skupaj prišla...</u> – <u>ga je sprovcirala</u> – <u>je ona videla v njemu samo tistega nasilneža</u> – <u>da se on kot človek ni sposoben spremeniti</u> – <u>z besedami ga je sprovcirala ... da je kričal po telefonu</u> – <u>ni ga dobro ocenila</u> – <u>družine dajejo narazen</u> – <u>eno osebo, ki bi pomagala moža ali pa ženo da pridejo skupaj ne pa, da gredo narazen</u> – <u>da probajo najti ta problem pa da par ostane skupaj ne pa, da gredo narazen</u> – <u>kar zamerim ... da smo se morali v treh dnevih ... iz te hiše seliti ... so sklepali, da nas bo Iztok »utamanil«, da nas bo ubil ...</u> – <u>strokovna delavka</u> – <u>jaz sem morala, se pravi z otroki, samo zaradi tega, ker je bilo to pač nasilje</u> – <u>kje pa piše, kdo je zdaj vedel, kaj bi on naredil</u> – <u>moramo do petka takrat it ven</u> – <u>bo ona otroke odpeljala</u>	- Namera pozabiti preteklost - Zmedenost - Strah - Odnos socialne delavke do povzročitelja nasilja - Pomanjkanje pomoči za ohranjanje družine - Zamera zaradi prisile s strani predstavnika centra za socialno delo - Prisila - Minimaliziranje problema nasilja - Prisila

– <u>varno hišo mora pač otroke odpeljati</u> – <u>ona (strokovna delavka) malo osebno poglobila preveč v ...kar se tiče nas...družine</u> – <u>takšni pritiski nad menoj...od socialne strani</u> – <u>oni so potem mislili, ko sem jaz enkrat tisto ... spregovorila</u> – <u>vsi pričakovali vsaj tak občutek sem jaz dobila</u> – <u>kako bom jaz zdaj vse za nazaj še...kako bodo čimbolj njega potunkali</u> – <u>nisem naredila njej ne morem razlagati zakaj</u> – <u>moja in njegova stvar</u> – <u>pričakovali</u> – <u>»sterala v tist kot«, po domače povedano, samo zato, ker je imel pač tako odnos grd, bomo rekli, nasilen ne...</u> – <u>jaz rabim življenje za sebe izven varne hiše ... da se jaz ne čutim, da sem zdaj neki kriminallec, pa ogroženec, ker je pač prišlo do nasilja v družini in bi se morala zaradi tega z otroci potikati po varnih hišah in ne vem kod</u> – <u>prišle navzkriž</u> – <u>ni bilo tako, kot je ona rekla mislila, da bom otroke spokala pa šla, jaz pa nisem</u> – <u>razložila, kaj lahko vse v varni hiši dosežeš...</u> – <u>vem, kako je biti sam...samostojen z otrokom</u>	- Osebno vpletanje - Prisila - Pričakovanja s strani centra za socialno delo - Potreba zaščititi partnerja - Nezaupanje - Minimaliziranje problema nasilja - Potreba zaščititi partnerja - Zavračanje strokovne pomoči - Potreba po avtonomiji - Zavračanje strokovne pomoči - Spor - Informiranje žrtve
--	---

Tabela 4: Policija

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>hecno zdelo</u> <u>kot da vsi gledajo v tebe</u> <u>kot da te imajo za idiota tam</u> <u>pa si misli ... kaj hudiča si pa ti</u> <u>sploh prišla sem</u> – <u>kar grozno</u> – <u>pa samo gledala</u> <u>nisem vedela</u> <u>sprašuje za nazaj</u> – ... <u>Kaj zdaj vi sprašujete mene zdaj</u> <u>tukaj ... Jaz sem prišla zdaj s tem,</u> <u>kar se je danes zgodilo</u> – <u>Jaz razmišljam o tem, kar se sedaj</u> <u>dogaja ... in ne kar se je prej</u> <u>dogajalo</u> – <u>potem te zmedejo</u> <u>ne veš več kaj bi povedal ...</u> – <u>občutek sem dobila</u> <u>to moram govoriti</u> – <u>prepoved približevanja</u> – <u>tisto je bilo ... tisto ne rečem ...</u> <u>tisto so hodili okrog ... kontrole</u> <u>nimam pripomb</u> – <u>Prišli so tudi z dobro voljo</u>	- Zmedenost - Negativno doživljanje policije - Negativni občutki - Zmedenost - Namera pozabiti preteklost - Zmedenost - Negativno doživljanje policije - Prisila - Ukrep - Pozitivno doživljanje policije

Tabela 5: Zdravstvo

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>prvič k zdravniku</u> – <u>... mislim, da je moja osebna zdravnica dala to naprej, to prijavo</u> – <u>Sama zdravnica? V redu.</u>	- Pozitivno doživljanje zdravstva

Tabela 6: Sodišče

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>nisem ne pričala, jaz sem že takrat odklonila, sem se odrekla temu pričanju</u> – <u>premalo dokazov ali nekaj v tem smislu</u>	- Opustitev pričanja - Pomanjkanje dokazov za obsodbo

Tabela 7: Moj prihod v družino in doživljanje najinega odnosa

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>hudiča, zdaj bom pa še eno babo dobila</u> – <u>da mi bo sitnarila, koliko spijem in koliko ne</u> – <u>ma hecam se</u> – <u>če ne drugega bomo pa kavo pile meni ni bilo nič narobe</u> – <u>slabega nam ni bilo mislim da tebi tudi ne</u> – <u>se je čudno zdelo, imeti tujo osebo pri sebi, nismo te poznali ne nič</u> – <u>Bolj kot prijatelja, bolj taka podpora, kot strokovnjaka</u> – <u>meni je bilo fajn</u>	- Odpor do stroke - Klepet - Izražanje zadovoljstva - Nezaupanje - Zaupanje - Podpora

– <u>veliko stvari sva se midve pomenile takrat</u> – <u>da se imaš s kom za pogovoriti</u> – <u>ne držiš vse tisto v sebi, kar misliš</u> – <u>Kako bi ocenila? Hm ... joj, zdaj si me pa našla.</u> – <u>Pravilna ... iz mojega vidika gledano ja, gledano realno pa ni, bi morala narediti, tisto kar oni po zakonu od tebe zahtevajo...</u>	- Pogovor - Ocena sodelovanja - Ocena sprejete odločitve
---	--

Tabela 8: Socialna mreža

Relevantni deli odgovorov	Kode
– Sosed – Oče – <u>Ne moreš sam, če si nezaposlen</u> – <u>ljudje ne zastopijo</u>	- Brezposelnost

Tabela 9: Razlogi za vrnitev

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>pa še dva otroka imeti, pa še za njih...mislim to je bilo pa</u> – <u>Ne moreš sam, če si nezaposlen</u> – <u>ljudje ne zastopijo</u> – <u>mama dobi stanovanje, samo moraš naleteti na pravega tega, ki oddaja</u> – <u>sva prišla k pameti</u> – <u>midva sva postavila ta stik svoj, da sva poštudirala, da ni to to</u>	- Otroci - Brezposelnost - Ekonomska varnost - Mati samohranilka - Usklajenost med partnerjema

Tabela 10: Kaj bi spremenila

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>ne bi šla na socialno ... to bi morala drugače</u>	- Odpor do strokovne pomoči

8.3.2. TABELE: INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO

Tabela 11: Policija

Relevantni deli odgovorov	Kode
– <u>ob intervenciji zaradi nasilja v družini</u> – <u>obravnavajo kot kaznivo dejanje</u> – <u>obvesti takoj</u> – <u>izrečejo ukrep prepovedi približanja, obvezno takoj obvestijo interventno službo in smo mi že naslednje jutro po mailu obveščeni</u> – <u>kot nek prepir ali kot običajno kot kršitev zoper javni red in mir obravnavajo, nas pa sicer obvestijo s pisnim poročilom, ampak lahko traja včasih tudi en teden ali pa v izjemnih primerih tudi mesec ali pa več.»</u> – <u>moja OP – obravnavali so kot kaznivo dejanje</u> – <u>če so obravnavali kot kaznivo dejanje</u> – <u>potem je to dolgo trajalo, ja. Še posebej zato, ker je zraven otrok, ker sta dva otroka.»</u> – <u>ženske – žrtve nasilja niso bile zadovoljne s policijo,</u> – <u>občutek, da jih niso resno jemali ... celo malo norčevali iz njih ...</u>	- Pristojnost - Dolžnost obveščanja - Ukrep - Dolžnost obveščanja - Pristojnost - Dolžnost obveščanja - Sum na ogroženost otrok - Negativno doživljanje policije - Norčevanje

– <u>povzročitelj itak pozna dva, tri tam na policiji, pa skupaj vlečejo.</u> – <u>koliko je pa to realno, pa težko sodim (enostranska izjava), ženske so običajno prizadete, in itak se težko odločijo sploh karkoli ukrepat, ko pa se, ni pa nikoli dovolj podpore.</u> – <u>direktno neke slabe izkušnje s policijo, nimam</u> – <u>izkušnjo, 2008, ko je prvič bil Zakon o preprečevanju nasilja sprejet, da je nekaj let policija zelo resno, bolj resno kot zdaj so se na policiji veliko bolj posvečali nasilju v družini, večkrat so izrekli prepoved približevanja, večkrat so ob intervencijah obravnaval zadevo kot sum kaznivega dejanja nasilništva in manjkrat kot prekršek zoper javni red in mir</u> – <u>izzvenel interes</u> – <u>kriminalistke, s katerimi mi sodelujemo, izredno zainteresirane in skušajo delat, nimajo časa, da so prezasedene, da dolgo traja, da se sploh lotijo obravnave primera.</u> – <u>na policiji interes za to področje, nasilje v družini upadel v zadnjih letih</u> – <u>nek ping pong s policisti</u> – <u>ukrep samo do Anite, ne do otrok</u> – <u>velikokrat tako...zakaj ne izrečejo prepovedi do otrok</u> – <u>pa policista prišla povedati Aniti, da je Iztok v bolnišnici in da želi videti otroke ... mislim, tukaj tudi ne vem, kaj se je šla policija</u>	- Ženske – žrtve nasilja so prizadete - Realni pomisleki glede njihovih izjav - Dobre izkušnje s policijo - Upad interesa policije za obravnavanje nasilja v družini - prezasedenost kriminalistk - Upad interesa policije za obravnavanje nasilja v družini - Pristojnost - Ukrep - Sum na ogroženost otrok - Pristojnost
---	---

Tabela 12: Zdravstvo

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>zelo individualno</u> - <u>ena zelo občutljiva na nasilje v družini in nas dostikrat obvešča ali pa kliče, da se posvetuje</u> - <u>obvestila oziroma prijave posreduje</u> - <u>Eden je pediater, ki ni še nikoli nič prijavil, in tudi kadar mi poizvedujemo, je njegov odgovor ... da on ne opaža nič posebnega.</u> - <u>Problem pri zdravnikih je tudi to, ne pri vseh, recimo, dogovoriti se za tim. Kadar mi sklicujemo multidisciplinarne time, jaz vedno najprej zdravnika, ki ga rabim na timu, pokličem, in z njim dogovarjam termin.«</u> - <u>Oni imajo ravno tako predpise in imajo protokol v zdravstvu, kako morajo sodelovati pri obravnavi nasilja v družini z drugimi institucijami. To je predvsem center, pa tudi policija. In so se recimo dolžni, oni imajo predpis, odzivati na naša vabila. Ampak običajno nekateri ne pridejo nikoli, se opravičijo, sicer pol, če mi vztrajamo, da kaj povedo ali celo napišejo...«</u> - <u>Tudi če gre za otroke. Sklicujejo se pa na to, kar najbrž tudi nekoliko drži, da imajo pač ambulantno in da njim izven časa ambulate pa tega nihče ne plača. Da oni sedijo pri nas na timu. Med ambulantno pa ne morejo.</u>	- Individualni faktorji - Dolžnost obveščanja - Sodelovanje na multidisciplinarnih timih - Dolžnost sodelovanja - Sklicevanje na neplačano delo

Tabela 13: Sodišče

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>slabo sporočilo nasilnežu, če so postopki ustavljeni</u> - <u>da ni dovolj dokazov ali pa da ključne priče ... na sodišču niso več pripravljane pričati</u> - <u>nam pa policiji, takrat ko je situacija vroča, še kaj povedo, potem si pa premislijo. Moramo pa vedeti, da si iz različnih razlogov premislijo</u> - <u>ker so še naprej žrtve nasilja, ker nasilnež manipulira z njimi, jim grozi z negativnimi posledicami za njih, če bodo pričale, včasih zato, ker jim nasilnež grozi tudi po življenju, včasih grozijo z odvzemom otrok, ali pa s prijavi zoper njih,</u> - <u>ker dostikrat žrtve nasilja tudi niso idealni starši...</u> - tako da ... in se <u>ustrašijo</u> zaradi takšnih ali drugačnih razlogov. - <u>Nekatere pa verjamejo, da se nasilnež trudi – med in mleko, in verjamejo, da bo to trajalo in zato nehajo pričati</u> - <u>kar je policija prej zbrala, ko so bile še pripravljene povedat, če tega na sodišču ne potrdijo oziroma ne pričajo, ne velja nič.</u>	- Ustavitev postopka - Pomanjkanje dokazov za obsodbo - Opustitev pričanja - Razlogi za opustitev pričanja - Grožnje - Manipulacija - Strah - Žrtev verjame, da bo bolje - Pričanje za potrditev dokazov

Tabela 14: Vzroki in razlogi, ki so pripeljali do nasilja

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>o izpitu je bilo že veliko govora ... denar itak da je problem</u> - <u>to, da nima ona izpita, da težko sama kamorkoli gre, je način kontrole.</u> Na ta način jo je on držal na kratko in priklenjeno na sebe. - <u>ker uvida on itak ni kazal, ampak po mojem mnenju z nekim boleznim nezaupanjem in pretiranim ljubosumjem...</u> - <u>odrezana od sveta, ker ima potem manj možnosti, da hodi naokrog in pije.</u> - <u>on njo obtoževal zaradi pretiranega pitja</u> - <u>ljubosumje. Kontrola in ljubosumje</u>	- Vozniški izpit - Kontrola - Uvid v odgovornost za dejanje nasilja - Nezaupanje - Ljubosumje - Izolacija - Alkohol - Alkohol - Kontrola - Ljubosumje

Tabela 15: Center za socialno delo – socialna delavka – o postopkih in odločitvah centra in lastnih osebnih odločitvah

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>prvi občutki, ko izvem</u> - <u>»pejt v tri krasne«</u> - <u>vem, da to ni nič neobičajnega in da je to normalno za mnoge žrtve nasilja</u> - <u>po prvem čustvenem odzivu nisem več jezna.</u> - <u>takrat se je zdelo prav...</u> - <u>nasvet je bil takrat, da naj gre v varno hišo ali materinski dom z otrokoma.</u>	- Osebni čustveni odzivi - Jeza - Pomiritev - Strokovni nasvet

- <u>več prave podpore, strokovne in v smislu podpora žrtvi, svetovanje in urejanje zadev naprej, če bi se odločila Iztoka zapustiti. Od iskanja službe, iskanja stanovanja, vodenja čez postopke, urejanje stikov, preživetja ... na sodišču. Imela bi več podpore. Imela bi relativno dobre bivanjske razmere za sebe in za otroke, na dolgi rok. Lahko bi si opomogla, tudi psihično, in lažje zaživela...</u> - <u>...ona noče v varno hišo ali materinski dom, da ona, če bo Iztoka zapustila, da ona rabi sama sebi dokazati, da je sposobna za otroke in sebe sama poskrbeti.</u> - <u>se ona ni odločila za materinski dom ali varno hišo, je takrat našla stanovanje</u> - <u>ona se je odločila ... se je obakrat odločila in je šla k mami</u> - <u>Varna hiša in materinski dom ...</u> - <u>vedno mora biti prostovoljno, ni možno na silo.</u> - <u>če bi se to nadaljevalo, da bi otroka bila še naprej deležna nasilja</u> - <u>da bi se nadaljevalo nasilje nad Markom</u> - <u>slej kot prej bi center moral ukrepati ... začeti s postopkom odvzema, ker tudi to je opcija, ker mama kljub temu, da je bila v tej situaciji žrtev, je hkrati pol pol z očetom odgovorna za dobrobit otrok.</u> - <u>imamo težave pri sodelovanju z ženskami – žrtvami nasilja, ker moramo hkrati ščititi tudi otroke in jih opozarjati tudi na ta del njihovih dolžnosti starševskih ... ščititi otroka</u> - <u>Aniti, kljub temu, da so se pojavljale tiste informacije, da naj bi ona pila, nisem nikoli našla ali</u>	- Informiranje žrtve - Zavračanje strokovne pomoči - Pravica do prostovoljnega odločanja - Dolžnost ukrepanja - Sum na ogroženost otrok - Pravica do prostovoljnega odločanja - Dolžnost ukrepanja - Sum na ogroženost otrok - Alkohol
--	--

pa izvedela za situacijo, v kateri bi ona neposredno te otroke ogrožala, zato se mi je v tistem momentu, tudi če ji je <i>strokovna delavka</i> grozila z odvzemom, se je meni <u>zdelo to absolutno neprimerno oziroma preuranjeno</u>. Ker v končni fazi <u>otroka tudi ni tako enostavno odvzeti</u>, ne samo zato, ker je to <u>za otroke tudi travma</u>, tudi takrat ko ocenimo, da je nujno, ampak tudi zato, ker je to potrebno »<u>ornk</u>« <u>dokazat, da je res upravičeno</u>, tudi v pravnem smislu.	- Grožnje - Ultimat
---	--

Tabela 16: Moj prihod v družino in doživljanje najinega odnosa in moje vloge v družini

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>smo mi se odločili, da bi bilo fajn, da greš ti v družino, in si tudi šla prek tega programa, predvsem zato da si Aniti v podporo kot žrtvi nasilja.</u> - <u>v podporo in mogoče tudi kot vzpodbudo, da bo pa enkrat zmogla situacijo rešit</u> - <u>pričakovala, da ji boš ti tukaj v podporo</u> - <u>si ji tudi bila, po mojem mnenju, v zelo pomembno podporo, ker ti je očitno uspelo z njo zelo dober odnos navezat in ti je zaupala, bolj kot meni kot inštituciji, in po mojem je tudi <u>ravno zaradi tega dvakrat poklicala na pomoč zaradi nasilja.</u></u>	- Podpora - Namen dela z družino - Vzpodbuda - Podpora - Zaupanje - Odpor do stroke

Tabela 17: Razlogi za vrnitev

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>obema zelo pomembno, da jima ni spet spodletelo.</u> - Tudi Iztoku ... in mislim, da je tukaj ključ. <u>Upam, da so res v redu ves ta čas ... vsaj večino časa, in da je to prevladalo. In tudi za Iztoka mislim, da je to zelo važno ... on ima od prej mislim da dva otroka, s katerima nima stika in da je to njegova temeljna bolečina in da ni želel, da se mu to še pri Emi zgodi, da je bilo to ključno.</u> - <u>Aniti je po mojem tudi bolj stvarni položaj njene družine pomemben, ker se je zavedala, da bo finančno veliko težje shajala, da bo imela probleme z varstvom.</u> - <u>sem imela občutek ... težko poskrbela za te otroke. Da bi ji bilo to nekako prehudo breme. Da ona rabi Iztoka vsak dan, tudi če on dela in je doma šele pozno popoldne in zvečer.</u> - <u>občutek, da ona sama ne bi znala dosti dobro funkcionirat</u>	- Ohranjanje družine - Mati samohranilka - Ekonomska varnost - Otroci - Breme - Odvisnost od partnerja - Samostojnost

Tabela 18: Kaj bi spremenila

Relevantni deli odgovorov	Kode
- Veš, kaj bi jaz <u>spremenila</u>. Če bi bilo možno, bi še <u>več časa porabila</u> za takšna napol <u>formalna srečanja</u>, <u>večkrat bi šla v družino, več razgovorov bi imela</u>, ampak tako bolj <u>svetovalno usmerjeno kot pa represivno.</u>	- Razgovor - Svetovanje

Tabela 19: Socialna mreža

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>prijateljela z enim sosedom</u>	- Socialna mreža

Tabela 20: Socialna delavka o primeru Makovec

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>Presenetilo me ni</u> - <u>delovala zelo zavezniško</u> - <u>očim grob do Marka ... Anita zelo to zanikala</u> - <u>Iztok ni zanikal ... to pač vzgojna</u> - <u>da ve, da je sicer pretiral, da ni prav in da ne bo več</u> - <u>jaz sem njej verjela</u> - <u>moji osebni izkušnji z njim na pogovoru</u> - <u>potrdil, da je bil tudi tu zelo agresiven in nasilen. No, zelo grdo se je obnašal, v bistvu verbalno nasilen – sem si mislila: »Madona ta je pa res...«</u> - <u>je obema zelo pomembno, da jima ni spet spodletelo.</u> - <u>upam, da se je res, čeprav sem še vedno nezaupljiva. Po tistem zadnjem dogodku nasilja je res videti, da se je situacija spremenila.</u> - <u>zelo zgodaj sprejel to vlogo socialnega očeta</u> - <u>bilo to njemu ključno, ohraniti družino skupaj</u> - <u>da mu ponovno ne spodleti</u> - <u>ona noče v varno hišo ali materinski dom, da ona, če bo</u>	- Usklajenost med partnerjema - Zagovarjanje povzročitelja nasilja - Uvid - Verjeti žrtvi - Verbalno nasilje - Ohranjanje družine - Neuspeh - Dvom - Priznavanje pozitivnih lastnosti povzročitelju nasilja - Ohranjanje družine - Neuspeh - Samostojnost

Iztoka zapustila, da ona rabi sama sebi dokazati, da je sposobna za otroke in sebe sama poskrbeti. - absolutno uspešen primer - Primer dobre prakse	- Neuspeh - Občutek lastne vrednosti - Primer dobre prakse
---	--

Tabela 21: Alkohol

Relevantni deli odgovorov	Kode
- <u>manj možnosti, da hodi naokrog in pije. Ker eno obdobje je tudi on njo obtoževal zaradi pretiranega pitja.</u> - <u>on zaradi svojega zdravstvenega stanja ... da lažje manj pije.</u> - <u>uvida v to, da je njegov alkohol problem za družinske odnose ... ni dobil</u> - <u>težave s srcem so se ga pa dotaknile, se je po mojem ustrašil za lastno življenje</u> - <u>ne glede na to, tudi če je to glavni razlog, da on ne pije, imajo vsi od tega korist</u> - <u>pri njemu so pa bili izbruhi agresije pod vplivom alkohola</u> - <u>Aniti, kljub temu, da so se pojavljale tiste informacije, da naj bi ona pila, nisem nikoli našla, ali pa izvedela za situacijo, v kateri bi ona neposredno te otroke ogrožala</u> - <u>zdravniškim potrdilom ne zaupamo,</u> - <u>zdravniki nimajo vpogleda v situacijo.</u> - <u>tudi neke teste, ampak ni nujno, da se pokaže krivica, da imajo povišane, ne vem, neke vrednosti ali slabe jetrne teste, pa ni nujno, da</u>	- Blatenje verodostojnosti žrtve - Alkohol - Alkohol - Zdravje - Alkohol - Uvid - Zdravje - Alkohol - Alkohol - Nasilje - Alkohol - Sum na ogroženost otrok - Verodostojnost zdravniškega potrdila

<u>je razlog alkohol</u>. Včasih to zdravniki napišejo na zahtevo uporabnikom, ampak to je samo ena od informacij.	- Alkohol
---	------------------